

با اینکه جلسه ختم خود و چون خود بنده یکی از افراد اکثریت اصول موافق بنستم که این اظهارات بشود و عرض میکنم که ایشان بیایند و مطالب خودشان را اظهار کنند و هر حرفی دارند بزنند و مجلس رای میدهد.

رئیس - عده کافی نیست. جلسه را ختم می کنیم جلسه آتی روز سه شنبه چهار ساعت قبل از ظهر دستور هم دستور امروز (مجلس یک ساعت و ربع بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی - مؤمن الملک متشی ۲۰ شهاب - معظم السلطان

جلسه ۳۵ صورت مشروح مجلس یوم سه شنبه هفدهم سرطان ۱۳۰۳ برابر پنجم ذیحجه ۱۳۴۳ (مجلس سه ساعت قبل از ظهر ریاست آقای مؤمن الملک تشکیل گردید)

(صورت مجلس یوم یکشنبه یازدهم سرطان را آقای آقا میرزا شهاب الدین قرائت نمودند)

رئیس - نسبت بآرایی که درباره وکالت آقای امیر احتشام گرفته شده نوشته شده است عده حضار صدهفت نفر بوده اشتباه شده عده حضار صدهشت نفر بوده است. آقای حاج میرزا عبدالوهاب [اجازه]

حاج میرزا عبدالوهاب بنده در صورت مجلس عرض ندارم

رئیس - آقای قائم مقام (اجازه)

قائم مقام - بنده در دستور عرض دارم

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده هم در دستور عرض دارم

رئیس - خوب نسبت بصورت مجلس که ایرادی نیست؟ (گفته شد خیر)

رئیس - دستور امروز قبلا چند فقره اعتبارنامه است. آقای حاج میرزا عبدالوهاب راجع بچه مطلب است؟

حاج میرزا عبدالوهاب - بنده خواستم یک سؤالی از مقام ریاست بکنم که تکلیف مذاکره آقای ملک اشعرا چیست؟ آیا پایشان اجازه داده میشود پانه؟ و کلیتاً میخواهم ببینم که آقایان و کلاه اجازه دارند نطق بکنند پانه و همینطور آقای ملک اشعرا حق دارند حرف بزنند یا خیر؟ اگر اختصا پایشان داده که بنده عرض ندارم

رئیس - از بنده چرا سؤال میکنید؟ حاج میرزا عبدالوهاب - برای اینکه مقام ریاست هستی.

رئیس - در نظامنامه نوشته شده است که رئیس مجری نظامنامه است و برای اینکه رئیس بتواند نظامنامه را اجرا کند باید اول خودش نظامنامه را بفهمد بعد اجرا کند راه فهمیدن هم دوجور است یا رئیس يك ماده را طوری میفهمد مجلس میگوید مجلس هم میگوید همینطور است که تو فهمیدی یا میگوید خبر اینطور که توفهمیدی نیست طوری دیگر است و تکلیف بنده را معین میکند. نظر بنده اینطور آمد که مطابق نظامنامه اگر کسی بخواهد خارج از دستور حرف بزند و عنوانانی را مطرح کند باید اجازه مجلس باشد. حالا اگر اکثریت رای بدهد که اینطور نیست این يك دستور العملی میشود از برای بنده حالا رای میکنم که آقای ملک اشعرا عنوانانی بکنند پانه.

حاج عزالمالک - بنده پیشنهاد دارم. رئیس - پیشنهادت را بفرمایید بیاورند (پیشنهاد مزبور تقدیم و بشرح آتی قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم - سابقه مذاکرات نمایندگان در ابتدا و انتهای مجلس چون برخلاف نظامنامه نیست کما فی السابق محفوظ باشد

رئیس - (خطاب به رمزی) جناب عالی هم در همین زمینه پیشنهاد کرده اید؟ رمزی - بلی

رئیس - پس رای میکنم باین پیشنهاد. آقا سید یعقوب - بنده عرض دارم حاج عزالمالک - پس اجازه بدهید بنده قبلا توضیح بدهم

رئیس - بفرمائید حاج عزالمالک - اولاً وقتی نظامنامه مراجعه بشود در این باب ماده نیست که تصریح بکنند نمایندگان نمیتوانند در ابتداء یا انتهای مجلس مذاکره بکنند و البته آن صحبتی که يك نماینده میکند با اجازه رئیس خواهد بود و بعلاوه سابقه هائی هم در ادوار مختلفه تقنینیه داریم که نمایندگان میتوانند در ابتدا یا انتهای جلسه با اجازه رئیس مجلس بطور مختصر مذاکراتی بکنند منتهی اگر مجلس بخواهد داخل در آن مذاکره بشود و آنرا مطرح کند که رای میدهد نمیخواهد رای بدهد در هر صورت آن نماینده مطلب خودش را اظهار کرده است حالا با این سابقه چیز غریبی است که ماری بدهم يك نفر و كبل مذاکره بکند پانکنند!! برای اینکه ممکن است بنده امروز يك عقیده داشته باشم و دیگری با عقیده من مخالف باشد آنوقت همیشه باید نطق نمایندگان مربوط بشود برای مجلس

و این سابقه خوبی نمیشود و بنظر بنده چون در نظامنامه ماده نیست که منع نماید نمایندگان را از اینکه در اول یا آخر جلسه اظهاراتی بکنند و سابقه هم دارد همین سابقه کافی نیست

کافی السابق محفوظ ماند تا بعد کمیونی که برای تدوین نظامنامه معین شده است این نکته را در نظر بگیرند و يك طور مناسبی در نظامنامه ملحوظ دارند و بعد از این همانطور معمول شود

آقا سید یعقوب - بنده عرض دارم (جمعی از نمایندگان رای بگیرند)

رئیس - بگذارید آقای آقا سید یعقوب هم که در اقلیت هستند اظهار عقیده بکنند.

آقا سید یعقوب - چون آقای حاج عزالمالک پیشنهاد سابقه کردند و بنده هم در دوره چهارم افتخار عضویت مجلس شورای ملی را داشتم سابقه را اینطور تمیز دادم (چنانچه اگر آقایان هم توجه بفرمائید تصدیق خواهند فرمود همینطور است که عرض میکنم) وقتی نماینده خواسته است قبل از دستور در موضوعی وارد شود میرفته است پشت تریبون و بمقام ریاست اظهار میکرده است که در فلاموضوع می خواهم صحبت کنم

حائری زاده - اینطور نیست آقا سید یعقوب - چرا همینطور بوده است حالا جناب عالی در اقلیت هستید امر علیحدگی است و اگر چنانچه بنده بگویم آفتاب است شما میگوئید خیر ما است من نمیتوانم باشما مکابره و مجادله بکنم اگر من بگویم خدا یکی است میگوئید مشکل است.

بنده میگویم این سابقه که بوده این است که نماینده میرفته است پشت تریبون و بمقام ریاست اظهار میکرده است که فلاموضوع را میخواهم عرض کنم مقام ریاست هم اجازه میفرمودند.

حالا خواستم عرض کنم این پیشنهادی را که آقای حاج عزالمالک فرمودند برترتیب این سابقه بود که عرض کردم نه اینکه مرتجلا يك نماینده بدون اطلاع رئیس و هیئت رئیسه و مجلس بدون مقدمه بگمرتبه اظهاراتی بکند که شاید اسباب اغتشاش فوق العاده بشود.

پس مطابق این سابقه باید بمقام ریاست اطلاع دهند حالا بفرمائید این سابقه نباشد و رای میدهد در این موضوع بنده حرفی ندارم ولی پس فردا دو مرتبه برخلاف رای میدهد در هر صورت عرض بنده این است که سابقه باین ترتیب بوده نیست همینطور رای بدهید

رئیس - آقای مصدق السلطنه (اجازه) مصدق السلطنه - بنده در پیشنهاد عرض ندارم عرض قبل از پیشنهاد بود (جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است) (بعضی از نمایندگان - کافی نیست)

رئیس - رای میکنم بکفایت مذاکرات آقایانیکه مذاکرات را کافی می دانند قیام فرمائید

(اغلب قیام نمودند) رئیس - معلوم میشود کافی است حالارای میکنم باین پیشنهاد آقایانی که این پیشنهاد را تصویب می کنند قیام نمایند

(اکثر قیام نمودند) رئیس - تصویب شد. آقای ملک اشعرا (اجازه) ملک اشعرا - بنده هیچ تصور نمی کردم بر طبق سابقه که گفته شد اجازه خواستن قبل از دستور باید از دستور محتاج برای مجلس باشد والا بنده بنده هم چنین تقاضائی را از مقام ریاست نمیگرم و مایل هم نبودم که قضیه باین شکل خانه پیدا کند که تشبیه بشود باینکه اکثریتی اقلیتی را در تحت ضمیمه گذاشته است البته این ترتیب برای احترامات مجلس شایسته نیست من هم مایل نبودم اینطور پیش بیاید ولی اتفاقاً اینطور شد خیلی هم از این قضیه متأسفم

بهر حال تصریح باینده نبوده است بنده نظر سابقه و جریان ادوار مختلفه مجلس اجازه خواستم و اتفاقاً اجازه که من خواستم و مذاکره ای که میخواستم بکنم يك موضوع شدیدی که منتج بعده بر اکثریت بشود نبود و خیلی مایل بودم که آقایان حدس میزدند با تحقیقات میگردند و مقصود بنده را قبلا استطلاع می کردند و بنده اجازه می دادم که حرفم را بزنم آن وقت میدیدند که هجوم با اکثریت نیست یا اینکه سابقه اقلیتهای مجلس این بوده است که در صدد وسائلی بگردند برای اینکه يك هجوم وحمله با اکثریت بنشیند ولی ماورق قای ما نظر بمأنوسیت تامی که بمفروضیات و مراعات امور مملکتی همیشه داشته باشیم در این مسئله خودداری کرده ایم با اینکه همه وقت شاید بهانه های شدید و تند هم در دست ما بوده است و شاید مردم هم همیشه با اعتراض کرده اند که چرا وضعیات رادر مجلس کمتر و ملایمتر اظهار میکنید.

پس نتیجه قصدم از مذاکره در جلسه گذشته تذکراتی بود نسبت به آقایان اکثریت و خیلی متأسف هستم از اینکه عرض کنم تا اندازه موقع تذکرات ننموده ام

بنده می خواستم مختصری از وضعیات جاریه شهر طهران وضربتی که بمأمینت و آسایش افراد این شهر وارد شده است اشاره کنم و در ضمن اظهار کنم که این ضربت به يك فرد مفید مملکت و بیک عنصر مفید و نامی وارد شده است و صرف نظر از مقامات قضائی و ادبی بفرمودم مرحوم این ضربت بدماغی وارد شده است که آن دماغ با اقلیت مجلس همراه بوده است و آن دماغ حمایت میکرده است از افکار عمومی و فکر آنشخص مقتول در جریان سیاسی داخل بوده

است که آن سیاست بر ضد دولت وقت بوده است و از این نقطه نظر بیشتر بنده حق داشتم اظهار تأسف کنم زیرا علی المرسوم و علی الممول اینطور حمله ها فتاکرانیها و ترورها غالباً در دنیا نك سیاسی بشود گرفته این قضیه هم قطعاً و اصولاً نك سیاسی پیدا کرده است و بنده خواستم با آقایان نمایندگان محترم تذکر بدهم که اولاً برای پاس و حفظ اصول امنیت عمومی

ثانیاً برای حفظ احترامات سیاست اقلیت و سیاست انتقاد و برای حفظ آزادی عقیده که تمام آقایان باینده هستند و برای حفظ احترام عقاید ملت ایران که گفته نشود ملت ایران عقیده را میکشند و یامال میکنند و بالاخره برای رفع نگرانی های سیاسی که عرض کردم قطعاً شامل این قتل میشود حق این بود که مجلس شورای ملی ایران و اکثریت محترم که مسئول وضعیات هستند این ترتیب برای احترامات مجلس شایسته نیست من هم مایل نبودم اینطور پیش بیاید ولی اتفاقاً اینطور شد خیلی هم از این قضیه متأسفم

بهر حال تصریح باینده نبوده است بنده نظر سابقه و جریان ادوار مختلفه مجلس اجازه خواستم و اتفاقاً اجازه که من خواستم و مذاکره ای که میخواستم بکنم يك موضوع شدیدی که منتج بعده بر اکثریت بشود نبود و خیلی مایل بودم که آقایان حدس میزدند با تحقیقات میگردند و مقصود بنده را قبلا استطلاع می کردند و بنده اجازه می دادم که حرفم را بزنم آن وقت میدیدند که هجوم با اکثریت نیست یا اینکه سابقه اقلیتهای مجلس این بوده است که در صدد وسائلی بگردند برای اینکه يك هجوم وحمله با اکثریت بنشیند ولی ماورق قای ما نظر بمأنوسیت تامی که بمفروضیات و مراعات امور مملکتی همیشه داشته باشیم در این مسئله خودداری کرده ایم با اینکه همه وقت شاید بهانه های شدید و تند هم در دست ما بوده است و شاید مردم هم همیشه با اعتراض کرده اند که چرا وضعیات رادر مجلس کمتر و ملایمتر اظهار میکنید.

پس نتیجه قصدم از مذاکره در جلسه گذشته تذکراتی بود نسبت به آقایان اکثریت و خیلی متأسف هستم از اینکه عرض کنم تا اندازه موقع تذکرات ننموده ام

بنده می خواستم مختصری از وضعیات جاریه شهر طهران وضربتی که بمأمینت و آسایش افراد این شهر وارد شده است اشاره کنم و در ضمن اظهار کنم که این ضربت به يك فرد مفید مملکت و بیک عنصر مفید و نامی وارد شده است و صرف نظر از مقامات قضائی و ادبی بفرمودم مرحوم این ضربت بدماغی وارد شده است که آن دماغ با اقلیت مجلس همراه بوده است و آن دماغ حمایت میکرده است از افکار عمومی و فکر آنشخص مقتول در جریان سیاسی داخل بوده

بنده می خواستم مختصری از وضعیات جاریه شهر طهران وضربتی که بمأمینت و آسایش افراد این شهر وارد شده است اشاره کنم و در ضمن اظهار کنم که این ضربت به يك فرد مفید مملکت و بیک عنصر مفید و نامی وارد شده است و صرف نظر از مقامات قضائی و ادبی بفرمودم مرحوم این ضربت بدماغی وارد شده است که آن دماغ با اقلیت مجلس همراه بوده است و آن دماغ حمایت میکرده است از افکار عمومی و فکر آنشخص مقتول در جریان سیاسی داخل بوده

بنده می خواستم مختصری از وضعیات جاریه شهر طهران وضربتی که بمأمینت و آسایش افراد این شهر وارد شده است اشاره کنم و در ضمن اظهار کنم که این ضربت به يك فرد مفید مملکت و بیک عنصر مفید و نامی وارد شده است و صرف نظر از مقامات قضائی و ادبی بفرمودم مرحوم این ضربت بدماغی وارد شده است که آن دماغ با اقلیت مجلس همراه بوده است و آن دماغ حمایت میکرده است از افکار عمومی و فکر آنشخص مقتول در جریان سیاسی داخل بوده

بنده می خواستم مختصری از وضعیات جاریه شهر طهران وضربتی که بمأمینت و آسایش افراد این شهر وارد شده است اشاره کنم و در ضمن اظهار کنم که این ضربت به يك فرد مفید مملکت و بیک عنصر مفید و نامی وارد شده است و صرف نظر از مقامات قضائی و ادبی بفرمودم مرحوم این ضربت بدماغی وارد شده است که آن دماغ با اقلیت مجلس همراه بوده است و آن دماغ حمایت میکرده است از افکار عمومی و فکر آنشخص مقتول در جریان سیاسی داخل بوده

بنده می خواستم مختصری از وضعیات جاریه شهر طهران وضربتی که بمأمینت و آسایش افراد این شهر وارد شده است اشاره کنم و در ضمن اظهار کنم که این ضربت به يك فرد مفید مملکت و بیک عنصر مفید و نامی وارد شده است و صرف نظر از مقامات قضائی و ادبی بفرمودم مرحوم این ضربت بدماغی وارد شده است که آن دماغ با اقلیت مجلس همراه بوده است و آن دماغ حمایت میکرده است از افکار عمومی و فکر آنشخص مقتول در جریان سیاسی داخل بوده

مقتول باشعرا دستگیر شده و در حضور مدعی العموم کرد يك اطلاعاتی بدست آمد که نتیجه اش این بود: دو نفر رفته اند و این آدم را مقتول کرده اند یکی دستگیر شده و دیگری فرار کرده است.

حتی بگوش بنده خودم که آنکس هم که فرار کرده است يك اسمی داشته است که اسم او در نظریه هم بوده است او فرار کرده است و در موقعی که آن عقیده معتضرا با حواس جمع حکایت می کرد وضع گشته شدن خودش را یکی از اعضاء تأمینات که بنظر شخص باهوشی آمد به بنده اطمینان داد (در موقعی که در مریضخانه در باین معتضرا بودیم) که چون یکی از آنها دستگیر شده است بشما اطمینان میدهم آن یکی را هم امروز با فراد دستگیر خواهیم کرد ولی متأسفانه بنده در جلسه گذشته شنیدیم که نظریه از آن يك نفر فراری تعقیب نکرده است محمدخان نامی که رفته است در حضور تمام اهل محل قائل را گرفته و به آژان تحویل داده است او را هم گرفته اند و در نظریه در حبس تاریک است و به بنده گفته شد حتی در يك قسمت هم حضور داشتم که پس از مواجهه آن شخص توفیق شده با مرحوم عشقی و تقاضای کس ثابت کرده و امارات ترور و سوء قصد را مستطابقین عدله خواستند بوجه فواین جاریه شخص مقصود بیاورند و در تحت مراقبت نگاهدارند و نگذارند کسی با او ملاقات کند و امر را بچریان طبیعی بیندازند به بختخانه امنه نظمی آن شخص را بدست مدعی العموم ندادند و استتکاف کردند که آنها در مقابل تقاضای حق خود بوظیفه خودشان عمل کنند.

این را هم میخواستم در جلسه گذشته ب عرض آقایان برسانم ولی متأسفانه دیر شد چرا خواستم تذکر شوم و چرا دیر شد و چرا متأسفم از اینکه دیر شده است تأسف بنده برای این است که آن شخص دوم که فرار نموده و وعده کرده اند او را بگیرند و منضم کنند باین نفر دیگر بقراری که شنیده ام شاید از سرحد هم رفته باشد چون سه چهار روز است که میکند و بعلاوه در جلسه گذشته میخواستم آقایان را تذکر کنم که بد بخانه در نظریه يك سوایقی در ساختن دوسیه ها ایجاد شده است و همیشه در دوسیه ها يك نگرانی و سوء ظن هائی جریان داشته است

خواستم ب مجلس و آقایان و کلام عرض کنم که مراقبت بفرمائید اجازه ندهند که در این مورد هم نظیر قضایای گذشته تکرار شود.

بالاخره عرض می کنم این بود مذاکره ای که میخواستم عرض کنم مسائلی بود که تمام افراد مجلس شورای ملی بدون تفاوت اقلیت

و اکثریت در آن کار هستند و بنده وظیفه دار بودم که بیایم در اینجا نه از برای اینکه يك نفر دوست و هم عقیده مرا کشته اند گریبان نمایندگان اکثریت را بگیرم خیر بنده حاضر برای این کار نبودم بنده در مجلس دوره سوم که خیلی جوان هم بودم و حق هم داشتم حرارت بروز بدهم آقایانی که در آن مجلس تشریف داشتند شاهدند در شدیدترین روزها که روز استیضاح بود و بر حسب امر رفقای خودم آمدم پشت تریبون طوری نطق کردم که شاید اسباب تشکر اکثریت وقت هم شد من هادتم این نیست و حالتم این نیست که بیایم چیزهای جزئی را مسائلی کوچک را پشت تریبون کش بدهم و يك حربه بسازم که من از روزنامه نوشتن صرف نظر کرده ام و بفرق رفقای پارلمانی خودم بزم چندبست که من از روزنامه نوشتن صرف نظر کرده ام چند سال است در صدد اکثریت وزیر باز سنگین دولت های وقت هستم برای اینکه بمسک خودم از طریق مثبت خدمت کنم من حلات متفیان و همتا گانه را بعقیده خودم برای سیاست مملکت مباح و جایز میدانم مقصود من از مذاکراتی که میخواستم بگویم این تقاضا بود می خواستم عرض کنم

آیا مجلس شورای ملی ایران علاقه مننه هست که مملکت این باشد یا نیست؟ آیا اگر یکی از وکلای اقلیت راشبو روز تهدید بقتل نمایند مجلس شورای ملی نباید در این باب علاقه مندی خودش را ابراز بدارد

يك صف روزنامه نویس و مدیران مطبوعات يك اشخاصی که با سرمایه خودشان و باقوای دماغی شان برای مملکت زحمت میکشند اینها امنیت نداشته باشند و بیایند در کبه آمان ملت متعصن شوند مجلس شورای ملی باید پرسد چرا آمدن آنها نباید پرسد؟ قصد من اینها و مقصود من این مذاکرات بود ولی خیلی متأسفم که يك قسمت از قضایا فوت شد و وضعیاتی پیش آمده است که اگر امروز هم اجازه ندادند حاضر بودم این مذاکرات را بکنم بعلاوه اگر استتکافی از گفتن قضایا میکنم آقایان باید بدانند که برای حفظ شخصی خود نیست

زیرا که چهل سال از عمرم گذشته است و بیست سال از عمر خود را در سیاست و انقلاب گذرانده ام و چندان آرزوی از دنیا ندارم و بهترین آرزوهای من این است که مرا هم بیش عشقی بفرستند خیال نکنید که من از هرکس مترسبم من بیست سال است که در دهانه مرگ زندگی میکنم من در برابر قشون جرار شرار (آقایان رفقای من و کسانی که بوده اند دیده اند) از مرگ پروا نکردم قیام میکنم و عقاید ملی را کفتم من از مرگ نمیترسم مرا تهدید کردند حتی اشعرا رستی چندین دفعه مراقبت تهدید کردند.

وا کثرت مسئول و نه دار تعقیب و اجراء و مراقبت در آن کار هستند و بنده وظیفه دار بودم که بیایم در اینجا نه از برای اینکه يك نفر دوست و هم عقیده مرا کشته اند گریبان نمایندگان اکثریت را بگیرم خیر بنده حاضر برای این کار نبودم بنده در مجلس دوره سوم که خیلی جوان هم بودم و حق هم داشتم حرارت بروز بدهم آقایانی که در آن مجلس تشریف داشتند شاهدند در شدیدترین روزها که روز استیضاح بود و بر حسب امر رفقای خودم آمدم پشت تریبون طوری نطق کردم که شاید اسباب تشکر اکثریت وقت هم شد من هادتم این نیست و حالتم این نیست که بیایم چیزهای جزئی را مسائلی کوچک را پشت تریبون کش بدهم و يك حربه بسازم که من از روزنامه نوشتن صرف نظر کرده ام و بفرق رفقای پارلمانی خودم بزم چندبست که من از روزنامه نوشتن صرف نظر کرده ام چند سال است در صدد اکثریت وزیر باز سنگین دولت های وقت هستم برای اینکه بمسک خودم از طریق مثبت خدمت کنم من حلات متفیان و همتا گانه را بعقیده خودم برای سیاست مملکت مباح و جایز میدانم مقصود من از مذاکراتی که میخواستم بگویم این تقاضا بود می خواستم عرض کنم

آیا مجلس شورای ملی ایران علاقه مننه هست که مملکت این باشد یا نیست؟ آیا اگر یکی از وکلای اقلیت راشبو روز تهدید بقتل نمایند مجلس شورای ملی نباید در این باب علاقه مندی خودش را ابراز بدارد

يك صف روزنامه نویس و مدیران مطبوعات يك اشخاصی که با سرمایه خودشان و باقوای دماغی شان برای مملکت زحمت میکشند اینها امنیت نداشته باشند و بیایند در کبه آمان ملت متعصن شوند مجلس شورای ملی باید پرسد چرا آمدن آنها نباید پرسد؟ قصد من اینها و مقصود من این مذاکرات بود ولی خیلی متأسفم که يك قسمت از قضایا فوت شد و وضعیاتی پیش آمده است که اگر امروز هم اجازه ندادند حاضر بودم این مذاکرات را بکنم بعلاوه اگر استتکافی از گفتن قضایا میکنم آقایان باید بدانند که برای حفظ شخصی خود نیست

زیرا که چهل سال از عمرم گذشته است و بیست سال از عمر خود را در سیاست و انقلاب گذرانده ام و چندان آرزوی از دنیا ندارم و بهترین آرزوهای من این است که مرا هم بیش عشقی بفرستند خیال نکنید که من از هرکس مترسبم من بیست سال است که در دهانه مرگ زندگی میکنم من در برابر قشون جرار شرار (آقایان رفقای من و کسانی که بوده اند دیده اند) از مرگ پروا نکردم قیام میکنم و عقاید ملی را کفتم من از مرگ نمیترسم مرا تهدید کردند حتی اشعرا رستی چندین دفعه مراقبت تهدید کردند.

زیرا که چهل سال از عمرم گذشته است و بیست سال از عمر خود را در سیاست و انقلاب گذرانده ام و چندان آرزوی از دنیا ندارم و بهترین آرزوهای من این است که مرا هم بیش عشقی بفرستند خیال نکنید که من از هرکس مترسبم من بیست سال است که در دهانه مرگ زندگی میکنم من در برابر قشون جرار شرار (آقایان رفقای من و کسانی که بوده اند دیده اند) از مرگ پروا نکردم قیام میکنم و عقاید ملی را کفتم من از مرگ نمیترسم مرا تهدید کردند حتی اشعرا رستی چندین دفعه مراقبت تهدید کردند.

زیرا که چهل سال از عمرم گذشته است و بیست سال از عمر خود را در سیاست و انقلاب گذرانده ام و چندان آرزوی از دنیا ندارم و بهترین آرزوهای من این است که مرا هم بیش عشقی بفرستند خیال نکنید که من از هرکس مترسبم من بیست سال است که در دهانه مرگ زندگی میکنم من در برابر قشون جرار شرار (آقایان رفقای من و کسانی که بوده اند دیده اند) از مرگ پروا نکردم قیام میکنم و عقاید ملی را کفتم من از مرگ نمیترسم مرا تهدید کردند حتی اشعرا رستی چندین دفعه مراقبت تهدید کردند.

زیرا که چهل سال از عمرم گذشته است و بیست سال از عمر خود را در سیاست و انقلاب گذرانده ام و چندان آرزوی از دنیا ندارم و بهترین آرزوهای من این است که مرا هم بیش عشقی بفرستند خیال نکنید که من از هرکس مترسبم من بیست سال است که در دهانه مرگ زندگی میکنم من در برابر قشون جرار شرار (آقایان رفقای من و کسانی که بوده اند دیده اند) از مرگ پروا نکردم قیام میکنم و عقاید ملی را کفتم من از مرگ نمیترسم مرا تهدید کردند حتی اشعرا رستی چندین دفعه مراقبت تهدید کردند.

زیرا که چهل سال از عمرم گذشته است و بیست سال از عمر خود را در سیاست و انقلاب گذرانده ام و چندان آرزوی از دنیا ندارم و بهترین آرزوهای من این است که مرا هم بیش عشقی بفرستند خیال نکنید که من از هرکس مترسبم من بیست سال است که در دهانه مرگ زندگی میکنم من در برابر قشون جرار شرار (آقایان رفقای من و کسانی که بوده اند دیده اند) از مرگ پروا نکردم قیام میکنم و عقاید ملی را کفتم من از مرگ نمیترسم مرا تهدید کردند حتی اشعرا رستی چندین دفعه مراقبت تهدید کردند.

زیرا که چهل سال از عمرم گذشته است و بیست سال از عمر خود را در سیاست و انقلاب گذرانده ام و چندان آرزوی از دنیا ندارم و بهترین آرزوهای من این است که مرا هم بیش عشقی بفرستند خیال نکنید که من از هرکس مترسبم من بیست سال است که در دهانه مرگ زندگی میکنم من در برابر قشون جرار شرار (آقایان رفقای من و کسانی که بوده اند دیده اند) از مرگ پروا نکردم قیام میکنم و عقاید ملی را کفتم من از مرگ نمیترسم مرا تهدید کردند حتی اشعرا رستی چندین دفعه مراقبت تهدید کردند.

من اهمیت باین قضایا بنده هم نقطه قصد من این است که آن بنجه سرخی که گریبان عشقی را گرفت و او را بدامان قبر انداخت آن بنجه سرخ در يك مملکت قانونی قابل دهن نیست قابل تحمل نیست

باید مجلس شورای ملی آن بنجه سرخ را قطع کند این را با قوت قلب میکنم آن شخص هر که باشد و آن بنجه از آستین هر که بیرون بیاید بشما میکنم اگر مجلس آن دست خائن و خونین را قطع نکند مردم قطع خواهند کرد

این دست قابل تحمل نیست دست خیانت کار باید قطع شود این است عرض بنده

رئیس - آقای تدین (اجازه) تدین - تصور میکنم در اصل موضوع و در حدوت این گونه چنانیت ها که امنیت عمومی را متزلزل میکند هیچ فردی مخالفت نداشته باشد اصول تروریسمی اصولیستی است که مخالف با همه چیز است و هر کس معتقد باین اصول بشود يك آدم بیست و چانی در اجتماع شرده خواهد شد و طبیعت بریزد مجلس البته بنده هم تصدیق میکنم که شکل خوبی نبود ولی آقایان قدری تأمل نکردند تا ببینند که رای اکثریت چیست.

زیرا در بین اینکه گفتگو می شد از اینکه آیا بایست رای گرفت در مجلس یا رای نگرفت که در این موضوع مذاکرات بشود آقایان تشریف بردند و از ناحیه اکثریت نسبت بنطق کردن آقای ملک اشعرا ضمیمتی بروز داده نشد و بعلاوه قفاص قبل از چنانیت معتول نیست تا وقتی که کسی حرفهایش را زده است و هیچ اظهار عقیده نکرده است هیچ معقول نیست که بخواهند حمله کنند یا تعرض نمایند و البته اگر در مجلس شورای ملی آزادی عقیده و آزادی نطق و بیان باشد پس در کجا باید سراغ کرد

فرمودند که ایشان میخواستند اکثریت را متوجه کنند بوضعیات و بعاقبت وخیم اینگونه پیش آمده

برای این قسمت میخواستند يك مسائلی اظهار بکنند این را حالا خودشان مسبق باشند یا نه بنده تذکر عرض می کنم که اکثریت خیلی علاقمند هست ناز نقطه نظر اینکه يك فرد هدف واقع شده است بلکه از نقطه نظر حفظ بقا امنیت عمومی این اصول غلط است

این اصول بدست بدست و این اصل برخلاف شرع و سیاست و همه چیز است ضار و بیاندازه است که محتاج بذکر نیست و خیلی واضح است و در همان روزی که این قضیه پیش آمد و نمایندگان مسبق شدند

این اصول بدست بدست و این اصل برخلاف شرع و سیاست و همه چیز است ضار و بیاندازه است که محتاج بذکر نیست و خیلی واضح است و در همان روزی که این قضیه پیش آمد و نمایندگان مسبق شدند

در موقع تنفی فراسیون ها تشکیل شدن جمله فراسیون تجدید بود فراسیون قیام بود تکامل بود فراسیون .

فراسیون آزاد بخواه بود با توجه باینکه این پیش آمد بدست مذاکراتی کردند و بالاتفاق فائز شد باینکه با دست یکمده نماینده بفرستند خدمت رئیس دولت و ایشان را مژدگن کنند که این وضعیت خوب نیست و بهر صورتی سکه پیش آمده است

باید سریعاً اقدام فرمایند و این قضیه تمقیب شود چنانچه قاتل هر کس و هر که باشد دستگیر و قانوناً مجازات بشود بر اثر این تصمیم هشت نفر از نمایندگان این چهار فراسیون منتخب شدند و عصر آنروز در قتلگاه پیش آقای رئیس الوزرا و ایشان را ملاقات کردند .

بنابراین خود آقای ملك الشرا هم تصدیق فرمایند که اکثریت مجلس بلکه این امر يك امریست که در آن اکثریت و اقلیت وجود ندارد و تمام نمایندگان ملاقاتند هستند ولی چون اکثریت و اقلیتی فلا در مجلس هست و اکثریت خود را در مقابل اقلیت موظف میدانست

در همان روز اول اقداماتی کرده است الان هم خودش را علاقه مند میداند و الان هم بهیچوجه عقیده ندارد که اینگونه امور در پایتخت مملکت باخارج عرض اندام کند

بنابراین اکثریت بوظیفه اولیه خودش قیام کرده است و از این نقطه نظر طرف هیچ عرضی نمیتواند واقع شود و الان هم اکثریت بلکه تمام مردم و تمام اشخاصی که علاقه مند بامنیت عمومی هستند همین عقیده را دارند که باید این قسمت جدا تمقیب و چنانچه قاتل بهر صورتی هست و هر که باشد دستگیر و قانوناً مجازات بشود .

چون اکثریت ابتدا حاضر نیست باینکه این قسم اصول از هر ناهیه باشد تمقیب شود اینست عقیده اکثریت بنا بر این تصور می کنند که اکثریت در این قسمت با آقایان هم عقیده و علاقه مند است و جای هیچگونه نگرانی نیست سایر قسمت ها هم البته بک موضوع هائی است که باید حلس در صحنه بشود .

ایشان فرمودند این مقتول سیاسی است بنده نمی دانم مقتول است یا چهره دیگر است حل این قضیه در نتیجه رسیدگی در صحنه صالح خواهد شد .

همچنین سایر مسائل چون بنده نمی خواهم در آنها وارد بشوم و اگر آقایان اجازه فرمایند همین اندازه اکتفا می کنم و البته همه به تمقیب قضیه علاقه مند هستند .

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی

است .

حائری زاده - اجازه می فرمایند عرض بشکند .

رئیس - جمعی از آقایان اجازه خواسته اند

ملك الشرا - بنده توضیحی دارم

رئیس - آقایان می فرمایند مذاکرات کافی است

ملك الشرا - چون نسبت بیک قسمت از مذاکرات بنده اظهاری کردند که آنطور نیست مطابق نظامنامه حق توضیح دارم

رئیس - بفرمایند

ملك الشرا - راجع باینکه فرمودند که من گفته ام این قتل سیاسی است گویا سوتی است برای آقایان

بنده گفتم نظر بوضعیت این شخص مقتول و جریانات فکری او ممکن است قضیه را رنگ سیاسی هم بدهند و البته قبل از کشف قضایا ما چه می دانیم سیاسی است یا غیر سیاسی است باید محکمه بگوید که سیاسی است یا نه (صحیح است) محکمه صالحه نهادار نظمی

(بعضی از نمایندگان - صحیح است)

رئیس - آقای قائم مقام نسبت بدستور اظهاری دارند

قائم مقام - بلی بنده می خواستم استدعا کنم که آن خبر کمیسیون بودجه راجع بمقتضاهین وزارت جنگ که جزو دستور امروز است جلوتر از سایر مواد دستور مطرح شود چون بیچاره ها از ولایات آمده اند در کوچه ها معطل هستند

استدعای شما اگر آقایان موافق باشند این مسئله را جلوتر بیدانند که این ها آسوده شوند .

(جمعی گفتند صحیح است)

حاجز الممالک بنده مخالفم

بعضی از نمایندگان - رای بگیرند

رئیس - آقای معتمد هاشم میرزا در این موضوع پیشنهاد خودشان توضیحی دارند .

معتمد هاشم میرزا شیخ الرئیس ماول در موضوع پیشنهاد آقای قائم مقام رای بگیرند اگر رد شد آنوقت پیشنهاد بنده مطرح شود

رئیس - رای بگیرند

آقایان بیک پیشنهاد آقای قائم مقام را تصویب می کنند .

قیام فرمایند

(اکثر نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد

معتمد هاشم میرزا - بنده پیشنهاد خود را استرداد میکنم

رئیس - راپرت کمیسیون بودجه طبع و توزیع شده خدمت آقایان موجود است .

عماد السلطنه مخیر - عرض میکنم در نمره چهارم و پنجم که نوشته شده میرزا معتمدان اشتباه است باید نور معتمد خان باشد توضیح عرض کردم که آقایان تصحیح فرمایند

دوسه نفر از نمایندگان - نمره چهارم و پنجم

مخیر - آقایان گویا سه فرموده اند لایحه که آقای مقام پیشنهاد کردند جزء دستور شود . لایحه نمره هفتم و چهارم است که در هجدهم ذی القعدة و اول سرطان طبع و توزیع شده است آقایان گویا لایحه که امروز توزیع شده است مراجعه میفرمایند (ماده واحده بشرح ذیل قرائت شد)

ماده واحده - مجلس شورای ملی تصویب مینماید که وزارت مالیه از ابتدای حمل هندوستان سیستان نیل هزار و سیصد و سه هه ساله مادام الحیوة حقوق تقاضای صاحب منصبان و اعضاء قضایی وزارت جنگ سابق را که سالیانه مادل یا نوزده هزار و چهارصد و شصت و هشت تومان و هشت هزار و دویست دینار است موافق ریز ذیل بطور ماهیانه پرداخت نماید

وزارت مالیه مکلف خواهد بود هر یک از اشخاص مفضل هر قدر حقوق به صیبه مستبری داشته باشند از هندوستان معطوع و ضبط نماید

رئیس - گویا خواننده اسامی ضرورت ندارد .

آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقای آقا سید یعقوب - بنده از آقای مخیر معترم دو سؤال دارم . سؤال اول اینست :

این متقاعدین وزارت جنگ سابق که در کمیسیون بودجه حقوق برایشان تعیین می شود مطابق قانون استخدام کشوری است یا بترتیب دیگری است ؟

این سؤال اول بود برای لوابیعی که بعد میآید چون اطلاعی ندارم که مطابق قانون استخدام کشوری بآنها حقوق می دهند یا نه ؟

ثانیاً چون بنده از بودجه مملکتی اطلاع ندارم ولی آنطور که می شنوم و صحبت میکنم فریادها بلند است که امسال يك میلیون و دو میلیون کسر بودجه داریم در صورتی که این مسئله صدق باشد کسر بودجه داشته باشیم آیا کمیسیون معترم بودجه برای این لوابیعی خرجی که تقدیم مجلس میشود معلی و جمعی در نظر گرفته اند یا نه ؟

فردا مثلا لایحه حقوق متقاعدین وزارت خارج هم که هیچ مشمول قانون استخدام نیستند بمجلس خواهد آمد آیا در مقابل این خرجها جمعی هم دارند یا اینکه مثل آخر دوره چهارم يك نصیبانی در مجلس میشود آن وقت رئیس کل مالیه میگوید چون جمع نداریم نمیتوانیم بدهیم این است که برای رفع شبهه بنده تقاضا میکنم بفرمایند مطلع شوم .

مخیر - اولاً این اشخاص مطابق قانون استخدام کشوری حقوق نیگیرند این میزان حقوقی که در اینجا منظور شده است

ثالث آخرین حقوق خودشان بوده است که میگرفته اند و اینها يك اشخاصی هستند که در وزارت جنگ سابق هم در خدمت دولت بر و ناتوان و ضعیف و ملیل شده اند و اینها همان اشخاصی هستند که سی و پنج نفرشان در سال گذشته هم تصویب فرمودند که اگر بتوانیم دوره چهارم مراجعه بفرمایند معلوم خواهد شد فقط از نمره سی و شش تا نمره چهل و نه که چهارده نفر آخری است همان صاحب منصبان آذربایجان بودند که تمام در خدمت دولت یا بر شده اند یا طوری شکسته و ملیل گردیده اند که از همه خدمت برنمیآیند باینجهت حقوق تقاضای به آنها داده میشود اما در موضوع بودجه که فرمودند آیا جمع و خرج تکافوه میکند پانسی کند یا بگرم زیرا بودجه در تحت شور است و هر وقت که بودجه هارا آوردیم بمجلس البته هم جمع معلوم خواهد شد و هم خرج را آقایان مطلع میشوند

رئیس - آقای اشکر

آقای اشکر - بنده يك سؤالی داشتم ولی اساساً موافقم .

رئیس - موافقید ؟

اشکر - بلی يك سؤالی داشتم بعد در خدمت عنوان موافقت عرض میکنم

رئیس - خوب چون کسی دیگر نیست بفرمایند

اشکر - عرض میکنم از حقوقی که بمستفهمین وزارت جنگ داده میشود يك صدی پنج بعنوان صندوق تقاعد کسر میشود میخواستم سؤال کنم که این حقوق تقاعدی که داده میشود از محل همان صندوق است یا اینکه وزارت مالیه علیحده باید بدهد و اگر وزارت مالیه علیحده میدهد آن صندوق بچه مصرف میرسد ؟

مخیر - اینکه بفرماید (صندوق متقاعدین وزارت جنگ) صحیح است ولی این صندوق مربوط به تشکیلات جدید است و مربوط بصاحب منصبانی است که از تاریخ تشکیل وزارت جنگ جدید متقاعد میشوند و کاملاً هم مرتب است و هر یک از آنها که متقاعد میشوند به آنها داده خواهد شد . این مربوط باینهائینست و از این محل داده نمیشود

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است

رئیس - مذاکرات کافی است ؟

(بعضی گفتند کافی است)

رئیس - رای گرفته میشود با و رقه آقایانی که تصویب میکنند و رقه سفید .

یاسائی - بنده پیش نهادی تقدیم کردم .

(بشرح ذیل قرائت شد)

مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی بنده ماده الحاقیه ذیل را پیش نهاد میکنم :

ماده الحاقیه - صاحب منصبان و اعضاء وزارت جنگ که بوجوب ماده مذکور حقوق تقاعد دریافت میدارند هر گاه مأموریتی که مستلزم اخذ حقوق است پیدا کردند حق اخذ حقوق تقاعدی ندارند .

یاسائی

رئیس - محض این بود بعد از اینکه بداده واحد رای گرفتیم در ذاتی این را مطرح کنیم ولی برای فرار از اینکه دو دفعه متوالی با و رقه رای بگیریم گفتیم قرائت کنند که اگر لازم شد این را تقدیم بدارید بعد اگر تصویب شد معابورقه رای بگیریم

مخیر - در این باب يك قانونی در دوره چهارم گذشته مشتمل بر پنج ماده که کسانی که حقوق دارند و بعد شافل مقامی میشوند بآنها حقوق داده نخواهد شد و این را هم وزارت مالیه میدهد پس وقتی که دارای مقامی شدند نخواهد داد

رئیس - رای بگیریم بداده واحد

محمد هاشم میرزا شیخ - الرئیس - بنده میخواستم سؤالی بکنم

رئیس - بعد بفرمایند .

آقایان که ماده واحده را تصویب میکنند و رقه سفید والا و رقه که بخواهند داد .

ماده الحاقیه ماده است که اگر قبول شود ماده واحده ماده اولی خواهد شد (اخذ آراء بعمل آمده و آقایان اقبال الممالک و معظم السلطان استخراج نمودند)

(نتیجه بترتیب ذیل حاصل شد)

ورقه سفید علامت قبول ۷۷

رئیس - عدد حضار ۹۳ به اکثریت هتاد و هفت رای تصویب شد ماده الحاقیه قرائت میشود

(بشرح سابق قرائت شد)

رئیس عقیده کمیسیون چیست ؟

مخیر - کمیسیون عقیده اش این است که چون این ترتیب هم معمول است و هم در دوره چهارم قانونی مشتمل بر پنج ماده از مجلس گذشته است و این پیشنهاد تکرار است لهذا کمیسیون نمی تواند قبول کند .

رئیس - آقای یاسائی

(اجازه)

یاسائی - مطابق اطلاعاتی که بنده دارم صاحب منصبان و اعضاء وزارت جنگ که حقوق تقاعد میگرفتند در سنوات گذشته غالباً مأموریت های مهمی از قبیل حکومت و غیره داشتند که حقوق آن مأموریت را می گرفتند و البته آقایان تصدیق می فرمایند با فقر عمومی و بودجه سنگینی که داریم مقتضی نیست دیگر باین اشخاص دو حقوق داده شود و البته صاحب منصبانی که متقاعد هستند باینست مطابق قانون تقاعد بآنها حقوق داده شود اگر دارای شغلی

هستند باینست حقوق آن خدمت را بگیرند بنده نمی دانم الان حاکم اسفهان چه سمتی دارد در صورتی که میگفت صاحب منصب است و حکومت دامغان را هم در سه گذشته صاحب منصب بود و دوست تو مان حقوق از وزارت جنگ می گرفت بلا و حقوق حکومتش را هم میگرفت بنده عرض می کنم باین قلت عایدات چرا باینست يك نفر دو حقوق بگیرد .

حالا از سایر نقاط بنده درست اطلاعی ندارم این است که بنده تصور می کنم مادامی که صاحب منصب ها در مأموریت هستند باید از اخذ حقوق تقاعد محروم باشند .

مخیر - يك جمله را آقا توجه فرموده که اینجا نوشته میشود صاحب منصبان وزارت جنگ سابق

اینها جزء صاحب منصبان سابق وزارت جنگ هستند اشخاصی هستند که در وزارت جنگ جدید داخل خدمت نبوده اند و جزء منتظرین خدمت هستند پس اشخاصی که در اینجا نوشته شده داخل در خدمت نیستند حتی لیا س فرم هم نیوشیده اند .

رئیس - آقای آقا سید یعقوب که جزء کمیسیون نیستند .

آقا سید یعقوب - خیر

رئیس - آقای شیخ الرئیس هم که شیخ الرئیس - بنده هم نیست ولی يك توضیحی دارم

رئیس - آقای قائم مقام (اجازه)

قائم مقام - تقریرات بنده مان بود که مخیر فرمودند

رئیس - آقای وکیل الملک جزو کمیسیونند ؟

وکیل الملک - خیر

رئیس - آقای تدین (اجازه)

تدین - اطلاعات آقای یاسائی کامل است یا تا کامل در این موضوع وارد نمیشوم ولی مجری این قانون وزارت مالیه است و با توجه خاصی که باین قسمت دارد ممکن نیست که حقوق بکسی داده شود بر طبق همان قانونی که در دوره چهارم گذشت است و این اشخاصی که در این لایحه اسمشان برده شده است دربار رسال و امسال هیچکدام حاکم نبوده اند و مأموریتی نداشته اند و يك مشد مأمورین هستند که از وزارت خدمت شده اند و بالاخره همانطور که آقای مخیر اظهار کردند مجلس در باره سی و چهار نفر از اینها حقوق تقاعدی تصویب کرده است و بعقیده بنده نظریه آقای یاسائی متوجه باین قسمت نیست .

رئیس - آقای سهام السلطان جزو کمیسیون هستند ؟

سهام السلطان - بنده عرضی ندارم

رئیس - دیگر کسی اجازه خواسته است ؟

محمد هاشم میرزا - بنده سؤالی داشتم .

رئیس - شما که عضو کمیسیون نیستید .

معتمد هاشم میرزا - فقط يك سؤالی داشتم .

رئیس - توفیر نمیکند . رای بگیریم

باین ماده الحاقیه

آقایان که این پیشنهاد را قایل توجه می دانند قیام فرمایند

(چند نفری قیام نمودند)

رئیس - قایل توجه نشده .

چند دقیقه تنفس داده میشود (در این موقع جلسه برای تنفس تعطیل و پس از نیم ساعت مجدداً تشکیل گردید)

رئیس - اعتبارنامه آقای نظام التولیه مطرح است

آقای رئیس التجار مخالفند

رئیس التجار - راجع بانتهای خراسان بنده يك شرح مبسوطی درموقعی که اعتبارنامه آقای امیرالم مطرح بود عرض کردم و در این چند روز راجع بانتهای کرمان و خواننده دوسیه و ادامه مجلس بنده در خارج همچو حس کردم که در اثر مذاکرات طولانی يك خستگی و کسالتی برای آقایان نمایندگان تولید شده و به بنده نسبت دادند که ابتدا شایعات شدید که دوسیه در مجلس خوانده شود و حال آنکه بنده از نقطه نظر اینکه انجن نظام قضاوت تکرر بود خودم را ذیبق میدانستم که عراضی مشروحاً برش برسانم و در این موضوع هم عرض نمی کنم و قضاوت آنرا بمجلس شورای ملی واگذار می کنم

(جمعی از نمایندگان معذرات کافی است)

آقای وکیل الملک مخیر شبهه برای دفاع حاضر شدند .

چند نفر از نمایندگان (خطاب بوکیل الملک) آقا مخالفتی نکردند دیگر دفاع لازم نیست .

رئیس - چون مخالفتی نیست رای می گیریم .

رای گرفته می شود بوکالات آقای نظام التولیه .

آقایان که نمایندگی ایشان را تصویب می کنند قیام فرمایند

(جمع کثیری قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد . وکالات آقای سردار نصرت مطرح است .

آقای المونی مخالف بودند

المونی - بنده در شبهه چهار سابق که عضویت داشتم دوسیه آقای سردار نصرت را بدقت مطالعه نمودم و بدو نظریرانی داشتم راجع به جریان انتخابات و صلاحیت آنها

ولی آقایان که بنده بآنها علاقه مندم حفظ مملکت و صلاح جامعه را در این می دانند که بنده در این موضوع عرض نکنم لذا بنده هم عرض نمیکند و قضاوت آنرا بمجلس شورای ملی واگذار می کنم

رئیس - آقای ضیاء الواعظین (اجازه)

ضیاء الواعظین - حالا عرضی ندارم

رئیس - خوب رای می گیریم

آقایان که وکالات آقای سردار نصرت را تصویب می کنند قیام فرمایند

(اکثر قیام نمودند)

رئیس تصویب شد - نمایندگان آقای نراقی مطرح است آقای کازرونسی مخالفند ؟

کازرونسی - بنده قصد داشتم بموجب سابقه که بود دوسیه کاشان را بیاورم و غرضم از آوردن دوسیه این بود که بزرگی و قنار دوسیه را نشان بدهم که در يك مدت متدای قریب يك سال که انتخابات کاشان در جریان بوده چه اتفاقی رخ داده و حقیقتاً در امری که باسم انتخابات تمام می شود چه فجایعی اتفاق افتاده لیکن بجایانی صرف نظر کردم و خیلی هم سعی می کنم که باختصار بیاورم دوسیه انتخابات بامدار کی که در این دوسیه موجود است همچو نشان می دهد که وزارت داخله نسبت بشکایات یکدسته يك وجهه خونسردی و بی علاقه گی نشان داد .

بالمعکس نسبت بشکایات یکدسته جدی بوده و يك عملیاتی هم بر طبق شکایاتی که از یکدسته دیگر شده بود کرده اند و همچون دوستدیشان میدهند که در اثر شکایاتی که شده از طرف یکدسته بیکدسته تبدیل شده اند و یکدسته هم معیوس و در حقیقت دچار يك صدمات و لطایف فوق العاده شده اند

حالا بنده بطور اختصار دوسیه فقره مدارک را برای استحضار خاطر آقایان قرائت می کنم .

يك فقره راپرتی که حکومت کاشان بوزارت داخله مینویسد بنده همین آنرا قرائت میکنم .

مقام وزارت داخله حکم ۲۴۹۶۷ زیارت اولاً مسئله عدم بیطرفی صدیق اکرم نایب الحکومه نظیر اظهار من الشمس است و حتی خودش از نقطه نظر ابراز حسن خدمت با جسته ایون منکر نیست و با تمام قوا در پیشرفت وکالات آقایان آقا میرزا سید حسن و آقا میرزا احمد نراقی کوشش دارد ولی بنده از نقطه نظر وجدانی و هم اجرای وظیفه شخصاً حامل حکم حضرت اشرف ریاست وزراء عظام دامت عظمته شده به نظرت رفتن مستحکم حضرت اشرف و ضایع بی غرضانه بنده در وجود صدیق اکرم موثر نگردیده بلکه بواسطه استظهار کاملی که به موافقت عقیده خود با تعالیات باطنی آقای کفیل دار بر شدت

اقدامات طرفدارانه خود بعد از آنکه که دیگر توقف خود را در نظر نداشتند مراجعت قبل از وصول حکم ببارگ کردیم تا نایب اینک معروض فرموده اند مطابق اطلاعات واصله بر اثر حرکت بنده چندین نفر مسلح و غیر مسلح حرکت کرده اند. حقیقتاً مقصود را نفهمیدم و متأسف هستم هر چه اقوام آقای آقامیر سید حسن برض بر سرانند مورد قبول واقع شده و کار گذاران وزارت جلیله داخله بر صحت آن عقیده مند میگردند.

چنانچه برض رساننده ام حرکت بنده بطرف نطنز خیلی ساده و سوازی بگذر منشی و پیشخدمت همراه نبردم فقط نایب قاسم خان که برای اجرای حکمی از طرف ازگان حرب جنوب همان روز عازم نطنز بود در مصاحبت بنده حرکت کرد و روزی هم مراجعت نمود.

تالان مرقوم فرموده بودید بطوریکه بحکومت نطنز دستور داده شده انتخابات آنجا را توقیف نمایم چون بنده از نطنز مراجعت کردم و بجای آنکه سابقاً معروض افتاده مسئولیت انتخابات نطنز را از خود سلب میدادم این است که دیگر اقدام مخصوصی از بنده ساخته نیست خاصه با اینکه نایب الحکومه نطنز را بلغظ حکومت مخاطب فرموده اید و دستورات را برخلاف مقررات اداری مستقیماً بفرمایشان ابلاغ میفرمایید. راجعاً چنانچه سابقاً معروض افتاده از کلیه دستجات عهد به نطنز رفته بود و چون بوسیله امنیه مقرر فرموده بودید اشتغالی که به نطنز رفته اند خارج نمایند لدامامورین امنیه قبلاً اقدام کرده بودند ولی در عرض راه شنیده شد که امنیه از اخراج طرفداران آقایان آقا میر سید حسن و آقا احمد خودداری نموده و کماکان در نطنز باقی هستند ولی حقیقتاً اساس صدور حکم و اینکه بوسیله مأمورین امنیه بوقوع اجزاء گذارده شده برینده مجهول است. خاسماً برای حفظ صندوق کاشان اقدامات مقتضیه شده و در حفظ صندوق مزبور کوتاهی نخواهد شد درخاتمه برای مزید استحضار خاطر مبارک معروض میدارم انتخابات نطنز از بدو شروع حالت طبیعی و جریان قانونی نداشته اولاً اعضای انجمن از متدین جمهور و معروفین شخصی نبوده فقط صدیق اکرم بلا حظه ولج و اشتیاق مفرطی که در انتخاب آقایان آقا میر سید حسن و آقا احمد داشته چند نفر از طرفداران مخصوص ایشان را بنام عضویت انجمن جمع آوری نموده است و حتی بکنفران آنها سواد خواندن و نوشتن را ندارد.

تالیاً چنانچه بشخصه مایه حکمردم اعضای انجمن هفت نفر اشخاص ثابت نیستند بلکه یکمده غیر معلومی است (حالا اسم نمیآورد) که بعد میگردند انجام مقصود کک میشانند مثلا اگر دورنری از انجمن بیرون رفتند و نفر دیگر جای آنها را میگیرند

تجب است که آقای ۰۰۰۰۰ (فلان) سگوت معض اختیار کرده اند تالاناً موقع انجمن را در محلی قرار دادند که عین روز چراغ کار میکنند در یک روزه که بنده حضور داشتم اصحیح تا غروب قریب چهل نفره دادند بطوریکه محل و معمر را مطالعه کردم هرگز در روزی بیش از سیصد نفره نمیتوان داد در حالتی که دو روزه اولی دوهزار و کسری نفره داده شد آنچه معنی است آقای مفتش تا روز ششم نفره در کاشان بوده اند و معلوم نیست این میزان نفره را در این سه روزه چطور در منشی انجمن نوشته و اشخاص مجال گرفتن را از این محل بی وسعت و تارک انجمن داشته اند راجعاً تهدید بدیده اکل در کار بوده چنانچه سید کاظم آبیازی (همچو چیزها) را بی جهت صدیق اکرم حبس و شکنجه نموده هنوز هم در حبس باقی است معتمد حسین سرگند اخترف - میرزا ماشالله تاجر قصبه - آقا ضیاء پسر صدر الشریعه را که مخالف بوده اند تئیه و سیاست کرده بطور خلاصه با طرفداران سایر کاندیدهای بنحوی باخسوت حتی تنقیر و طرز سخت آمیزی معامله و رفتار شده که بقین دارم اگر خود آقایان آقا میر سید حسن و آقا میرزا احمد متصدی متصدی انتخابات خودشان بودند بچنین اقداماتی مبادرت نمی کردند باری مشاهده این وضعیت در نطنز و التفات کار گذاران وزارت جلیله داخله تصدیق اکرم و توجه تام و تمام وزارت متبویه به راپورت های مجهول و تقاضای بی مورد اقوام آقایان میرزا سید حسن موجب میگردد که برای حفظ بیطرفی خود مسئولیت ۰۰ (در این موقع اورانی از طرف نمایندگان آقای کازرونی رسید و مشغول مطالعه شدند)

مدرس - نهران کاغذها را بگذار بد کازرونی - بلی مسئولیت انتخابات نطنز را از دایره حکومتی کاشان سلب نموده استند اما مینمایم من بعد ما نیز گما حال حاضر تعلیمات راجع به انتخابات را مستقیماً بعنوان نایب الحکومه نطنز صادر فرمایند (مجدداً وره دیگری آقای کازرونی رسیده مشغول مطالعه شدند)

مدرس - چرا حرف بگوشت نمیروید کاغذها را بعنوان مطلب بردا بخوان کازرونی - بلی بلی (و اگر قبول این استعدای بنده را برفوق صلاحیت اداری میدانند) مقرر فرمایند یک نفر نایب الحکومه بیطرفی برای نطنز اجرام شود تا این بنده نیز شرکت در مسئولیت کرده انتخابات نطنز تجدید شود و بر اثر کشمکش ها متجاوز از از حقوق یک ماهه خود را صرف قیمت مغایرات تلگرافی و ایاب و ذهاب بنطنز کرده ام این است که استعدای مطف توجه مخصوص باین راپورت دارم (علی سرباز)

این هم سواد مطابق اصل مصدق امنیه آنجاست از طرف آقای رئیس الوزرا یک تلگرافی صادر میشود بحکومت نطنز که شادقت و مراقبت کنید که انتخابات کاملاً از روی بی غرضی و بی طرفی از روی صحت انجام بگیرد عین تلگرافات را قرائت می کنیم حکومت کاشان میگویند حکومت نطنز در انتخابات اعمال نظریات شخصی میکند همین حکم مرارانه نمایند تا بداند اگر گفتار صحیح باشد و در نتیجه تحقیقاتی که مشغولم این مسئله تصدیق شود اورا سیاست نظامی میکنم نه اداری (رضاً)

تلگرافها هم امضا کرده است لیکن از طرف وزارت داخله یک تلگرافی می شده نطنز که مینتقراات می کنم امنیه فوری برساند بحکومت کاشان کیبه انجمن نظارت مقرر شد نطنز از مقام منبع ریاست و زراع نظام صادر شده است که نطنز ابلاغ نمایند که در روی بی طرفی را حفظ نکنید مجازات نظامی خواهد شد بجای ابلاغ بی استجازه از وزارت داخله خودتان به نطنز حرکت نمودید و بر اثر حرکت شما مطابق اطلاعات واصله چند نفر مسلح و غیر مسلح حرکت نموده اند عجالتاً انتخابات آنجا از محور حقیقی خود خارج میگردند که حوادث ناگوار دیگری نیز بطور برسد که برخلاف نظریه دولت ذرا اجرای قانون باشد

اینک بر حسب امر می نویسم که اولاً انتخابات آنجا را توقیف و بطوری که به حکومت نطنز دستور داده ام اگر آرائی اخذ شده است مهوراً محفوظ و عهد که با آنجا هودت داده خودتس بکاشان مراجعت نموده منتظر دستور جدید باشید و صندوق کاشان نیز باطله بماند محفوظ باشد تا آراه سایر نواحی اخذ شود بنده دیگر توضیح این تلگراف را نمی دهم همان راپورتی که بحکومت نوشته بود مربوطه بآن حکمی بود که از ناحیه ریاست وزراء صادر شده بود و بعد از آن در تقبش

این حکم صادر میشود به امنیه و کیبه هم به انجمن نظر و مقش هست که آن آنها را مراقب و بر علیه حکومت وادار میکنند و میگوید تو چرا خود رفتی آنجا و مواظبت می کنی کند باز این خطی است که حکومت کاشان بوزارت داخله نوشته است:

(طهران وزارت داخله نموده بیست و سه هزار و هشتصد و بیست و پنج زمان حرکت از نطنز زیارت مقرر فرموده اند همین که انتخابات بجریان افتاد بکاشان حرکت کنیم انتخابات در جریان برای یکمده صدر حمت پوره معده علی میرزا و باغ شاه تجار و آقایان محترم که علاقه مند به جهت انتخابات

اکرم بجرم مخالفت با کاندید اجتهامیون دستگیر خیلی کرده حکمینه علویه بیاده اردستان آمده شما را بجان حضرت اشرف اقدامی فرمایید شوهرم خلاص و رفع ظلم صدیق را بکنید.

علویه عیال سید کاظم این یک خطی است که سید کاظم بهکاشان مینویسد:

مضور مبارک حضرت اشرف آقای سردار منتظر حکمران کاشان و نطنز اگر در حوزه نطنز حکومت ندارد بد انصاف مروت اسلامیت دیانت هم ندازید؟ آخر من بدبخت سید بی گناه چه تقصیری دارم جز اینکه بکاندیده اجتهامیون رای ندادم و مطیع اراده جابرانه صدیق اکرم نشدم چه جنایتی کرده ام؟

از نرس مظالم صدیق اکرم از وطن آواره شدم چندی در مرکز ظلم کردم کسی گوش نداد ناچار بوطن خود مبادرت کردم با بادی خود نرسیده در وسط روز دربان از قصبه سامورین غلاظ و شداد صدیق اکرم مرا گرفته بعضی رؤیت شخصاً صدمه بدی زیاد بین زده و فعلاً روز پنجم است که من بدبخت سید آبرودار بیچاره در حبس و زنجیر و خلیلی مانند اشخاص قاتل جنایتکار از دیدار اهل و عیال خود محروم و گویا در تمام عالم یک یک نفر فریاد رس پیدا نمیشود.

معنی رضای خدا بفریاد من بدبخت بیچاره سید برسد برای حرمت پیشمیر و فاطمه زهرا علیهما السلام چاره بفرمایید با نهایت بی تابی از زیر خلیلی و حبس این حال صریضه را عرض کردم تودانی و مسلمانی و روز قیامت سید کاظم آبیازی) اینجا وزارت داخله از حکومت نطنز مؤاخذه میکنند که چرا صادر خصوص گرفتاری سید کاظم یک اقداماتی برای استخلاص نموده اید اینست) حکومت شنیده میشود که سید کاظم معروف با استظهار ابراهیم خلیل خان برای سوء قصدی بنظر رفته بحکومت محل اورا تعقیب نموده جناب عالی امر بدم تعقیب داده اید تفصیل چیست این جوابیست که حکومت میدهد:

(طهران مقام منبع وزارت جلیله داخله جواب پنجهزار و سیصد و نود و پنج - سید کاظم از اسادات محترم و بالنسبه متمول نظرات است - هرگز تصور نمیرود که اهل سوه قصد با اینگونه عملیات باشد - بقول مشهور و برقراری که همه از معارف محل شکایت کرده بودند و بدمه کاملاً به تحقیق پیوست صدیق اکرم سید کاظم را برای تهدید و تخفیف دستجات مخالف انتخاب آقایان میرزا احمد و آقایان سید حسن حبس و شکنجه نموده بودو بهمین جهت توبیه در استخلاص سید مزبور کرده بودم چون حاله مسئولیت انتخابات نطنز از بنده سلب

و جزه و کل پیش آمد آنجا مستقیماً متوجه وزارت جلیله داخله میشود و این حبس سید هم جنایتی است که صدیق اکرم مرتکب شده متضی است مقرر فرمایند فوری مرخص نمایند. علی سرباز)

از طرف وزارت داخله حکمی صادر شده که ابراهیم خلیل خان از کاشان تبعید و همچنین تلگرافات و اسناد و مدارک دیگر موجود است که حقیقه من تصور میکنم چون خیلی مطلب دارد طول میکشد و حتی الا مکان میخواهم سعی کنم که با خستار بگذرد صرف نظر میکنم همینقدر عرض می کنم انتخابات کاشان و نطنز بر طبق مدارک موجود و بر طبق اسنادی که از وزارت داخله صادر شده برای انجام امر انتخابات و بی شرفت مقصود یک عده را تبعید و یک عده را حبس کرده اند.

آزادی از یکدسته بکلی سلب شده جریان انتخابات بکلی از روی کمال صحت نبوده و بر طبق اظهاراتی که شده و حکومت کاشان هم صریحاً می نویسد و راپورت میدهند این انتخابات غلط و از روی صحت نبوده مردم در شکنجه بوده اند و چنانکه می بیند همه اینها مدارک است که در دست من است و شاید مصلحت نباشد که بعضی را قرائت کنم و اسم بیاورم.

پس همه اینها دلالت میکند بر اینکه این انتخابات از روی فشار و تهدید و از روی عدم صحت انجام گرفته است بنا بر این بقیه اش را مو کول میکنم بنظر مجلس و قضاوت آقایان نمایندگان.

مشاراهظم مغیر - بنده خیال میکردم و آقای کازرونی امروز بعد از گذشتن دو فقره اعتبارنامه ها و شاید ملایت طبیعی مجلس ایشان هم تاسی بر آت تعجیبانه مخالفین میفرمودند و در این قضیه سکوت میکردند با یک مدعا سکره خیلی کوچکی مطلب را خانه می دارند ولی برعکس با اینکه دوسه را نیاورده اند یک عده اوراق کثیری که طبیعی هر امر انتخاباتی است.

پا از دوسه خارخ نموده با سواد برداشته اند و در اینجا قرائت کردند و حال اینکه مناسب بود که در این موضوع تنها توجه بشکایت نمیکردند و لااقل برضایت نامها و اوراقی که مخالف این امر بود نظری می انداختند

البته مخالفت آقایان نمایندگان در مجلس شورای ملی بر زمین یک انگار و نظریات خصوصی نباید باشد اگر یک نماینده نسبت بیک امری اظهار مخالفت میکند برای تئیه بیداری سایر نمایندگان است.

برای اینست که فکرها روشن شود و حقیقت امر مکتشف گردیده و مطلبی مستور نماند در اینصورت اظهار مخالفت بایستی جامع باشد یعنی باید حقایق یک

امری را جزء و کلاه بیان نکرد و گفت اینها بنظر من دلایلی است که ثابت میکنند این امر برخلاف حقیقت بوده است والا در دوسه گشتن و قائل بعطف اوراق شدن و یک اوراقی که مناسب نطنز خودشان است بیرون بیاورند و برض اطلاع نمایند کان بگذارند و قسمتهای مهم دیگر که خلاف آنها را می رسانند هیچ بیان نکردند از اینها صرف نظر میکنند

بعقیده بنده صحیح نیست و اینکه می فرمایند در انتخابات کاشان فجاجی بروز کرده این مسأله بکلی دور از حقیقت است زیرا اتفاقاً امر انتخابات کاشان در دوره پنجم بهترین طریق انتخابی بوده است که در مصلحت ما بعمل آمده

در راپورتی که بنده از طرف شعبه تقدیم کرده بودم مخصوصاً متذکر شدم که در کاشان جنگهای حزبی شدت داشته و بعقیده من بهترین طریق و معاسن انتخابات همین است که احزاب مختلفه در بردن اکثریت مجادله نمایند و شانه بشانه هم بزنند و جنگ کنند و پیش بروند

در کاشان همین مسئله کاملاً بعمل آمده و دستجاتی بر علیه هم اقدام میکرده اند که اکثریت را برای کاندیدای خود تحصیل کنند دست مخالفین آقای نراقی و کاشانی هم در آنجا دارای رای کثیری بودند و همین مسئله دلیل بر این است که مانی برای جمع آوری آراء نداشته اند منتهی با نتیجه مغلوب شده اند

در خود شهر کاشان با ستانی نطنز آقای نراقی و آقای میرزا سید حسن تقریباً هزار و صد رای بیشتر از آنهای دیگر رای داشته اند و بر فرض که آرام نطنز را هم باها ضمیمه نمیکردیم آنها در اینجا رای کثیری داشتند اما آراء خود نطنز با آن صورتی که خود آقای کازرونی بیان کردند و گفتند که تنها صدیق اکرم سبب شده است که در امر انتخابات آنجا افتشاشی بظهور برسد اینطور نیست.

این مسئله را در طهران رؤسای امور کاملاً اطلاع دارند از زمان کابینه آقای مستوفی الممالک و آقای مشیر السلوله عده در طهران جمع شدند بعنوان شکایت از انتخابات نطنز حالا چه تشبثاتی کرده اند خود آقایان می دانند بالاخره کشف شد که دست در اینجا ایر شده اند برای همین کار و همان اوقات برای تحقیق آنها را بنظمیه فرستادند

باین مسائل هم بنده ایرادی ندارم برای اینکه باز در موضوع انتخابات هر کس که می خواهد بیک اکثریتی برای خودش دست کند تشبثاتی بکار میبرد و این هم یکی از انواع توسلات و تشبثات بوده است ولی دیگران تشبثات سبب نمی شود که انتخابات

اصولاً ضایع و باطل بشود دیگر اینکه میگفتند وزارت داخله نسبت بشکایات یک دسته خون سردی کرده و نسبت دیگر جدید نموده است و بر اثر همین نظریه یک اقداماتی کرده است

این مسئله بهیچوجه من الوجوه از دوسه امر پیدا نیست تمام اعضای شعبه پنجم دوسه انتخابات کاشان را ملاحظه کرده اند تمام اوراق آرا و ورق زده اند هیچ همچو چیزی استنباط نکرده اند که وزارت داخله در این موضوع غرض و خصوصیتی بخرج داده باشد و یک اظهاراتی هم آقای سردار منتصر حاکم کاشان کرده اند که نمی خواهم در آن موضوع وارد شوم و توضیح بنهم ولی بطور کلی حاکمی که قبل از ایشان بوده است مطابق اوراقی که در دوسه هست تصدیق کرده است که در انتخابات آنجا رعایت بی طرفی میشده و صدیق اکرم هم هیچ نوع دخالت در این امر نداشته و مفتشینی هم که از آنجا اعزام شده اند همه از مردم صحیح العمل بوده اند مثل آقای سید الله خان مدیر شرق وزارت داخله و آقای امجد السلطان که در آنجا رفته اند و تحقیقات و تفتیشات کرده اند و اوراق و راپورت آنها در دوسه است که در آنجا هیچ علی برخلاف قانون نشده صدیق اکرم هم در حدود وظایفی که داشته است رفتار کرده

اینکه می فرمایند بعضی ها تبعید شده اند این مسئله را نباید مربوط مسائل انتخابات کرد بلکه برای این بوده است که در آنجا یک افتشاشانی بروز بکند و یک کارهایی برخلاف نظم واقع نشود و بنده نمی خواهم زیاد وارد در این قضایا بشوم در خود نطنز یک اقداماتی شد و یک اشخاصی را از آنجا تبعید کردند و اگر بنده بخوام در این موضوع وارد نمی شوم

تلگرافی که از طرف رئیس الوزرا و وزارت داخله بحکومت کاشان شده تمام مبتنی بر تأکید بوده است که شما رعایت بی طرفی را بنمایید این تلگرافات چه ایرادی دارد؟

اینها را نمی شود جزو فجاج شمرد اینها برای انتظام و برای حسن جریان امر است ایراد باین مسائل یک نظر قانونی و یک نظر صحیح ندارد

باز آقای کازرونی ایراد کردند که در آنجا سید کاظم را خیلی بیاض گذاشته اند آن سید کاظم قضیه مفصلی دارد بروید بوزارت داخله و دوسه های راجع بآن را ملاحظه کنید و ببینید که حبس آن مبتنی بر گفتگوهایی بوده است

ملاوتی وقتی فهمیده شد که بر علیه صدیق اکرم خیالاتی دارد او را توقیف کرده و بعد خلاصش کرده اند و حال آنکه سزاوار بود اگر خیالات او که مبتنی بر یک چیز هائی بوده است صحت

می داشت یک مجازات شدیدی، هم باو بدهند .

بنابر این بنده بیش از این تطویل کلام نمی دهم و چون امروز مطالب سلامت و ملائمت گذشت همینقدر عرض میکنم که انتخابات کاشان بطوریکه آقایان اعضاء شعبه پنجم در دوسه دقت کرده اند کاملاً صحیح و مطابق نظامنامه بوده و هیچ خلاف ترتیبی در آنجا اتفاق نیفتاده و گمان میکنم ایرادات آقای کازرونی هم معروض بصحت نباشد و اوراق دیگری هم بنده در دست دارم ولی چون نمایندگان متوقفتند که زیاد طول نکشد این است که از قرائت آنها صرف نظر کرده ام برای نمایندگان محترم واکتدار می کنم

جمعی گفتند - مذاکرات کافی کافی است .

رئیس - رأی میگیریم

کازرونی - چون نسبت تکذیب بنده دادند باید توضیح بدهم که بیانات ایشان را رد کنم .

(جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است)

رئیس - رأی میگیریم بکفایت مذاکرات آقایانی که مذاکرات را کافی میدانند تقیام فرمایند .

(اکثر تقیام نمودند)

رئیس - معلوم می شود مذاکرات کافی است

رأی می گیریم بوسکالت آقای ترقای . . .

مدرس تأمل فرمائید

رئیس - تقاضای رأی مخفی شده است .

(آقای آقامیرزا شهاب الدین بشرح ذیل قرائت نمودند)

مقام محترم ریاست مجلس مقدس شورای ملی شیدای ارکانه

اعضاء کنندگان ذیل از مقام محترم تقاضای می نمایم که در موضوع اعتبار نامه آقای احمد نراقی از کاشان بمهره سفید و سیاه رأی گرفته شود

عبدالوهاب . محمد هاشم میرزا . اجاق . یقانه نظامی . سید حسن زعیم . سهام السلطان . رئیس التجار . صدوق . جواد . صدق السلطنه . امین الشریعه . سید محمد سلطان . امیر احتشام قائم مقام . محمد مهدی الطباطبائی . شبروانی - اصحاب چند تا است رئیس - هیچکدام تا است ولی یک اصحاب خوانان نیست

رأی گرفته میشود با مهر سیاه و سفید آقایانیکه تصویب میکنند مهره سفید والا مهره سیاه خواهند داد

ملک التجار - بنده از آقای رئیس سؤالی دارم

رئیس راجع به چه چیز است ؟

ملك التجار - اینجام سعودی را بر سیدند کیست گفتند غلامحسین میرزا اسمش فلام حسین است مصعودی چیست؟

یک نفر از نمایندگان - نام فامیلش مصعودی است

رئیس - چون ایشان حاضر نیستند اسم ایشان محسوب نمیشود .

حاج میرزا عبدالوهاب بی ایشان عهد چند تا است

رئیس - تا ۱۶ تا است (اخذ و استخراج آراء بعمل آمد نتیجه بقراردیل حاصل گردید.)

عده مهره تقشیه ۱۰۰

مهره سفید علامت قبول ۵۰

مهره سیاه علامت رد ۵۰

(جمعی از نمایندگان - سه رأی زیادی است)

رئیس - گمان میکنم باید تجدید رأی شود نسبت باین امر مخالفی هست یا خیر؟ آقای مشار اعظم .

(اجازه)

مشار اعظم حالا باید معلوم کرد که عده حضار صد و هشت نفر هستند یا خیر ممکن است بعضی ها مهره تقشیه شان را نینداخته باشند

رئیس - آقای حاج میرزا عبدالوهاب (اجازه)

حاج میرزا عبدالوهاب - خوب است تجدید رأی شود زیرا که عده حضار را مهره تقشیه معین کرد که ۱۰۰ است بعد عده مهره های سیاه و سفید صد و هشت است معلوم است که باید تجدید رأی شود .

رئیس - آقای آقا شیخ محمد علی طهرانی .

(اجازه)

آقا شیخ محمد علی بنده میخواهم تذکر بدهم که در موقع رأی دادن فقط دو مهره سیاه و سفید بوی کلاه میدهند و آن وقت در موقع رأی دادن بعضی مهره تقشیه میگیرند و بعضی فراموش میکنند و اشتباه میشود و همیشه این اشکال پیدا خواهد شد باین جهت تقاضا میکنم که مهره سیاه و سفید را بوی کلاه میدهند مهره تقشیه را هم بدهند که اشتباه نکنند .

رئیس - این ترتیب که میفرمائید گویا مخالف نظامنامه باشد چون مهره تقشیه را آقایان منشیان باید بدهند و برای اینست که با مهره های سیاه و سفید تطبیق کنند و ببینند که زیاد و کم نباشد. اگر بناست در این موضوع مذاکره کنیم فرمائید .

(بعضی گفتند - مذاکره ندارد)

رئیس - آقای دست غیب (اجازه)

دست غیب - خواستم عرض کنم که ظرفهای مهره را برگردانند شاید یکی دوتا در توی ظرف مانده باشد.

رئیس - گویا التفات نفرمودید .

مهره های سیاه و سفید زیاد آمده است نه مهره تقشیه تجدید رأی میشود .

(مجدداً اخذ و استخراج آراء بعمل آمد نتیجه بطریق ذیل حاصل گردید)

عده مهره تقشیه ۱۰۰

مهره سفید علامت قبول ۵۰

مهره سیاه علامت رد ۵۰

رئیس - عده حضار ۱۰۰ است . یکی از نمایندگان - سلطان العلماء رفت .

رئیس - قبلاً شمرده شده بود .

عده حضار ۱۰۰ مهره سفید پنجاه . مهره سیاه ۵۰ با کثرت ۴۰ رأی رد شد . آقای سردار معظم .

(اجازه)

سردار معظم - در ضمن اخذ رأی در دفعه اول یک اختلاف عددی پیدا شد که لازم است علتش در مجلس توضیح داده شود و بعقیده بنده علت حقیقی اختلاف عدد ما بین آراء متخذه مأخوذه این بوده است که ممکن است بعضی از نمایندگان هر دو مهره را در کیسه انداخته باشند و ممکن است اختلاف عددی که پیدا شده است از این جهت باشد .

رئیس - راجع به لایحه که قبل از تنفس درباره صاحب منصبان رأی دادید بنده عرض کردم عده حضار ۹۳ نفر است بعد به بنده تذکر داده شد که اشتباه شده و عده حضار ۹۶ نفر است معض اطلاع عرض کردم .

آقای آقا سید یعقوب .

(اجازه)

آقا سید یعقوب - راپورتی از کمیسیون عراض و مرخصی راجع به غلامحسین میرزا تقدیم مجلس شده است خوبست قرائت ورأی گرفته شود .

رئیس - دوقره راپورت از کمیسیون مرخصی رسیده است قرائت و رأی گرفته میشود .

(راپورت راجع به غلامحسین میرزا را آقای میرزا شهاب بشرح ذیل قرائت نمودند)

شاهزاده غلامحسین میرزا بواسطه کسالت مزاج مجدداً استعجازه مرخصی برای مدت یک ماه غیبت نموده و حقوق خود را در مدت غیبت بتوسط وزارت معارف اختصاص بمعارف اصفهان داده اند کمیسیون تصویب میکنند که از ۱۴ سرطان غیبت ایشان را تا مدت تقاضا شده با اجازه ثبت نمایند .

رئیس - آقای حاج میرزا عبدالوهاب (اجازه)

حاج میرزا عبدالوهاب - بنده نمیتوانم چه ترتیب است این راپورت که یک مرتبه در مجلس رد شد دومرتبه چرا راپورت داده اند .

رئیس - آقای ملک التجار (اجازه)

ملك التجار - همانطور که گفته شد شاهزاده غلامحسین میرزا يك مرتبه اجازه خواسته بودید داده نشد دو مرتبه بواسطه کسالتی که دارند اجازه خواسته اند و حقوقشان را اختصاص داده اند بمعارف اصفهان و چون کسالت هم دارند بالطبع باید تشریف ببرند .

رئیس - آقای عداد السلطنه .

(اجازه)

عداد السلطنه - بنده می خواستم عرض کنم که استعجازه غلامحسین میرزا از راه اجبار بوده است و حقوق خودشان را هم تقدیم معارف اصفهان کرده اند حالا اگر آقایان صلاح بدانند تقدیم کنایخانه بشود حرفی نیست .

بعضی از نمایندگان (خبر)

رئیس آقایانی که مفاد راپورت را تصویب میکنند تقیام فرمایند .

(اکثر تقیام نمودند)

رئیس تصویب شد .

اگر اجازه میفرمائید جلسه را ختم کنیم . جلسه آینه روز پنجشنبه ۱۹ سرطان دستور اولاً راپورت کمیسیون مبتکرات راجع به چمن کمال آباد .

تائیداً راپورت کمیسیون مبتکرات راجع بطرح قانونی استخدام معلمین مدارس . ثالثاً دو فقره راپورت کمیسیون قوانین ماله راجع به الصاق تبر به عرض حالها و بلیط های نمایشگاهها .

آقای اشکر . (اجازه)

اشکر - راپورتی از کمیسیون مبتکرات در خصوص طرح آقای باسائی راجع به ماده از مواد قانون استخدام کشوری رسیده است استفاده میشود آنرا هم جزو دستور معین فرمائید

رئیس - آن روز عرض کردم قانون استخدام تمامش به کمیسیون مراجعه شده است و این سه ماده هم جزو همان قانون است دیگر آمدن راپورت کمیسیون مبتکرات در باب این ماده گمان نمی کنم لازم باشد .

اشکر چون آن ماده بیشتر اسباب گرفتاری مردم است خواستم تقاضا کنم کمیسیون راپورت این ۳ ماده را یک تقدیر زود تر تقدیم کند که مردم راحت شوند

رئیس قابل توجه شدن راپورت کمیسیون در این باب و ارجاع آن به کمیسیون موجب تسریع کارهای کمیسیون میشود بیاورند

اشکر بلی ممکن است که اگر قابل توجه بشود زودتر ملاحظه شود .

رئیس آقای آشتیانی (اجازه)

آشتیانی عرضی ندارم .

رئیس - آقای دست غیب .

دست غیب - عرضی ندارم

رئیس - آقای آقا شیخ محمد علی طهرانی .

(اجازه)

آقا شیخ محمد علی - از قراری که در دو جلسه سابق مخیر کمیسیون اظهار داشتند گمان می کنم کار کمیسیون نفت تمام شده باشد و آن سه ماده که گفتند باید از طرف دولت تقدیم شود تقدیم شده است و کاری که از همه کارها لازم تر است گمان می کنم همین موضوع است خوبست آنرا جزو دستور بگذارند که یک کاری برای ملکوت کرده باشیم .

رئیس - مخیر کمیسیون بالفعل مرخصی است سه روزه اجازه مرخصی خواسته است و حالا هم نیست مگر اینکه آقای رئیس کمیسیون توضیحات بدهند

مدرس - همانطور که مخیر عرض کرده اند یک تهمه داشت که باید بازبان فرانسه تطبیق کند و ایشان بفراسی بنویسند چون سه روز است ناخوش شده اند و این هم اطلاع نداده اند نمیتوانم تطبیق کرده اند یا نه ؟ و بنابود وقتی که تطبیق کردند مراجعه کنند من آقایان را خبر کنم و هر وقت بنده خبر دادم بنده هم عرض خواهم کرد .

رئیس - آقای روحی (اجازه)

روحی - خواستم عرض کنم چون آقایان مقام از کمیسیون نظام استعفا کرده اند خوبست بکنفر بجای ایشان انتخاب شوند .

رئیس - در جلسه آینه آقای کازرونی .

(اجازه)

کازرونی - راجع به آقایان طراز اول گمان می کنم در شنبه مذاقه شده . . . (بعضی از نمایندگان خبر نشده است)

کازرونی - اگر مذاقه نشده است که هیچ واگر شده است که جزو دستور بگذارند .

رئیس - هنوز راپورت آن بادره تقشیه نرسیده است .

آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - آقای مدرس که تشریف بردند بنده می خواستم عرض کنم که در کمیسیون فقط اشخاص فرانسه دان داریم و مطابق ترتیبی که در نظامنامه است منشی کمیسیون می تواند بپوش مخیر دفاع کند و ممکن است که از طرف مقام ریاست تاکید شود که زودتر آن دوسه ماده ترجمه شده و راپورت آن را به مجلس بیاورند یکی هم راجع بپستله قرارداد پستی و تلگرافی است که در کمیسیون فوائد عامه گذشته نمیتوانم کجا گیر کرده که بیرون نمی آید گویا در کمیسیون خارجه است بنا بر این خواستم که از طرف مقام ریاست تذکر داده

شود که راپورت آنرا هم زود تر بجای تقدیم نمایند که این کار عام المنفعه زود تر از مجلس بگذرد

رئیس - آقای ارباب کیخسرو (اجازه)

ارباب کیخسرو بنده خواستم استدعا کنم اگر برای جلسه آینه فرصت شد کئترات مستخدمین خارجی که برای مطیع مجلس استخدام شده جزو دستور گذاشته شود و راپورت آن هم از دو کمیسیون گذشته و طبع و توزیع شده است .

رئیس - اگر فرصت شد آنهم جزو دستور می شود . آقای دامغانی (اجازه)

شریعتمدار دامغانی - بنده عرضی ندارم .

رئیس آقای حاج میرزا عبدالوهاب (اجازه)

حاج میرزا عبدالوهاب - همانطور که آقای کازرونی عرض کردند می خواستم عرض کنم که راجع بطراز اول راپورت شنبات لازم نیست و شنبات مذاقه کرده اند خوبست جزو دستور گذارده شود .

رئیس - عرض نکردم باید بمجلس راپورت بدهند عرض کردم باید بادره تقشیه راپورت بدهند که در تمام شنبات مطرح شده است یانه و در بعضی شنبات هم مطرح شده است .

حاج میرزا عبدالوهاب پس استدعا می کنم تا کید بفرمائید شعباتی که مطرح نکرده اند زودتر مطرح کنند که اگر رد شدنی است رد شود و اگر رد شدنی نیست تکلیفش معین شود . . . (مهمه بین نمایندگان)

حاج میرزا عبدالوهاب - چون باید تمام قوانینی که از مجلس میگردد بنظر آقایان طراز برسد آخر چرا این مسئله بتأخیر می افتد .

رئیس ممکن بود در خارج از بنده بپرسید تا بنده توضیحات بدهم - آقای دست غیب (اجازه)

دست غیب - بنده می خواستم عرض کنم که بوزراء نوشته شود برای جواب سئوالات حاضر شوند

بنده يك سئوالی از وزارت ماله کرده ام و تقریباً تاریخ را که در نظر دارم چهار ماه است و آنچه از نظر من معوشده نمیتوانم چند ماه است سئوال دیگری هم از وزارت فوائد عامه نموده ام

تاریخی که در نظر هست سه ماه و کسری است همین طور سئوال دیگری از وزیر ماله کرده ام که تا بیایند جواب بدهند مردم را آنجا شکسته و ضرابی کنند و انضامی پسر مردم در میاورند تا

اینکه وزیر بیاید و جواب بدهد (و آنهم فایده ندارد) آن کار از بین رفته است لذا عرض می کنم مقرر بفرمایند وزراء بیایند و جواب سئوالات را بدهند

رئیس آقای سهام السلطان (اجازه)

سهام السلطان - می خواستم راجع بکمیسیون نفت عرض کنم که دوسه ماده آن باقی بود که دو روز قبل آقای وزیر خارجه گویا بپشیر دادند بواسطه کسالت دوسه روزه آقای مخیر نتوانستند راپورت را بمجلس تقدیم نمایند انشاء الله همین دوسه روزه رفع کسالتشان شده و راپورت آن را تقدیم مجلس می کنند .

رئیس آقای اشکر (اجازه)

اشکر - بنده هم چندین سئوال کرده ام و متجاوز از يك ماه است که این سئوالات شده است استدعا می کنم مقرر بفرمایند برای جواب سئوالات حاضر شوند .

رئیس آقای ارباب کیخسرو (اجازه)

ارباب کیخسرو - عرضی ندارم (مجلس نیم ساعت بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی مؤتمن الملك منشی - شهاب معظم السلطان

جلسه ۳۶ صورت مشروح مجلس سوم پنجشنبه هفدهم ذیحجه ۱۳۴۲ مطابق نوزدهم سرطان ۱۳۰۴

(مجلس سه ساعت و ربع قبل از ظهر بر ریاست آقای مؤتمن الملك تشکیل گردید)

(صورت مجلس یوم سه شنبه هفدهم سرطان را آقای آقامیرزا شهاب قرائت نمودند)

رئیس آقای قائم مقام (اجازه)

قائم مقام - در خیر کمیسیون جزه اسامی صاحب منصبان در ۴۲ نور معده خان را میرزا محمد خان نوشته بودند و مطابق درخواست مخیر اصلاح شد در صورت جلسه در این خصوص چیزی نوشته نشده .

رئیس - در خود راپورت اصلاح شده است

آقای مشار اعظم (اجازه)

مشار اعظم در موقعی که در راپورت نمایندگی آقای ترقای رأی گرفته شد در دفعه اول اکثریت باقبول نمایندگی

ایشان بود و بناست اینکه ایراد شد اشتباه شده بنامه تجدید رأی شود بنده در همان موقع مخالفت کردم

رئیس - راجع بصورت مجلس است؟

مشار اعظم - بلی بنده ایراد کردم و عرض کردم ممکن است مهره های تقشیه را کمتر ریخته باشند

این اظهار بنده قابل توجه شد و لازم بود در اطراف آن مذاکره بعمل آید و رأی گرفته شود ولی هیچ اقدامی نشد و چون رأی گرفته نشد بنده گمان می کنم این ترتیبی که رفتار شد بر خلاف رویه بوده است و باید در صورت مجلس هم قید شود .

رئیس - راجع بصورت مجلس نیست .

مشار اعظم - داجع بصورت مجلس است .

بنده مخالفت کردم و باید در صورت جلسه قید شود

رئیس - اینطور نبوده است اولاً این اظهارات شما راجع بصورت مجلس نبود ثانیاً در آن جلسه بنده عرض کردم باید تجدید رأی شود کسی حرفی نزد

(بعضی از نمایندگان - صحیح است .)

اگر بخواهید در آن موضوع هم صحبت بکنید بنده حرفی ندارم ولی این اظهارات شما راجع بصورت مجلس نبود

مشار اعظم - لازم بود در صورت مجلس قید شود .

رئیس - هیچ چیزی نبوده که در صورت مجلس قید شود

مشار اعظم - باید مخالفت بنده قید شود .

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده مفعلاً عرضی ندارم .

رئیس آقای حاج میرزا عبدالوهاب (اجازه)

حاج میرزا عبدالوهاب - بنده هم فعلاً عرضی ندارم .

رئیس - آقای سر کشیکزاده .

(اجازه)

سر کشیکزاده - بنده انتظار نظام نامه دارم هر وقت مومتمش شد بفرمائید تا عرض کنم . . .

رئیس - حالا باید نسبت بصورت مجلس صحبت شود .

آقای تدین فرمایش شما نسبت بصورت مجلس است ؟

تدین - بلی منتهی بصورت مجلس میشود .

برای اینکه باید برای داد بصورت مجلس عرض میکنم - يك قسمت عرضم را بجمع برای است که در جلسه گذشته گرفته

شود چون نسبت باختاری ثانی و تجدید آن مجلس میباید رأی بهمدر رأی نداد ...

بعضی از نمایندگان - (بطور همهه)

رای نمی خواست - صدای زنک رئیس دعوت بسکوت

رئیس - آقا این اظهارات راجع بصورت مجلس نیست .

صورت مجلس خلاصه واقعات جلسه گذشته است حالا اگر آن واقعات غلط بوده است صورت مجلس هم عین همان غلط را می نویسد اگر هم صحیح بوده است عین همان را می نویسد و اگر امر خلاف قانونی واقع شده است آنرا باید از تصویب صورت مجلس بایست بفرمائید .

تدوین - تصویب صورت مجلس منوط باین مسئله است .

رئیس - خیر اگر يك امر غلطی در جلسه گذشته واقع شده است صورت مجلس باید آن را ثبت و ضبط کنند و حالا اگر امر غلطی واقع شده است آن موضوعی است علیحده .

تدوین - پس بنده اجازه میخواهم بعد از تصویب صورت جلسه و قبل از اینکه داخل در دستور بشوم عرضم را عرض کنم .

رئیس - آقای مشارعظم .

مشارعظم - بنده گمان نمی کردم خلاف عرض کرده باشم عرض بنده کاملاً متوجه بصورت مجلس است بنده عرض کردم در جلسه قبل راجع برای ثانی مخالفت کردم و دلالتی هم برای مخالفت خود عرض کردم و باید در صورت مجلس قید شود .

رئیس - پس باید رأی بگیریم اگر مجلس اجازه داد در صورت مجلس ذکر میشود .

مشارعظم - رأی لازم ندارد چون مسئله مربوط به این است بنده عرض میکنم حتماً باید در صورت مجلس نوشته شود .

رئیس - من با شما که نمی توانم اطاعت کنم .

رئیس - حتمی است یعنی چه ؟ بی اجازه هم نباید حرف بزنند . رأی بگیریم ...

مدرس - بنده اجازه میخواهم .

رئیس - آقا بگذارید این کار تمام شود آنوقت عرضم را در بیابید .

مدرس - عرضم را در بیابید .

رئیس - بنده بفرمائید .

مدرس - عرض بنده این است که آقای مشارعظم يك فرمایشی فرمودند آقای رئیس هم بوجوب وظیفه که دارند يك فرمایشی فرمودند تمام این مسائل را تذکره نویسی ها نوشته اند و ما هم چیزی که آقای مشارعظم می فرمایند بگوشان نخورده شاید سخناً کرده باشیم .

ممکن است امر بفرمائید صورت تفصیلی که تذکره نویسی ها می نویسد الان دو نفر پرونده بپنند اگر يك همچو حرفی که غیر از خودشان هیچکس نشنیده در آن بود که صحیح است در صورت مجلس هم نوشته شود .

حاج عز الممالک - بنده در صورت مجلس عرضی دارم خارج از موضوع هم نیست اجازه میفرمائید ؟

رئیس - بفرمائید .

حاج عز الممالک - اینجا مطابق سابقه معمول بود وقتی که صورت مجلس خوانده میشد اگر يك وقتی يك کبلی چیزی گفته بود در صورت مجلس ذکر نشده بود حق داشت اظهار کند آقای رئیس هم می فرمودند در صورت مجلس اصلاح شود حالا هم يك نفر از آقایان اظهار میکنند که من در جلسه قبل يك اظهاری کرده ام و در صورت مجلس قید نشده و آقای مدرس می فرمایند همچو صحبتی نکرده اند خوب است بصورت مشروح مجلس مراجعه بشود اگر آقای مشارعظم چنین چیزی گفته اند و قید نشده اضافه شود و اگر نگفته اند که هیچ .

رئیس - آقای سردار معظم .

سردار معظم - در مجلس دو صورت مجلس هست یکی صورت مختصر و یکی صورت مشروح در صورت مختصر مجلس لازم نیست کلیه اظهارات آقایان نماینده کان درج شود و بطور کلی تصمیمات مجلس نوشته میشود ولی اظهارات نماینده کان قید و درج میشود اهم از اینکه اظهارات صحیح یا غلط باشد . و این چیزی که این جا خوانده میشود صورت مختصر مجلس است و تصور نمی کنم لازم باشد تمام اظهارات نماینده کان در آن درج شود .

رئیس - آقای عدل الملک .

عدل الملک - میخواستم عرض کنم مطالبی که در مجلس اظهار میشود در صورت مجلس مطالب مهم آنرا بطور خلاصه مینویسند ولی در صورت مشروح تمام مطالب اهم از هم فرقی هم نوشته میشود این قسمت مخالفت آقای مشارعظم چون از مسائل مهم است قید آن در صورت مجلس از مطالب مؤثره است یعنی باید این مسئله در صورت مجلس یک مساثل دیگری در تعقیبش میآید که با فوت قید آن در صورت مجلس آن مذاکرات از بین میرود .

رئیس - حالا چه باید کرد ؟

مدرس - باید بصورت مفصل مراجعه کرد .

حاج عز الممالک - بنده پیشنهاد دارم .

رئیس - بفرمائید .

حاج عز الممالک - پیشنهاد بنده با نظر آقای مدرس مخالف نیست بنده پیش نهاد میکنم بصورت مشروح مجلس مراجعه در مجلس فرانسه دان دارم آقای داوودر کسبسون هستند فرانسه هم میدانند ممکن

است کرده اند در صورت مجلس قید شود و اگر نکرده اند قید نشود هر گس هم مخالف با این پیشنهاد است دلیل رد آن را بفرمایید .

رئیس - آقای دست غیب .

(اجازه)

دست غیب - مطابق سابقه همین طور بوده است بنده عقیده این است که این مطلب این همه مذاکرات لازم ندارد سابقه مجلس همین طور بوده است صورت مجلس را می خوانند آن وقت يك نفر بر حسب عقیده خودش میبکند فلان حرف را من زده ام نوشته شده یا فلان حرف زده ام نوشته شده فقط آقای رئیس میفرمودند اصلاح میشود فقط آقای مشارعظم میگویند من گفته ام مخالفم و قید نشده مطابق سابقه هم نباید گفتگو شود آقای رئیس بفرمائید اصلاح میشود و اگر مطابق سابقه نباید رفتار شود یکباره نوشته شود که جلوگیری از این غلط پیش نیاید و اگر بنا باشد در یک صورت خلاصه مذاکرات این همه صحبت بشود گمان میکنم تا نظر طول بکشد و آن وقت هنوز هم داخل در دستور نشده ایم این است که استدعا میکنم يك ترتیبی بشود که افلاک نتیجه گرفته شود .

رئیس - سابقه این نبوده است که اگر یکی از آقایان ایراد میکردند بنده میبکتم اصلاح میشود در صورت مختصر می دانستم ایرادشان وارد نیست مثلاً يك نفر از آقایان میگفتند من غائب بودم و اجازه گرفته بودم بنده میدانم غائب بوده ولی نمیدانستم اجازه گرفته یا نکرده است این بود که میبکتم تعقیق می شود اگر اینطور باشد بعد اصلاح میشود و این سابقه که فرمودند در هر موقع هر کبلی بگوید من چنین باچنان گفتم و فوت شده است بنده میبکتم اصلاح میشود اینطور نبوده حالا اگر میفرمایند بعد از این اینطور بگویم چون هر روزی يك تکلیفی میباید برای من معین کنید يك تکلیفی از اول دوره معین کنید بدست رئیس بدهید که از روی آن رفتار کند ولی هر روز که بيك ترتیب نشود ملکه کرد آقای آقا سید یعقوب

(اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده با اینکه مایل نیستم که يك عریضی عرض کنم ولی چون فوق العاده بنده علاقه مند هستم بمقام ریاست و میخواهم خدای بخواید يك قدری از حال طبیعی خارج بشوند عرض میکنم و اساساً خاطر نماینده کان محترم را متوجه میسازم که مساثلی که در مجلس گفته میشود همانطور که آقای عدل الملک اظهار کردند دو قسم است يك مساثلی است که فوق العاده مهم نیست مثلاً بنده بریروز بعد از فرمایش آقای مدرس که فرمودند مخبر کمیسیون فقط ناخوش است و نیامده است عرض کردم که در مجلس فرانسه دان دارم آقای داوودر کسبسون هستند فرانسه هم میدانند ممکن

است وایرت نفت بیاید و ایشان ترجمه کنند و این مسئله در صورت مجلس ذکر نشده است و موضوعی هم نیست که بنده مصرعاً بشم چرا ذکر نشده است ولی يك قسمت که مهم است در مجلس مذاکره میشود باید در صورت جلسه قید شود این موضوعی را که آقای مشارعظم بیان کردند يك مطلب مهم و مربوط به بیعت يك نماینده است بنده باندای بلند بشمام مجلس و مجلسیان عرض میکنم که حیاتیك نماینده بریروز مهمل اشتباه واقع شده ...

(صدای زنک دعوت بسکوت)

آقا سید یعقوب - بنده کسی نیستم که بهوازمیدان در بروم . بنده در دوره چهارم در خدمت آقایان کار کرده ام و باین هیا هوا مطلب از دستم بیرون نبردم و من حق رامیکویم بخدا را هم قاضی و شاهد می گویم که ما بین من و آن کسانیکه میگویند من برخلاف رفتار میکنم حکومت بکنند بنده عرض میکنم که قضایا بدو قسم است يك ندارد و آثار حیاتی هم بر او مرتب نیست ولی يك قضایای است کلی که آثار حیاتی بر او مرتب است و این مسئله که آقای مشارعظم عرض میدارند چون آثار حیاتی بر او مرتب میشود از این جهت است که تذکر میدهم خاطر محترم ریاست را که در این باب بنده هم مخالفت کردم اگر خاطر محترم ریاست متوجه باشد مخالفت بنده این جا بیان شود تا مساثل دیگری مرتب بر این مقدمه گفته شود این است که باز هم عرض میکنم که آقایان خوب است بین قضایا فرق بگذارند مسائل جزئی است که اگر ذکر نشود اهمیت ندارد لیکن يك قضایایك آثار حیوانی بر او مرتب است و فوق العاده قابل اهمیت است لازم است در صورت جلسه ذکر شود و آقایان در آن توجهی بفرمایند این بود عرض بنده .

رئیس - آقای شایخ الرئیس

(اجازه)

محمد شایخ میرزا شایخ الرئیس - اینکه این جا مذاکره کرده شد که سابقه مجلس اینطور بوده است که يك کسی اظهار میکرده که اینطور نبوده است که در صورت مجلس ذکر شده و آقای رئیس هم بایشان میفرمودند که غیر اینطور نبوده یا میفرمودند اصلاح میشود این را خود آقای رئیس توضیح دادند و اگر بصورت مجلسهای سابق رجوع کنند معلوم میشود که در مدت ده روز یکمرتبه بیست روز یکمرتبه این قبیل اتفاقات افتاده است که يك نفر اظهار کرده است که این عرض بنده در صورت مجلس نیست و آقای رئیس فرموده اند که این صورت خلاصه است و در صورت مجلس خلاصه هم لازم نیست نوشته شود گمان میکنم در

هر سالی اقلینجا مرتبه این مسئله اتفاق افتاده ممکن است بصورت مجلس مراجعه شود هیچ هیچوقت نبوده که هر چه اظهار شود آنرا بنویسند تا کاهی هم اگر يك مطلب مهم و مؤثری بوده و در صورت جلسه نوشته نشده بوده است و آقای رئیس میفرموده اند اصلاح میشود خوب نیست این را سابقه بگذارند که امر دائر بر نفی و اثبات باشد .

رئیس - آقای تدین

(اجازه)

تدین - بنده موافقت میکنم با پیشنهادی که بعضی از آقایان کردند که مراجعه به صورت تفصیلی مجلس بشود اگر ایشان اظهار مخالفت کرده اند قید شود و الا هیچ رئیس - بینهی اگر نسبت بتجدید رأی مخالفتی شده البته باید نوشته شود آقا میرزا شهاب - این صورت مشروح مجلس است

(شرح آتی قرائت نمودند)

رئیس - گمان میکنم باید بتجدید رأی شونسیت باین امر مخالفتی هست یا خیر ؟

آقای مشارعظم (اجازه)

مشارعظم - حالا باید معلوم کرد که همه حضار صدوشت نفر هستند یا خیر ممکن است بعضی از نماینده کان مردود هم باشند .

رئیس - آقای حاج میرزا عبدالوهاب

(اجازه)

حاج میرزا عبدالوهاب - خوب است بتجدید رأی شود زیرا که همه حضار را هم مرتبه معین کرد که صدوشت است بعد عده مهره های سفید سیاه صدوشت است معلوم است که باید بتجدید رأی شود

رئیس - آقای آقا شیخ محمد علی

(اجازه)

آقا شیخ محمد علی - بنده میخواهم تذکر بدهم که در موقع رأی دادن فقط دو مهره سیاه و سفید بود کلاه میدهند و آن وقت در موقع رأی دادن بعضی مهره تفیشیه میگیرند و بعضی فراموش میکنند و اشتباه میشود و تقاضا میکنم که همانطور که مهره سیاه و سفید را بکلاه میدهند مهره تفیشیه را هم بدهند که اشتباه نکنند

رئیس - این ترتیب که میفرمائید گویا مخالف نظامنامه باشد چون مهره تفیشیه را آقایان مشتبان باید بدهند و برای این است که با مهره های سیاه و سفید تطبیق کنند و ببینند که زیاد و کم نباشد . اگر بنا است در این موضوع مذاکره کنیم بفرمائید (بعضی از نماینده کان مذاکره ندارد)

رئیس - آقای دست غیب

(اجازه)

دست غیب - خواستم عرض کنم که ظرفهای مهره را بر گردانند شاید یکی دو تا در توی ظرف مانده باشد

رئیس - گویا التفات نفرمودید .

مهره های سیاه زیاد آمده است مهره تفیشیه بتجدید رأی میشود

(مجدداً اخذ واستخراج آراء بعمل آمده نتیجه بطریق ذیل حاصل گردید)

عده مهره تفیشیه (۱۰۴) مهره سفید ملامت قبول (۵۰) مهره سیاه ملامت رد (۵۴)

رئیس - عده حضار صد و پنج است یکی از نماینده کان - سلطان العلماء رفت .

رئیس - قیلا شمرده شده بود . عده حضار صد و پنج . مهره سفید پنجاه . مهره سیاه پنجاه و چهار با اکثریت پنجاه و چهار رأی در شد

آقای سردار معظم (اجازه)

سردار معظم - در ضمن اخذ رأی در زنده اول يك اختلاف عددی پیدا شد که لازم است علتش در مجلس توضیح داده شود و بعقیده بنده علت حقیقی اختلاف عدم این آراء متخذه و مأخوذه این بوده است که ممکن است بعضی از نماینده کان مردود هم را در کسبه انداخته باشند و ممکن است اختلاف عددی که پیدا شده است از این جهت باشد .

رئیس - مطلب دست آمد اظهاری که آقای مشارعظم کرده اند راجع برای اول بوده است و خواسته اند علت و فلسفه برای زبانی مهره ها بفرمایند

(نماینده کان صحیح است)

در تانی که بنده عرض کردم بتجدید رأی میشود کسی اظهاری نکرد باین ترتیب صورت مجلس تصویب میشود یا نه ؟ چون تردید شده باید رأی بگیریم آقایانیکه صورت مجلس را تصویب می کنند قیام فرمایند .

(جمع کنیری قیام نمودند)

رئیس - با اکثریت يك رأی تصویب شد .

پیشنهاد آقای میرزا بدالله خان راجع بچشم کمال آباد مطرح است آقای مقوم الملک .

دست غیب - خواستم عرض کنم که ظرفهای مهره را بر گردانند شاید یکی دو تا در توی ظرف مانده باشد

رئیس - گویا التفات نفرمودید .

مهره های سیاه زیاد آمده است مهره تفیشیه بتجدید رأی میشود

(مجدداً اخذ واستخراج آراء بعمل آمده نتیجه بطریق ذیل حاصل گردید)

عده مهره تفیشیه (۱۰۴) مهره سفید ملامت قبول (۵۰) مهره سیاه ملامت رد (۵۴)

رئیس - عده حضار صد و پنج است یکی از نماینده کان - سلطان العلماء رفت .

رئیس - قیلا شمرده شده بود . عده حضار صد و پنج . مهره سفید پنجاه . مهره سیاه پنجاه و چهار با اکثریت پنجاه و چهار رأی در شد

آقای سردار معظم (اجازه)

سردار معظم - در ضمن اخذ رأی در زنده اول يك اختلاف عددی پیدا شد که لازم است علتش در مجلس توضیح داده شود و بعقیده بنده علت حقیقی اختلاف عدم این آراء متخذه و مأخوذه این بوده است که ممکن است بعضی از نماینده کان مردود هم را در کسبه انداخته باشند و ممکن است اختلاف عددی که پیدا شده است از این جهت باشد .

رئیس - مطلب دست آمد اظهاری که آقای مشارعظم کرده اند راجع برای اول بوده است و خواسته اند علت و فلسفه برای زبانی مهره ها بفرمایند

(نماینده کان صحیح است)

در تانی که بنده عرض کردم بتجدید رأی میشود کسی اظهاری نکرد باین ترتیب صورت مجلس تصویب میشود یا نه ؟ چون تردید شده باید رأی بگیریم آقایانیکه صورت مجلس را تصویب می کنند قیام فرمایند .

(جمع کنیری قیام نمودند)

رئیس - با اکثریت يك رأی تصویب شد .

پیشنهاد آقای میرزا بدالله خان راجع بچشم کمال آباد مطرح است آقای مقوم الملک .

تدوین - بنده اجازه خواسته بودم قبل از دستور

رئیس - راجع بچه مطلب است ؟

تدوین - راجع بصورت مجلس عرض کردم که قبل از شروع بدستور بنده عریضی دارم .

رئیس - بفرمائید

تدوین - بعد از آنکه در موقع رأی اول نسبت باعتبار نامه آقای نراقی اشکالاتی تولید شد و محتاج بتجدید رأی شد بعقیده بنده تنها سکوت مجلس کافی نیست و بایست

جلسه پیشنهادی دارم

رئیس - بفرمائید

(پیشنهاد آقای آقا شیخ محمد علی طهرانی بشرح ذیل قرائت شد)

(مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی)

نظر باینکه از بدو افتتاح مجلس تا کنون اموری که مطرح گردیده هیچ

عنازرای گرفته شود برای اینکه موضوعاتی که در مجلس مطرح می شود تماشا مطابق بصورت مجلس نیست در صورت مجلس در موقی که تمام میشود از طرف مقام ریاست مراجعه میشود مجلس همیشه مغالطی نباشد کافی است همچنین در موقع دیگر از قبیل کافی بودن مذاکرات از طرف مقام محترم ریاست مراجع می شود مجلس که مذاکرات کافیست یا نه همیشه که مغالطی نباشد عدم مخالفت دلیل بر تصویب است ولی عرض بنده راجع بدستور و تجدید رأی مجلس است و بنده در این قسمت معتقد هستم که بایست مجلس رأی بدهد و سکوت مجلس یا اظهار نکردن يك مخالف مخالفت خودش را کافی نیست که مجلس تصدیق کرده باشد .

بنابر این چون بعد از رأی اولی گرفته نشده که رأی اولی بتجدید بشود یا نه و این مقدمه بتجدید بعمل نیامد بعقیده بنده رأی دومی بمطلوب رأی اولی نخواهد بود

مدرس - بنده اجازه میخواهم

آختیانی - اصلاً این مذاکرات چه صورتی دارد ؟ در چه موضوع است ؟ مجلس شورای ملی همه روزها مله شام است . (با حرارت) مجلس شورای ملی مله شام است . (همهه بین و کلاه)

صدای زنک رئیس (در این موقع جلسه تعطیل و پس از دو ساعت مجدداً تشکیل گردید)

رئیس - چون تنفس معنی طول کشید و حالام چیزی ظهر ظهر نمانده است . اگر آقایان اجازه میدهند جلسه را ختم کنیم (نماینده کان - صحیح است)

رئیس - برای شرفیابی حضور والا حضرت در روز بعد اگر آقایان موافق باشند شش نفر بقیه قرعه معین می شود (نماینده کان - صحیح است)

(در این موقع استقرار بعمل آمده و آقایان مفضل ذیل بحکم قرعه معین شدند)

آقایان سردار نصرت . صدر العلماء مفتی حاج مشیر اعظم . میرزا بدالله خان میرزا عطاءالله خان روحی . ملا جلال الله

رئیس - جلسه آتی به روز سه شنبه چهار ساعت قبل از ظهر . دستوراً گردار برت کمیسیون نفت حاضر بود اول راپرت کمیسیون نفت . بعد بقیه دستور امروز

آقا شیخ محمد علی طهرانی - بنده در روز جلسه پیشنهادی دارم

رئیس - بفرمائید

(پیشنهاد آقای آقا شیخ محمد علی طهرانی بشرح ذیل قرائت شد)

(مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی)

نظر باینکه از بدو افتتاح مجلس تا کنون اموری که مطرح گردیده هیچ

یک دراهیت و انتفاع عمومی مانند امر نطف و گذراندن امتیاز آن نبوده چندین جلسه مطرح نگردیده است و انتظارات عامه ملت ایران نیز از مجلس شورای ملی در این موقع فقط طرح امتیاز مزبور گذراندن آن است لهذا تقاضا می نمایم از مقام محترم هیئت محترم و کلاه نماینده کان تاموقی که رسماً موضوع فقط جزو دستور نشده انتقاد جلسات رسمی مجلس بتوقیق انتداب هیئت عامله کمیسیون نفت عمل خود را تماماً خاتمه داده و بمقام محترم ریاست اعلام نموده که رسماً جزو دستور گردیده و از طرف ریاست عالی تعیین جلسه رسمی مجلس گردد .

رئیس - توضیحی دارید ؟

آقا شیخ محمد علی - بنده آزادانه عقیده خود را اظهار می کنم

مادر این معرعه نشسته ایم و مکلف هستیم آنچه را که ملت ایران باو توجه دارد و برای جامعه مفید است قیلا مقدم بر همه چیز مطرح مذاکره قرار دهیم امروز تمام اختلافات مملکت و تمام گفتگوها و دوئیت ها همه بواسطه فقر اقتصادی است و ما مکلف هستیم اول قدمی که برای مملکت بر میداریم برای رفع فقر اقتصادی این ملت باشد اکنون پنجاه از صبر مجلس میگذرد و هنوز آن چیزی که عمل توجه ما و منظور نظر تمام ملت است که همان قضیه نفت باشد بمجلس نیامده است کار هایی که ما می کنیم چندان مورد توجه عامه ملت نیست و ملت ما را مسئول میدانند ما امر نفت را متوجه کردیم بکمیسیون و در آنجا يك مقداری تمام شده و چون تمام شده ملت گمان میکنند که مجلس در گذراندن نفت تسامح دارد و چون این عقیده را بنده در میان عموم مردم می بینم لذا از هیئت عامله کمیسیون تقاضا میکنم که بهر شکلی هست با کمال جدیت و فوریت امر نفت را تمام کرده و به مجلس بیاورند تا مردم بفهمند که بیانفت مخالف است و کمی موافق است از این جهت بنده تقاضا می کنم امروز که آقای مخبر ناخوش است اشخاص دیگری از قبیل آقای مشیرالدوله که محل وقوع مملکت و دارای لسان فرانسه هستند بجای آقای مخبر انتخاب شده تا این کار زودتر تمام شود ما هر قدمی که بر میداریم عقب میرویم لذا مجدداً تقاضا میکنم آقایان اقداماتی کنند که امر نفت وارد مجلس شود تا ما از مسئولیت وجدانی خلاص شویم .

رئیس - آقای سهام السلطان

(اجازه)

سهام السلطان - بریروز در مجلس در موضوع نفت و راپرت آن بعضی از آقایان مذاکراتی کرده اند بریروز بنده برای تهیه راپرت آن آقای مخبر را ملاقات کردم

رئیس - توضیحی دارید ؟

آقا شیخ محمد علی - بنده آزادانه عقیده خود را اظهار می کنم

مادر این معرعه نشسته ایم و مکلف هستیم آنچه را که ملت ایران باو توجه دارد و برای جامعه مفید است قیلا مقدم بر همه چیز مطرح مذاکره قرار دهیم امروز تمام اختلافات مملکت و تمام گفتگوها و دوئیت ها همه بواسطه فقر اقتصادی است و ما مکلف هستیم اول قدمی که برای مملکت بر میداریم برای رفع فقر اقتصادی این ملت باشد اکنون پنجاه از صبر مجلس میگذرد و هنوز آن چیزی که عمل توجه ما و منظور نظر تمام ملت است که همان قضیه نفت باشد بمجلس نیامده است کار هایی که ما می کنیم چندان مورد توجه عامه ملت نیست و ملت ما را مسئول میدانند ما امر نفت را متوجه کردیم بکمیسیون و در آنجا يك مقداری تمام شده و چون تمام شده ملت گمان میکنند که مجلس در گذراندن نفت تسامح دارد و چون این عقیده را بنده در میان عموم مردم می بینم لذا از هیئت عامله کمیسیون تقاضا میکنم که بهر شکلی هست با کمال جدیت و فوریت امر نفت را تمام کرده و به مجلس بیاورند تا مردم بفهمند که بیانفت مخالف است و کمی موافق است از این جهت بنده تقاضا می کنم امروز که آقای مخبر ناخوش است اشخاص دیگری از قبیل آقای مشیرالدوله که محل وقوع مملکت و دارای لسان فرانسه هستند بجای آقای مخبر انتخاب شده تا این کار زودتر تمام شود ما هر قدمی که بر میداریم عقب میرویم لذا مجدداً تقاضا میکنم آقایان اقداماتی کنند که امر نفت وارد مجلس شود تا ما از مسئولیت وجدانی خلاص شویم .

رئیس - آقای سهام السلطان

(اجازه)

سهام السلطان - بریروز در مجلس در موضوع نفت و راپرت آن بعضی از آقایان مذاکراتی کرده اند بریروز بنده برای تهیه راپرت آن آقای مخبر را ملاقات کردم

رئیس - توضیحی دارید ؟

آقا شیخ محمد علی - بنده آزادانه عقیده خود را اظهار می کنم

مادر این معرعه نشسته ایم و مکلف هستیم آنچه را که ملت ایران باو توجه دارد و برای جامعه مفید است قیلا مقدم بر همه چیز مطرح مذاکره قرار دهیم امروز تمام اختلافات مملکت و تمام گفتگوها و دوئیت ها همه بواسطه فقر اقتصادی است و ما مکلف هستیم اول قدمی که برای مملکت بر میداریم برای رفع فقر اقتصادی این ملت باشد اکنون پنجاه از صبر مجلس میگذرد و هنوز آن چیزی که عمل توجه ما و منظور نظر تمام ملت است که همان قضیه نفت باشد بمجلس نیامده است کار هایی که ما می کنیم چندان مورد توجه عامه ملت نیست و ملت ما را مسئول میدانند ما امر نفت را متوجه کردیم بکمیسیون و در آنجا يك مقداری تمام شده و چون تمام شده ملت گمان میکنند که مجلس در گذراندن نفت تسامح دارد و چون این عقیده را بنده در میان عموم مردم می بینم لذا از هیئت عامله کمیسیون تقاضا میکنم که بهر شکلی هست با کمال جدیت و فوریت امر نفت را تمام کرده و به مجلس بیاورند تا مردم بفهمند که بیانفت مخالف است و کمی موافق است از این جهت بنده تقاضا می کنم امروز که آقای مخبر ناخوش است اشخاص دیگری از قبیل آقای مشیرالدوله که محل وقوع مملکت و دارای لسان فرانسه هستند بجای آقای مخبر انتخاب شده تا این کار زودتر تمام شود ما هر قدمی که بر میداریم عقب میرویم لذا مجدداً تقاضا میکنم آقایان اقداماتی کنند که امر نفت وارد مجلس شود تا ما از مسئولیت وجدانی خلاص شویم .

رئیس - آقای سهام السلطان

(اجازه)

سهام السلطان - بریروز در مجلس در موضوع نفت و راپرت آن بعضی از آقایان مذاکراتی کرده اند بریروز بنده برای تهیه راپرت آن آقای مخبر را ملاقات کردم

رئیس - توضیحی دارید ؟

آقا شیخ محمد علی - بنده آزادانه عقیده خود را اظهار می کنم

مادر این معرعه نشسته ایم و مکلف هستیم آنچه را که ملت ایران باو توجه دارد و برای جامعه مفید است قیلا مقدم بر همه چیز مطرح مذاکره قرار دهیم امروز تمام اختلافات مملکت و تمام گفتگوها و دوئیت ها همه بواسطه فقر اقتصادی است و ما مکلف هستیم اول قدمی که برای مملکت بر میداریم برای رفع فقر اقتصادی این ملت باشد اکنون پنجاه از صبر مجلس میگذرد و هنوز آن چیزی که عمل توجه ما و منظور نظر تمام ملت است که همان قضیه نفت باشد بمجلس نیامده است کار هایی که ما می کنیم چندان مورد توجه عامه ملت نیست و ملت ما را مسئول میدانند ما امر نفت را متوجه کردیم بکمیسیون و در آنجا يك مقداری تمام شده و چون تمام شده ملت گمان میکنند که مجلس در گذراندن نفت تسامح دارد و چون این عقیده را بنده در میان عموم مردم می بینم لذا از هیئت عامله کمیسیون تقاضا میکنم که بهر شکلی هست با کمال جدیت و فوریت امر نفت را تمام کرده و به مجلس بیاورند تا مردم بفهمند که بیانفت مخالف است و کمی موافق است از این جهت بنده تقاضا می کنم امروز که آقای مخبر ناخوش است اشخاص دیگری از قبیل آقای مشیرالدوله که محل وقوع مملکت و دارای لسان فرانسه هستند بجای آقای مخبر انتخاب شده تا این کار زودتر تمام شود ما هر قدمی که بر میداریم عقب میرویم لذا مجدداً تقاضا میکنم آقایان اقداماتی کنند که امر نفت وارد مجلس شود تا ما از مسئولیت وجدانی خلاص شویم .

رئیس - آقای سهام السلطان

(اجازه)

سهام السلطان - بریروز در مجلس در موضوع نفت و راپرت آن بعضی از آقایان مذاکراتی کرده اند بریروز بنده برای تهیه راپرت آن آقای مخبر را ملاقات کردم

رئیس - توضیحی دارید ؟

آقا شیخ محمد علی - بنده آزادانه عقیده خود را اظهار می کنم

مادر این معرعه نشسته ایم و مکلف هستیم آنچه را که ملت ایران باو توجه دارد و برای جامعه مفید است قیلا مقدم بر همه چیز مطرح مذاکره قرار دهیم امروز تمام اختلافات مملکت و تمام گفتگوها و دوئیت ها همه بواسطه فقر اقتصادی است و ما مکلف هستیم اول قدمی که برای مملکت بر میداریم برای رفع فقر اقتصادی این ملت باشد اکنون پنجاه از صبر مجلس میگذرد و هنوز آن چیزی که عمل توجه ما و منظور نظر تمام ملت است که همان قضیه نفت باشد بمجلس نیامده است کار هایی که ما می کنیم چندان مورد توجه عامه ملت نیست و ملت ما را مسئول میدانند ما امر نفت را متوجه کردیم بکمیسیون و در آنجا يك مقداری تمام شده و چون تمام شده ملت گمان میکنند که مجلس در گذراندن نفت تسامح دارد و چون این عقیده را بنده در میان عموم مردم می بینم لذا از هیئت عامله کمیسیون تقاضا میکنم که بهر شکلی هست با کمال جدیت و فوریت امر نفت را تمام کرده و به مجلس بیاورند تا مردم بفهمند که بیانفت مخالف است و کمی موافق است از این جهت بنده تقاضا می کنم امروز که آقای مخبر ناخوش است اشخاص دیگری از قبیل آقای مشیرالدوله که محل وقوع مملکت و دارای لسان فرانسه هستند بجای آقای مخبر انتخاب شده تا این کار زودتر تمام شود ما هر قدمی که بر میداریم عقب میرویم لذا مجدداً تقاضا میکنم آقایان اقداماتی کنند که امر نفت وارد مجلس شود تا ما از مسئولیت وجدانی خلاص شویم .

رئیس - آقای سهام السلطان

(اجازه)

سهام السلطان - بریروز در مجلس در موضوع نفت و راپرت آن بعضی از آقایان مذاکراتی کرده اند بریروز بنده برای تهیه راپرت آن آقای مخبر را ملاقات کردم

رئیس - توضیحی دارید ؟

آقا شیخ محمد علی - بنده آزادانه عقیده خود را اظهار می کنم

مادر این معرعه نشسته ایم و مکلف هستیم آنچه را که ملت ایران باو توجه دارد و برای جامعه مفید است قیلا مقدم بر همه چیز مطرح مذاکره قرار دهیم امروز تمام اختلافات مملکت و تمام گفتگوها و دوئیت ها همه بواسطه فقر اقتصادی است و ما مکلف هستیم اول قدمی که برای مملکت بر میداریم برای رفع فقر اقتصادی این ملت باشد اکنون پنجاه از صبر مجلس میگذرد و هنوز آن چیزی که عمل توجه ما و منظور نظر تمام

وزارت فارسی آن که از کمیسیون گذشته حاضر است فقط راپرت فرانسه آن (چون در امتیازنامه یکماده نوشته شده که در مورد اختلاف نسخه فرانسه سندیت دارد) باقی بود که آنهم حاضر شده چنانچه در چندروز قبل در مجلس عرض شد از دولت تقاضا شد که یک نسخه از امتیازنامه فرانسه را بکمیسیون ارسال دارند که با نسخه فارسی تطبیق شده و بعد راپرت فارسی آن بمجلس بیاید نسخه امتیازنامه فرانسه را در سه چهار روز قبل دولت به آقای مخبر دانش بدهد که آن ناهض بود که خود آقای وزیر امور خارجه اظهار کردند که بعضی اشتباهات و اغلاط دارد و از اینجهت قرار شد آن امتیازنامه را اصلاح کنند و مخصوصاً آقای وزیر امور خارجه هم تا کید شده که هرچه زودتر در این دوره نسخه فرانسه آن را بکمیسیون بفرستند که با راپرت فارسی آن تطبیق شده و بعد راپرت آن برای تصویب بمجلس بیاید که مستوفی هم متوجه کمیسیون نباشد زیرا چنانکه عرض شد در امتیازنامه یکماده هست که نسخه فرانسه سندیت دارد.

رئیس آقای سردار معظم (اجازه)

سردار معظم خراسانی - یک نسخه از مطالب بنده را آقای سهام السلطان فرمودند که به علت راپرت کمیسیون نفت بتأخیر افتاده ولی اساساً اینکه بنده اجازه خواستم برای مخالفت با پیشنهاد آقای طهرانی بود البته هیچکس شک ندارد که مسئله نفت یکی از مسائل مهمه ملکیتی است ولی در همین حال نمیتوان گفت تمام کارهای دیگر مجلس بی نتیجه است که اگر راپرت نفت به مجلس نیامد جلسات باید تعطیل باشد.

این نظر بمقتضای بنده مورد ندارد و باید مجلس جلسات خود را ادامه بدهد تا اینکه لایحه نفت بیاید منتهی همانطور که مقام محترم ریاست فرمودند وقتی سکه راپرت آن بمجلس آمد مقدم بر سایر مطالب خواهد بود.

بعلاوه اینکه آقای گفتند سایر کارهای مجلس در نظر ملت اهمیت ندارد پسندیده همچو ملتی را سراغ ندارم که عقیده اش این باشد که یکی از افراد بنام او اینطور اظهار عقیده بکنند.

و کلاً و نمایندگان باید پیشرو افکار عامه باشند و افکار عامه را باید بروشنائی سوق بدهند و هدایت کنند نه این سکه در تحت تاثیر افکار خارج واقع شوند.

رئیس آقای تدین (اجازه)

تدین - بنده تا حدی موافق با این پیشنهاد هستم و اگر آقایان اجازه بدهند که عقیده آزاد باشد بنده عقیده ام اینست که مسئله نفت در طلمم اقتاده و هر روز

چهار یک اشکالاتی میشود بعد از سه ماه زحمت فوق العاده در کمیسیون بالاخره کمیسیون موفق شده که یک راپرتی حاضر کند و منتهی این شد که آقای مخبر دانش را منظم کنند که با نسخه فرانسه اشتباهاتی حاصل نشود و در یک جلسه هم در کمیسیون با حضور اعضاء قرائت کنند.

از قضایای اتفاقاً آقای مخبر دانش شدند و نظر آقای طهرانی هم همیشه که ممکنست کسالت آقای مخبر بعاول انجامد بنابراین در این قسمت باید عجله کرد.

اما اینکه آقای سردار معظم میفرمایند و کیل باید هادی افکار صوم باشد و مردم فکر بدهد.

این تا درجه ای بعقیده بنده صحیح نیست زیرا و کیل نماینده عمومست و باید مطیع افکار صومی باشد و امروزه افکار صومی رفع فقر و پریشانی خود را منحصراً باین تشخص داده که این منبع که یکی از منابع خداوندیست زودتر استخراج شود نمیشود باو گفت که میرکن تمام تراهدایت کنم شکم گرسنه با هزار فلسفه و دلیل متقاعد نمیشود مگر اینکه سه جوع او بشود و امروز چون ملت ایران این را تشخص داده است باید در درجه اول اهمیت قرار داد بنده نیگویم حتماً بیاید مجلس را تا آمدن راپرت نفت تعطیل کنید ممکنست این قضیه را اینطور حل کنیم که منظر رفع کسالت مخبر نشویم و برای سرعت جریان کار یک مخبر دیگر مینماینیم که برای روز سه شنبه اقلاً راپرتش تمام بشود و حاضر برای طبع بشود.

رئیس آقای هاد السلطانه (اجازه)

هاد السلطانه - عرضی ندارم. بعضی از نمایندگان - مناظرات رئیس آقایان مذاکرات را کافی میدانند؟

جمعی از نمایندگان - بلی کافیتست. سردار معظم - چون سوء تفاهمی در عرض بنده شده اجازه می خواستم توضیح بدهم.

رئیس - بفرمایید توضیح بدهید.

سردار معظم - جوابی که به بنده داده شد مفهومی این بود که بنده می گویم مسئله نفت را بتأخیر بیندارید. لهذا عرض میکنم که آقای تدین خودشان میدانند که بنده یکی از موافقین جدی نفت بوده و هستم نه در این دوره بلکه از دوره چهارم بشهادت خودشان بنده یکی از طرفداران جدی نفت بودم و حالا با این صحبتهایی که اینجا می شود مخصوصاً با این وضع حاضر ممکنست در خارج در اطرافش یک چیزهایی گفته شود و یک کلامی دوست کنند.

مثلاً فردا من بیچار می شوم و در تمام طهران اظهار می شود سکه سردار معظم مخالف نفت است من بلند

میگویم که موافق نفت هستم و این مسئله مجب افکار نیست که موضوع نفت در درجه اول از اهمیت است ولی آیا این موضوع مستلزم اینست که مجلس تعطیل بشود چرا باید مسائلاً داخل هم بکنیم.

بلی من موافق نفت هستم ولی با تعطیل و تأخیر جلسه هم مخالف میباشم. این یکی مسئله دیگر اینکه آقای مخبر غائبست و وزیر نباید هم زیاد حمله کرد خود آقای وزیر امور خارجه تکس امتیاز را به مخبر نرساند بودند و بمجرد رساندن پس گرفته اند برای اینکه تصحیح کنند بنابراین این وظیفه آقای وزیر خارجه است که اول تکس فرانسه را برسانند و بعلاوه گویا آقای مخبر هم با آقای مستوفی الممالک تلفن کرده و از ایشان استماع کرده اند که برای روز شنبه کمیسیون نامه کند و در کمیسیون تکس فرانسه هم حاضر بشود.

بنابراین نباید با اطلاعی که داریم اینکار را زیاد کش بدهیم و تا روز شنبه آقای مخبر خودش بیاید بکمیسیون و مطلب تمام میشود و هیچ مستلزم تعطیل مجلس هم نیست.

رئیس - چون پیشنهاد شده است باید رأی گرفته شود.

آقا شیخ محمد علی طهرانی - بنده مسترد میدارم شروط برین که اینکار بغیرت تمام شود.

رئیس - پیشنهاد دیگری از طرف آقای سرکشیک زاده رسیده است قرائت می شود:

(بعضیون ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم چنانچه مخبر کمیسیون حالش بهتر نشد آقای داور قائم مقام ایشان شده و در جلسه روز سه شنبه این مسئله مقدم بر سایر مسائلی باشد که جزء دستور است.

رئیس بنده گمان میکنم مجلس نمیتواند برای کمیسیون مخبر مینماید اگر تغییری باید داده شود باید کمیسیون تغییر بدهد.

آقای سرکشیک زاده (اجازه)

سرکشیک زاده - بنده نظر بنسریج در عمل این پیشنهاد را کردم و حالا در صورتیکه مجلس بیانات آقای سردار معظم فارسی تلقی کند و آقای مخبر هم روز شنبه تشریف بیاورند بنده پیشنهاد خودم را مسترد میدارم.

رئیس - ایشانهم پیشنهاد خودشان را مسترد کردند و دیگر مطلبی نیست؟ آقای آقاسید یعقوب (اجازه)

آقاسید یعقوب - اگر آقایان حمله نکنند بنده عرض میکنم در دوره چهارم بفرمایش آقای سردار معظم مسئله معارف یک نمکی بود برای مجلس و در دوره پنجم مسئله نفت تکس مجلس شده است. میخواستم عرض کنم آن راپرت کمیسیون نفت متعلق

بامتیاز کمیتهای ایرانیها را هم اگر آقایان صلاح میدانند تحت شور در آورند سکه بمجلس بیاید.

رئیس - آقای مدرس (اجازه)

مدرس - در حقیقت راپرت متعلق بامتیاز ایرانیها متفرست بآن امتیازی که با امریکائیها داده شده است لذا اول آن امتیاز را باید بیاورند بمجلس و تمام کنند بعد داخل در امتیاز ایرانیها شوند زیرا این فرغ بر اوست و بعقیده بنده همانطور که آقایان فرمودند مسئله نفت تمام است و چون اینک تصحیح کنند بنابراین این وظیفه آقای وزیر خارجه است که اول تکس فرانسه برسانند و بعلاوه گویا آقای مخبر هم با آقای مستوفی الممالک تلفن کرده و از ایشان استماع کرده اند که برای روز شنبه کمیسیون نامه کند و در کمیسیون تکس فرانسه هم حاضر بشود.

خود آقای تدین هم جز در کمیسیون هستند و در آنجا تشریف دارن و سایر آقایان هم تشریف میآورند و مخصوصاً از آقای مشیرالدوله و مستوفی الممالک خیلی تشکر میکنم که هفته سه چهار روز بکمیسیون تشریف میآورند و اوقات خودشان را صرف میکنند و به همین لحاظ بود که اینکار باین زودی گذشت و الا چه ل و چند ماده باین زودی گذشتن کار آسانی نبود و امیدواریم بزودی آنچه را که مقصود نظر آقایان است از کمیسیون گذشته بمجلس بیاید انشاء الله.

الرحمن - بعضی از نمایندگان - مذاکرات کافیتست.

رئیس - فقط آقای ضیاء الواعظین بانی مانده اند.

ضیاء الواعظین - گمان نمیکنم مسئله نفت راجع به تمهید ایرانیها بود باین کمیسیون باشد آن کمیسیون دیگری میخواهد.

(مجلس بیست دقیقه بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی مؤمن الملک جلسه ۳۷ صورت مشروح مجلس یوم پنجشنبه ۲۶ سرطان ۱۳۰۳ برابر چهاردهم ثی حجه سنه ۱۳۴۴ مجلس سه ساعت قبل از ظهر ریاست آقای مؤمن الملک تشکیل گردید (صورت مجلس یوم پنجشنبه ۱۹ سرطان را آقای آقاسید یعقوب زاهدی القرائت نمودند)

رئیس - نسبت بصورت مجلس ایرادی نیست؟ آقای متهد السلطانه (اجازه)

متهد السلطانه - بنده روز پنجشنبه شرحی عرض کردم و نیم ساعت اجازه خواسته بودم.

رئیس - (خطاب به آقا سید یعقوب)

کمیسیون اجازه داده باخبر؟

آقاسید یعقوب - بنده مکرر این مسئله را در دوره چهارم عرض نمایندگان محترم رسانده ام حالا هم عرض میفرسانم که چون هنوز تکلیفی برای کمیسیون در خصوص اجازه یکساعت و نیم ساعت مینماید کمیسیون همان تصمیبی که در دوره چهارم گرفته عمل می نماید و اجازه نمیدهد علتش هم این است که در دوره چهارم وقتی مقام محترم ریاست ابلاغ میکردند دوسه ساعت با چهار ساعت قبل از ظهر مجلس باید تشکیل شود آنوقت ده پانزده نفر از آقایان تأخیر میکردند و این تأخیر آقایان مستند بکمیسیون میشد و جلسه هم در تشکیل میشد بنابراین در آن دوره کمیسیون به اکثریت قریب با اتفاق رأی دادند که هر یک از نمایندگان یک جلسه مرخصی بخواهند داده خواهد شد ولی یکساعت یادو ساعت را اجازه نمیدهد این تصمیب کمیسیون بوده است که در این دوره هم بهمان تصمیب باقی است تا در مجلس و نظامنامه جدیدی که تدوین می شود ترتیبی برای کمیسیون در نظر بگیرند.

رئیس - اجازه نداده اند؟

آقاسید یعقوب - دیگر باین دلیل که عرض کردم نمیشود اجازه داد.

رئیس - دیگر ایرادی نیست (گفته شد - خیر)

وزیر معارف - در موقعی که قانون استخدام کشوری وضع شده و به موقع اجراء گذاشته شده بود معلوم شد که بهائی این قانون نمیتواند کاملاً شامل حال مدیران و معلمین مدارس شود و باین مناسبت دولت وقت در نظر گرفته بود لایحه قانونی برای این کار ترتیب بدهد و در پروگرام دولت هم منظور شده بود این است که بار عایت همه ملاحظاتی که در این کاره هم بشود یک لایحه قانونی در این باب برای معلمین و مدیران مدارس یعنی در جریان حقیقی معارف تدوین شده است و چون در همین زمینه یک طرح قانونی هم در مجلس شورا ملی تدوین و بکمیسیون مبتکرات رجوع شده و از آنجا هم بمجلس راپورت داده اند لهذا یک قسمت از مقدمات این کاره عمل آمده و تصور میکنم مقتضی است این لایحه قانونی مستقیماً بکمیسیون معارف ارجاع شود رئیس بکمیسیون معارف مراجعه شود مخالفی ندارد (گفته شد - خیر)

رئیس - برای اطلاع خاطر آقایان عرض میکنم لایحه نظام اجباری که در دوره چهارم بکمیسیون نظام ارجاع شده بود و آن کمیسیون هم کارش را تمام کرده و راپورت داده بود ولی بواسطه اختتام دوره تقنینیه مجال نشد که بمجلس بیاید لهذا به موجب ماده بیست و سه نظامنامه داخلی کمیسیون نظام حالیه تقاضا کرده است آن لایحه به آنجا مراجعه بشود بنده هم به موجب ماده ۲۳ مراجعه کردم بکمیسیون نظام

یک فقره تقاضای مرخصی است قرائت میشود و رأی میکنیم بعد داخل در مذاکره دستور میشویم.

(راپورت کمیسیون عرایض و مرخصی بشرح ذیل قرائت شد)

آقای صدرالاسلام به علت کسالتی که برای افرزندان ایشان طاری شده است میزان استیذان میخوایند.

بنابراین کمیسیون عرایض و مرخصی در نتیجه مشورت با اعضاء وقت مزبور را تصویب مینماید که در آن مدت غیبت ایشان با اجازه ثبت شود.

رئیس - مخالفی ندارد؟

یک نفر از نمایندگان - خیر

رئیس - رأی میکنیم آقایانی سکه تصویب میکنند قیام فرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس تصویب شد دستور امروز لایحه نفت است مذاکرات راجع به کلیات است در کلیات کسی مخالف نیست.

آقای آقاسید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده سئوالی دارم. خواستم از مخبر محترم سؤال کنم که در اول این لایحه نوشته شده است که کمیسیون لایحه پیشنهادی دولت را راجع به اعطای امتیاز نفت تحت مذاکره در آورده و با رعایت قانون ۲۳ جوزای ۱۳۰۲ به فلان کمیته میدهد در صورتیکه آن چیزی که مرگوزان ما بود و قانون آن هم در دوره چهارم گذشت و بعد در کابینه آقای مشیرالدوله در آخر مجلس چهارم شود آقای مخبر در اینجا متذکر شدند که دولت مکلف است این مفهوم را بسا مسد اقل تطبیق کند.

حالا آقای حائری زاده باز میفرمایند ملتفت نمیشوم بنده میگویم ملتفت بشوید. قرار شد که دولت یک کمیته مستقل معتبر امریکائی را در خارج مینماید و با تطبیق بآن قانون دو مرتبه بمجلس شورای ملی پیشنهاد نمایند و اینکه آقای حائری زاده میفرمایند من نمی فهمم معنایش این است که دولت میباید این امتیاز را میدهد بآن کمیته و این مفهوم را با مصداقش که این قانونی باشد تطبیق میکنند چون بنده موفق نشدم که این راپرت را کاملاً مطالعه کنم این است که سؤال میکنم که اینجا نوشته شده است ۲۳ جوزا خواستم عرض کنم (این از نقطه نظر مخالفت نیست بنده موافقم)

این عبارت صریح نمیفرساند که این همان قانون ۲۳ جوزا است که ما داده ایم و معجو میفرساند که این یک لایحه مستقل و ولیده است که در آن رعایت بعضی از

مواد قانون شده است.

بنده عرض میکنم مخالف نیست معنی مخالفت من از نقطه نظر بعضی الفاظ است نه اینکه اصولاً این قانون مخالف باشم و بنده موافقم خواستم اگر توضیح مفصلی دارند بدهند و بعد وارد در مواد بشوند.

نصرت الدوله مخبر کمیسیون - قبل از اینکه راجع به سئوال نماینده محترم جوابی عرض کنم میخواهم خاطر آقایان را متذکر شوم.

در هفته گذشته در موقعی که بنده بواسطه کسالت مزاج غایب بودم البته از نقطه نظر علاقه مندی به گذشته قانون نفت یک مذاکراتی در مجلس در اطراف این قضیه شده بود که شاید در ضمن آن مذاکرات یک سوء تفاهم سوء استفاده از برای بعضی حاصل شده باشد و گمان دارم همکاران محترم بنده که خودشان این اظهارات را کرده اند این نظر را نداشته اند.

ولی با وجود این چون ممکن است سوء تفاهمی در خارج حاصل شده باشد ناچارم بعضی توضیحات بدهم و راجع به جریان امتیاز نفت (تا امروز) عرایضی بکنم بعد داخل در جواب آقای آقا سید یعقوب بشوم اینطور استفاده شده است که علت تأخیر تقدیم راپورت کمیسیون به مقام هیئت رئیسه بواسطه تکامل و بواسطه کند کاری (یا بقول آن اشخاصی که همیشه حاضرند یک چیزهایی را دست بگیرند و در خارج اگر هم قابل هیچ نوع اعتنائی نیستند یک حرفهایی بزنند.

بواسطه تمارض و عدم میل بنده بوده است.

بنده در اینجا نبودم که جواب بدهم و آقایانی که جواب داده اند کاملاً ساده و اطلاع از قضیه نداشته اند این است که برای اطلاع عرض میکنم و خودش جواب کافی است هر گونه شبهه برادر میکند آقای سردار معظم همکار محترم ما نماینده محترم خراسان روز پنجشنبه بعد از مذاکرات بمجلس بمنزل آقای رئیس الوزراء تشریف برده اند از ایشان تحقیقاتی در این موضوع کرده بودند و ایشان فرموده بودند گویا تأخیر از طرف وزارت خارجه است سکه تهیه نسخه فرانسه آن را بتأخیر انداخته اند از آنجا آقای رئیس الوزراء با تلفن تحقیقی از آقای وزیر امور خارجه کرده بودند جواب وزیر امور خارجه با نظریه نماینده محترم که بمنزل آقای رئیس الوزراء رفته بودند کاملاً تطبیق نمیکرد از آنجا بمنزل بنده تشریف آوردند و توضیحاتی از بنده خواستند و بنده توضیحاتی با استاد ایشان دادم همان شب جمعه گذشته خودشان بشهر آمدند و بمنزل آقای وزیر امور خارجه رفتند و با ایشان مذاکرات کردند و بالاخره در نتیجه جدیت و مذاکرات ایشان روز جمعه گذشته صبح آقای وزیر

امور خارجه و آقای سردار معظم نماینده کمیتهای سبکگر با اتفاق بفرمایند منزل بنده آمدند در صورتیکه حالت کسالت بن اجازه ندادند که با آنها کاملاً در تهیه و تکمیل نواقص کارشان شرکت کنم ولی تا آن اندازه که توانستم با آقایان شرکت کردم و پس از چند ساعت که کار کردیم معلوم شد کاریک نواقصی داشته است و تا آن اندازه که ممکن بود روز جمعه گذشته تکمیل کردیم و آن اندازه که ممکن نبود موقوف بجلسات کمیسیون وقت شد چندین جلسه هم بکمیسیون در همین هفته تشکیل شد.

در اطراف اختلافات و اشکالات مذاکره کردند آقای سردار معظم هم با زلف کرده و قبول زحمت نموده و در کار شرکت کردند.

بالاخره در نتیجه مذاکرات باز راپورتی که تقدیم مجلس شده است فقط ۲۴ ماده است و ۳ ماده با چهار ماده دیگر یک نواقصی دارد که باید در کمیسیون رفع شود بر عرض آقایان برسد.

این توضیحات برای این بود که اگر بعضیها یا در داخل مجلس یا در خارج مجلس تصور کرده اند که یک خللی یا نیبری در عقیده (اشخاصی که از اول دوره چهارم مؤسس اینکار بودند و با تمام قوا در مدت ۲ سال مجلس چهارم همه مسامی خودشان را صرف زود خورد و کشمکش و تحمل همه نوع مصائب مستقیم و غیر مستقیم کرده اند برای اینکه امتیاز نفت شمال را یک کمیته مستقر امریکائی بدهند و برای گذشتن آن قانون زحمتی را تحمل کرده اند و هنوز هم در اثر آنها گرفتار هستند و هیچ نگرانی ندارند) پیدا شده در عقیده آنها هیچ خلل و تغییری پدیدان شده.

اگر اشخاص دیگری هستند بنسبائات و معتضبات مخالف یا موافق تغییر عقیده میدهند آنها مربوط با نبوده است و اما جواب آقای آقاسید یعقوب چنانکه فرمودند در ۲۳ جوزای گذشته قانون امتیاز نفت در مجلس تصویب شد و دولت بموجب ماده اول قانون ۲۳ جوزا که نوشته شده بود مجلس شورای ملی تصویب مینماید که برای استخراج نفت و گاز طبیعی و غیر موم معدنی در قسمتی از مملکت ایران که عبارت است از خراسان و آذربایجان (که اوردیل هم جزو آن ایالت محسوب میشود) و دو ولایت از سه ولایت شمالی واقع در سواحل بحر خزر (گیلان و مازندران و استرآباد) که در ضمن این قانون ۴ قطعه نامیده میشود امتیازی در حدود و بر طبق اصول ذیل اعطا گردد.

ماده دوم آن قانون بعد از یک تبصره که داشت نوشته است

امتیاز نفت يك كمياني معتبر مستقل دول متحده آمريكاي شمالي (انازوني) داده خواهد شد.

همچو قانوني در دوره چهارم تصويب شد و اصولي مقرر شد دولت وكايبته هاي مختلف بعد از تصويب اين قانون مشغول مذاكره بانباينده هاي كمياني باشند و بالاخره در كايبته هاي قطعي مذاكرات خاتمه يافته و امتياز نامه از طرف دولت بموجب همين اجازه كه مجلس شوراي ملي داده بود به نماينده كمياني سينگلر داده شد.

اينكه نماينده محترم رسيدند آيا كاملا مطابق با آن قانون شده است و چرا در مقدمه خير با اسم لايحه دولت نوشته است لازم است خاطر نمايندگان محترم را

سابقه بدهم كه كاملا امتياز نامه كه امروز از طرف كمييون تقديم مجلس ميشود و تقاضاي تصويب آن ميشود كاملا با قانون ۲۳ جزوا تطبيق ندارد بدين معني اولايك قسمت از مواد كه در مرور مذاكره بدهم از آنها را شصت آفابان تذكر ميدهم از نقطه نظر اصول و اساس عين مواد قانون ۲۳ جزوا است ولي تغييرات و اختلافاتي كه حاصل شده است از نقطه نظر انشاء اصلاحات هياتي و لفظي است اينها را كزير بوده است زيرا چنانكه در همان قانون سابق ذكر شده در امتياز نامه جديدي هم كه تصويب ميشود.

باز مذكور است كه نسخه فرانسه معتبر خواهد بود و البته تصديق مي فرمايد كه هر لساني و هر زبانتي يك طرز و اسلوب و رويه مخصوص از نقطه نظر عبارت بندي و طرز تحرير دارد و چون بايستي فارسي هم كاملا نزديك و مطابق آن نسخه اصل باشد بدين ملاحظه است كه دولت مجبور شده است در همان موادي هم كه اختلافي از نقطه نظر معني واز نقطه نظر اصول با مواد قانون مصوبه ۲۳ جزوا ندارد بلكه تغييرات هياتي و لفظي را قبول كند.

يك قسمت ديگر از مواد هستند كه آنها شايد يك تغييرات اساسي علاوه بر تغييرات لفظي و عبارتي با قانون ۲۳ جزوا داشته باشند اين تغييرات هم در نتيجه مذاكرات و گفتگو هائي بوده است كه ما بين دولت و نماينده كمياني بعمل آمده است و اين تغييرات را از براي سهيل اخذ نتيجه يا از براي صرفه طرفين معامله با از نقطه نظر دفع معظور از زبكي از طرفين اين اختلافات و تغييرات را لازم دانسته اند.

در كمييون از ابتدا شروع بمطالعه اين لايحه رويها كه اتخاذ كرديم اين بود موادي را كه تطبيق مي كرد با مواد قانون مصوبه البته در آنها هيچ مورد بحث و گفتگو و اختلافات و مشاجره بائي نبود زيرا بموجب قانوني بود كه بتصويب مجلس رسيده بود و فقط وقت كامل در اين شده است كه

تطبيق صحيح را منجز و محرز بكنيم واز نقطه نظر انشاء و عبارت و بازيشش براي تطبيق كردن با عبارت فرانسه يك تغييراتي لازم بوده است كه داديم و اساسا در كمييون براي اين مواد بلكه عرض كردم اين رويه اتخاذ شد و البته بنده اميدواري دارم كه نمايندگان محترم هيدر مجلس همين رويه را اتخاذ خواهند كرد و متذكر خواهند بود موادي كه امروز براي تصويب تقديم ميشود و كاملا از نقطه نظر اصول با موادي كه سابقا تصويب شده است تطبيق است در حقيقت ديگر نبايد مورد بحث و مذاكره واقع شود.

در قسمت هاي ديگر هم كمييون ساعي بود كه از دولت توضيحات لازم بخواند و معلوم بگردد تغييراتي كه با مواد قانون مصوبه حاصل شده است براي چه از چه رو بوده است و در ضمن مذاكره بعضي از آنها را كمييون لازم ديد قبول كرد و بعضي ها را رد كرد و بعضي ها را اصلاح كرد و بالاخره بصورت ديگر آمده است كه فعلا براي تصويب تقديم مجلس شوراي ملي ميشود و اگر بنده بخوام از براي هريك از آنها در ضمن كليات توضيحاتي بدهم شايد زائد باشد براي اينكه در ضمن مذاكره مواد بهر كدام از مواد رسيديم كه اختلافي داشت بنده حاضرتم توضيحات مفصل عرض بكنم و پشايانم كه چرا اين اختلافات را دولت مجبور بقبول شده چرا كمييون هم بانظر دولت در اين باب موافقت کرده است و تصور ميكنم توضيحات بنده از براي امانع نمايند محترم كافي باشد و البته در فوق مذاكره در مواد هر گاه توضيحاتي بخوانند توضيحات كاملی داده خواهد شد ولي قبل از آنكه بخوام سرچاي خود برم ميخواهم از آفابان استدمانم كه يك كمك و موافقت عملي و معنوي بكنند براي اين كه انشاء الله اين امتياز زودتر از مجلس شوراي ملي بگذرد.

اينكه عرض كردم كمك معنوي و حقيقي براي اين است كه بنده عقیده ندارم باينكه يك شتاب زدگي ها يك عجله ها و يك دست پاچه گي هاي ظاهري از ما بروز كند كه برعكس در اين محبلي كه تمام مستند تميز و تفسير و هزار اختراع و هزار تهمت و افتراء هستند سوء استفاده بشود و بنده متقدم كه بايد متنا عملا با قانون باشم اينكه هر نوع مذاقه هر نوع مطالعه و هر نوع تعقيقي كه آفابان ميخواهند بكنند از براي اينكه مطلب را درك بكنند ولي از ته قلب ساعي باشند كه شايد انشاء الله بتوانيم قبل از شروع محرم اين قانون را بگذرانيم و بنده اميدواري دارم كه دوسه روز ديگر نواقص اين رايورت را تكميل و در ضمن مذاكره در مواد اوليه رايورت كمييون را نسبت ب مواد اخير هم بنده بزودي از طرف كمييون تقديم كنم.

رئيس - آفای حاج ميرزا عبدالوهاب مخالفه؟ حاج ميرزا عبدالوهاب بنده يك سؤالي دارم. رئيس - اگر مخالفه بفرمائيد حاج ميرزا عبدالوهاب با اصل قضيه نفت گمان نميكنم هيچ فردي از افراد ايراني مخالف باشد تا چه رسد بنمايندگان ولي چيزي كه هست بنده بلكه چيز هائي در روزنامه ديديم كه راجع بشخص سينگلر بعضي نسبت ها ميدانند كه در آمريكا در مجلس سنا بعضي حرفها راجع باورده اند (همه بين نمايندگان)

حاج ميرزا عبدالوهاب بگذاريد بجهت را بكنم بعد با شما جواب بدهيد. يك صحبت هائي در آمريكا نسبت بايشان شده و بنده خواستم بپرسم كه كمييون محترم امتياز نفت كه اين امتياز را تصويب کرده اند آيا آن مطالب را بنظر آورده و مطالعه کرده اند يا نكرده. خوب است آفای مخبر جواب بدهند تا بنده هم كه يكي از موافقين هستم از روي بصيرت رأي بدهم.

رئيس - اگر موافق هستيد معلوم مي شود اين اعتراضات را وارد نمي دانستيد. حاج ميرزا عبدالوهاب بنده در اصل قضيه نفت موافق بلكه چيز هائي در روزنامه ايران نوشته شده بود كه بنده را مشكوك كرد ميخواستم يك توضيحي داده شود و تا جواب اين مسئله را بنده بفرمائيد بنده نيتوانم رأي بدهم.

مخبر عرض ميكنم البته خود آفای حاج ميرزا عبدالوهاب تصديق مي فرمائيد كه كمييون وقتي يك امتياز با لايحه را در تحت مذاقه در ميآورد و رأي ميدهد بدهم تقديم مجلس شوراي ملي ميكنم تمام قضايای مربوط بان را مطالعه ميكنم البته آفای حاج ميرزا عبدالوهاب انتظار ندارند و تصديق هم ندارند كه كمييون منتخبه از مجلس و همكاران محترم خودشان كه در كمييون نفت بوده اند يك همچو مطلب مهم برهياتي كه دنيا را پر کرده بود در مدنظر نياورند و اگر بلكه توضيح ديگري لازم داشته باشند بعقیده بنده وقتي كه از مجلس تقاضاي تصويب اسم سينگلر بعنوان كمياني صاحب امتياز ميشود آنوقت بنده حاضرتم مفصلا نه تنها توضيحاتي راجع باين قضاي را اينجا عرض كنم بلكه اگر ميل داشته باشند اساس و تاريخ وجود اين كمياني را در آمريكا تمام را با اسناد را اينجا عرض كنم كه سرمشاشش چه بوده چه شده.

رئيس - آفای ياساني موافقت ميخواهم ياساني بنده موافقم ولي يك توضيحي ميخواهم رئيس بنده اجازه نمي دهم آفای

رئيس - آفای حاج ميرزا عبدالوهاب مخالفه؟ رئيس - آفای مشاور اعظم (اجازه) مشاور اعظم بنده در شوراي اسم خودم را در جزو موافقين ثبت کرده ام ولي يك سؤالي ميخواهم از مخبر محترم بكنم اجازه مي فرمائيد.

رئيس - اين طريق جديديست تذكر سؤالي. مجلس اجازه ميدهد اين طريق جديدممول شود (جمعي از نمايندگان - غير ياساني. اگر بنده مخالف باشم اجازه ميدهيد رئيس - بلي. آفای مشاور اعظم موافقت ميخواهم با مخالف مشاور اعظم بنده يك سؤالي دارم رئيس - مخالفه مشاور اعظم بلي بعنوان مخالف عرض ميكنم رئيس - بفرمائيد مشاور اعظم بنده بفرما خاير نمايندگان محترم را متذكر ميكنم كه اين موضوع مهم كه ميخواهيم يكي از منابع مهم ملكتي را تفويض باين كمياني بكنيم و معلوم است چه منافع مهمي براي كمياني از هر جهت و براي دولتي كه آن كمياني تابع آنست دارد.

البته بايد هر نوع مطالب در موقع شور گفته شود و هميشه بيني ها قبالا بشود چون در اين جامتله شور است عنوان و موافق و مخالف نيست. و هر كس هر چه بنظرش ميرسد بايد بگويد بنده در خصوص اين امتيازات مطالعات دقيقه کرده ام.

رئيس - آفای حاج ميرزا عبدالوهاب تصديق مي فرمائيد كه كمييون وقتي يك امتياز با لايحه را در تحت مذاقه در ميآورد و رأي ميدهد بدهم تقديم مجلس شوراي ملي ميكنم تمام قضايای مربوط بان را مطالعه ميكنم البته آفای حاج ميرزا عبدالوهاب انتظار ندارند و تصديق هم ندارند كه كمييون منتخبه از مجلس و همكاران محترم خودشان كه در كمييون نفت بوده اند يك همچو مطلب مهم برهياتي كه دنيا را پر کرده بود در مدنظر نياورند و اگر بلكه توضيح ديگري لازم داشته باشند بعقیده بنده وقتي كه از مجلس تقاضاي تصويب اسم سينگلر بعنوان كمياني صاحب امتياز ميشود آنوقت بنده حاضرتم مفصلا نه تنها توضيحاتي راجع باين قضاي را اينجا عرض كنم بلكه اگر ميل داشته باشند اساس و تاريخ وجود اين كمياني را در آمريكا تمام را با اسناد را اينجا عرض كنم كه سرمشاشش چه بوده چه شده.

رئيس - آفای ياساني بنده موافقم ولي يك توضيحي ميخواهم رئيس بنده اجازه نمي دهم آفای

بعد در ساير مطالب عرايضم را عرض كنم و اسم خودم را هم در جزو موافقين ثبت کرده ام. داور - چون مخبر بيرون هستند بنده جواب عرض ميكنم (در اين موقع آفای مخبر وارد شدند)

سردار اعظم - اگر اجازه بفرمائيد بنده هم براي جواب حاضر ام. مخبر - بنده نشيدم اعضاي محترم كمييون كه نشر ف دارند ممكن است جواب بدهند يا اينكه تكرر فرمائيد بنده جواب عرض كنم.

آفاسيد يعقوب - بنده موافقم اجازه مي فرمائيد براي جواب هم حاضر ام. رئيس - بفرمائيد. آفاسيد يعقوب - براي خاطر آفای مشاور اعظم عرض ميكنم شور در كليات در صورتيكه كلييه مواد با هم مرتبط باشد همان طوري كه فرموديد اگر دوسه ماده آن ناقص باشد نيتوان وارد در شور كليات شد ولي ماده ۲۷ و ۲۸ و ۲۹ اين قانون كه جنابالي ايراد فرموديد نيتوان در شور كلي داخل شد عرض ميكنم اين مواد ابتدا با هم مرتبط نيستند و اراي بلكه وجود بنده است اگر چنانچه ماده ۲۵ برداشته شود ماده ۲۷ و ۲۸ ابدأ فرق نميكنند چون يك موادي نيستند كه بهم مرتبط باشند و يك طوري باشد كه بگويند وجود ربطشان بهم مرتبط است يا زودتر عرض ميكنم كه اين مواد يك موادي نيستند كه بهم متصل و مرتبط باشند بملار همان طوري كه مخبر محترم توضيح دادند اين مواد هم الان در كمييون در تحت شور است و نوي هين هفته به مجلس تقديم خواهد شد پس اينكه مي فرمائيد تا آن مواد نيايد نيتوانيم در كليات شور كنيم شايد نظريات جناب عالي اينطور باشد والا آن مواد يك موادي است عليه وجه و ابدأ بهم مربوط نيست.

از اين جهت ايراد حضرت عالي وارد نيست و تمام مواد مندرج هستند ديگر نيتوانيم گفت تا اين مواد بمجلس نيايد نيتوانيم در كليات ايناتا حرف زد. (جمعي از نمايندگان - مداخلات كافي است) رئيس - آفابان مذاكرات در كليات را كافي ميدانند؟ (جمعي از نمايندگان - بلي كافي است)

حائري زاده - بنده كافي نيتوانم. رئيس - آفای حائري زاده راجع بكاغي حائري زاده بنده كافي نيتوانم. رئيس - بفرمائيد حائري زاده چون يك سؤالي شد آفای مخبر يك جوابي دادند و از طرف كمييون اظهار يك اطلاعاتي ميگردند

بنده كه عضو آن كمييون هستم ابدأ اطلاعاتي را كه ايشان فرمودند ندارم مخصوصا راجع بهويت اين صاحب امتياز يك چيز هائي در جرايد ديديم و شنيدم و هنوز تفهيميدام اين آدمي كه با ما طرف معامله است آيا همان آدمي است كه اين اعتراضات درباره او شده است يا خير؟ و هنوز اين مسئله در كمييون مطرح نشده است و آفای مخبر در جواب عرض ميكنم كه بنده نشيدم اعضاي محترم كمييون كه نشر ف دارند ممكن است جواب بدهند يا اينكه تكرر فرمائيد بنده جواب عرض كنم.

بنده كه عضو آن كمييون هستم ابدأ اطلاعاتي را كه ايشان فرمودند ندارم مخصوصا راجع بهويت اين صاحب امتياز يك چيز هائي در جرايد ديديم و شنيدم و هنوز تفهيميدام اين آدمي كه با ما طرف معامله است آيا همان آدمي است كه اين اعتراضات درباره او شده است يا خير؟ و هنوز اين مسئله در كمييون مطرح نشده است و آفای مخبر آن اطلاعاتي كه فرمودند از ناحيه خودشان بوده است و خيال ميكنم اين مسئله مهم را نيتواند صرف نظر كرد و با گفتن مثلا كه كافي است اين موضوع مهم را ختم كرد و اينكار صحيحي نيست.

مخبر - اجازه مي فرمائيد بنده توضيحاتي بدهم؟ رئيس - بفرمائيد. مخبر - اين تكذيب را كه آفای حائري زاده از بنده فرمودند متأسفانه تكذيب از بنده نيست و تكذيب از همكاران محترم خودشان است زيرا بنده واحد در غيبت بنده راي داده است و بنده هم اگر مطمئن نبودم كه كمييون همين طور رأي داده اي اين را رايورت را امضاء نمي كردم لهذا اين تكذيب را از همكاران آن كمييون ميكنم و اگر آفابان رفقان هم اين تكذيب شما را قبول مي كنند خودشان جواب خواهند داد رئيس - راي ميگيريم بلكه بايت مذاكرات آفابانيكه مداخلات را كافي ميدانند قيام فرمائيد.

(عده كثيري قيام نمودند) رئيس - معلوم ميشود كافي است. البته آفابان مجبوق هستند كه رأي داده شده است بفوريت اين لايحه يعني بايد يك شور بشود در مواد كه مذاكره مي شود رأي خواهيم گرفت حالا بايد رأي گرفته شود كه در مواد شور بشود يا نه كساني كه تصويب مي كنند در مواد شور بشود قيام فرمائيد.

(عده كثيري قيام نمودند) رئيس - تصويب شد. ماده واحده بعد از شور در كليات ثاني رأي داده خواهد شد. (ماده اول ضميمه ب شرح ذيل قرائت شد) ماده ۱ - بموجب اين امتياز نامه دولت به صاحب امتياز حق مخصوص و مانع لغير براي ماينه و استكشاف و حفر چاهها و استخراج و بدست آوردن و تحصيل كردن و عمل كردن نفت ها و گازهاي طبيعي و موم طبيعي (اورسكزيت) و قير و مازوت و ساير مواد (هيدر كاربور) متجانس نفت و همه متفرعات يا مشتقات آن را در تمام آذربايجان يا نضمام اردبيل و خراسان و استرآباد و مازندران ضميمه تنكابين كه ذيل تحت عنوان قطعات چهار گانه نامبرده ميشود اعطاء مينمايد و هم چنين صاحب امتياز حق و اجازه فيرانحصاري براي تصفيه و بيمرض تجارت رساندن و حمل و خريد و فروش و

صادر و وارد كردن نفت و گاز طبيعي و قير و موم معدني (اورسكزيت) و متفرعات آن ها را موافق مقررات و شرايط اين امتياز در تمام نقاط ايران اهم از اينكه براي مصرف داخلي يا براي خارج باشد خواهد داشت.

رئيس - آفای تدبين (اجازه) قدين - موافقم رئيس - آفای همام السلطان سهام السلطان - موافقم رئيس - آفای داور (اجازه) داور - موافقم آفاسيد يعقوب - بنده سؤالي دارم بعضي از نمايندگان - (بطور مهمه) نيتواند

آفاسيد يعقوب - آخري بايد بفرمائيم؟ رئيس - بعنوان مخالف بفرمائيد آفاسيد يعقوب - عرض مي كنم چون آفای مخبر فرمودند كه اين لايحه مطابق نسخه اصل فرانسه است در واقع اينطور است كه نسخه فرانسه نوشته شده است بعد آورده اند فارسي کرده اند اين هم بدبختي ما است كه امتياز در ملكت ما و زبان ما فارسي است وقتي نسخه اصل فرانسه باشد ترجمه آن فارسي باشد اينجا ميگويد قير و نفت و فلان و فلان و تمام متفرعات و مشتقات آن ميخواهم عرض كنم متفرعات چه چيز است؟ مشتقات چه چيز است؟ مي خواستم عرض كنم كه اين عبارت ها يك عبارات كش داري نباشد و واقعي باشد كه در موقعي كه كمياني وارد ميشود و مشغول عمليات ميشود عبارات هائي نباشد كه براي ملت ايران اسباب گرفتاري بشود متفرعات و مشتقات را تعيين كند چه چيز است؟ و چه اشتقاي درخور است توضيحي در اين دو كلمه داده شود.

مخبر - عرض كنم كه متأسفانه چون زبان ما داراي آن اصطلاحات نيست كه تمام مقاصد و اصطلاحات علمي را كه به زبانهاي اروپايي گفته ميشود برساند و ما نيتوانيم در ضمن يك جمله يا يك عبارت آن مطالب را بگنجانيم اين است كه مجبور ميشويم به اينكه يك چيز هائي ضميمه كنيم مثلا در همين جا كه اشكال مي فرمائيد ملاحظه مي كنيد كه كلا نوشته شده است (ساير مواد هيدر كاربور متجانس نفت) حالا اگر ما يك اصطلاحاتي داشته باشيم كه مي توانيم كاملا استفاده را كه از (هيدر و) طبيعي (اورسكزيت) استفاده را كه از همان كاربور متجانس نفت) ميكنيم از آن همان استفاده را بكنيم با اين استيعالات دچار نمي شويم چون مواد نفتي يك متفرعات و يك مشتقاني دارد چنانكه در اينجا ميتواند (نفت ها و گازهاي طبيعي و موم طبيعي) (اورسكزيت) و قير و مازوت و ساير مواد (هيدر كاربور) متجانس نفت و همه متفرعات و مشتقات آن) اين متفرعات و مشتقات آن

رئيس - آفای اخگر موافقت ميخواهم اخگر - چون سؤال كردن را مجبور مي فرمائيد كه بعنوان مخالفت عرض كنم لذا بعنوان مخالف عرض مي كنم اصلا بنده مخالف اين هستم كه سؤال كنند راجع و مخالف ياموافق فرض كنند البته كسي كه سؤال ميكنند يك جوابي مي شود اگر قانع شد موافق مي شود و اگر قانع نشد جزو مخالفين مي شود حالا آفابان هي مي فرمائيد مخالف مخالف اولاد در موضوعي كه آفای آفاسيد يعقوب فرمودند بنده مخبر محترم بيشتر ادي ميكنم آن متفرعات و مشتقات را در جزو اسامي معين كند كه براي آينه اسباب زحمت نشود و ثانياً سؤال ميكنم كه اگر در اينجا نوشته شده است (كليه مواد نفتي و متفرعات آن در ابالات چهار گانه براي كمياني حق مانع لغير است) من مي خواستم بپرسم اگر يك چاه نفتي در منزل يا ملك يك كسي پيدا شود كمياني با مالك آن چاه نفت (همه بين نمايندگان) رئيس - بگذاريد نطقشان را تعقيب كنند.

رئيس - آفای اخگر موافقت ميخواهم اخگر - چون سؤال كردن را مجبور مي فرمائيد كه بعنوان مخالفت عرض كنم لذا بعنوان مخالف عرض مي كنم اصلا بنده مخالف اين هستم كه سؤال كنند راجع و مخالف ياموافق فرض كنند البته كسي كه سؤال ميكنند يك جوابي مي شود اگر قانع شد موافق مي شود و اگر قانع نشد جزو مخالفين مي شود حالا آفابان هي مي فرمائيد مخالف مخالف اولاد در موضوعي كه آفای آفاسيد يعقوب فرمودند بنده مخبر محترم بيشتر ادي ميكنم آن متفرعات و مشتقات را در جزو اسامي معين كند كه براي آينه اسباب زحمت نشود و ثانياً سؤال ميكنم كه اگر در اينجا نوشته شده است (كليه مواد نفتي و متفرعات آن در ابالات چهار گانه براي كمياني حق مانع لغير است) من مي خواستم بپرسم اگر يك چاه نفتي در منزل يا ملك يك كسي پيدا شود كمياني با مالك آن چاه نفت (همه بين نمايندگان) رئيس - بگذاريد نطقشان را تعقيب كنند.

رئيس - آفای اخگر موافقت ميخواهم اخگر - چون سؤال كردن را مجبور مي فرمائيد كه بعنوان مخالفت عرض كنم لذا بعنوان مخالف عرض مي كنم اصلا بنده مخالف اين هستم كه سؤال كنند راجع و مخالف ياموافق فرض كنند البته كسي كه سؤال ميكنند يك جوابي مي شود اگر قانع شد موافق مي شود و اگر قانع نشد جزو مخالفين مي شود حالا آفابان هي مي فرمائيد مخالف مخالف اولاد در موضوعي كه آفای آفاسيد يعقوب فرمودند بنده مخبر محترم بيشتر ادي ميكنم آن متفرعات و مشتقات را در جزو اسامي معين كند كه براي آينه اسباب زحمت نشود و ثانياً سؤال ميكنم كه اگر در اينجا نوشته شده است (كليه مواد نفتي و متفرعات آن در ابالات چهار گانه براي كمياني حق مانع لغير است) من مي خواستم بپرسم اگر يك چاه نفتي در منزل يا ملك يك كسي پيدا شود كمياني با مالك آن چاه نفت (همه بين نمايندگان) رئيس - بگذاريد نطقشان را تعقيب كنند.

رئيس - آفای اخگر موافقت ميخواهم اخگر - چون سؤال كردن را مجبور مي فرمائيد كه بعنوان مخالفت عرض كنم لذا بعنوان مخالف عرض مي كنم اصلا بنده مخالف اين هستم كه سؤال كنند راجع و مخالف ياموافق فرض كنند البته كسي كه سؤال ميكنند يك جوابي مي شود اگر قانع شد موافق مي شود و اگر قانع نشد جزو مخالفين مي شود حالا آفابان هي مي فرمائيد مخالف مخالف اولاد در موضوعي كه آفای آفاسيد يعقوب فرمودند بنده مخبر محترم بيشتر ادي ميكنم آن متفرعات و مشتقات را در جزو اسامي معين كند كه براي آينه اسباب زحمت نشود و ثانياً سؤال ميكنم كه اگر در اينجا نوشته شده است (كليه مواد نفتي و متفرعات آن در ابالات چهار گانه براي كمياني حق مانع لغير است) من مي خواستم بپرسم اگر يك چاه نفتي در منزل يا ملك يك كسي پيدا شود كمياني با مالك آن چاه نفت (همه بين نمايندگان) رئيس - بگذاريد نطقشان را تعقيب كنند.

رئيس - آفای اخگر موافقت ميخواهم اخگر - چون سؤال كردن را مجبور مي فرمائيد كه بعنوان مخالفت عرض كنم لذا بعنوان مخالف عرض مي كنم اصلا بنده مخالف اين هستم كه سؤال كنند راجع و مخالف ياموافق فرض كنند البته كسي كه سؤال ميكنند يك جوابي مي شود اگر قانع شد موافق مي شود و اگر قانع نشد جزو مخالفين مي شود حالا آفابان هي مي فرمائيد مخالف مخالف اولاد در موضوعي كه آفای آفاسيد يعقوب فرمودند بنده مخبر محترم بيشتر ادي ميكنم آن متفرعات و مشتقات را در جزو اسامي معين كند كه براي آينه اسباب زحمت نشود و ثانياً سؤال ميكنم كه اگر در اينجا نوشته شده است (كليه مواد نفتي و متفرعات آن در ابالات چهار گانه براي كمياني حق مانع لغير است) من مي خواستم بپرسم اگر يك چاه نفتي در منزل يا ملك يك كسي پيدا شود كمياني با مالك آن چاه نفت (همه بين نمايندگان) رئيس - بگذاريد نطقشان را تعقيب كنند.

جواب ندادند
رئیس - آقای مغیر مگر توضیح ندادند؟
مغیر - چرا عرض کردم مراجعه بآه
۱۰ بفرمایند
مشاور اعظم - اینجا در آخر ماده اول اضافه شد است (و همچنین صاحب امتیاز حق و اجازه غیر انحصاری برای تصفیه و به مرض تجارت رساندن و حمل و خرید و فروش و صادر و وارد کردن نفت و گاز طبیعی و غیر و موم معدنی (آوز کربن) و متفرقات آنها را (پاک فرآزن تولیدگان لندن بفرماید) (بیشتان هست ملاحظه بفرماید) موافق مقررات و شرایط این امتیاز در تمام نقاط ایران ام از اینکه برای مصرف داخلی یا برای خارج باشد خواهد داشت
اینجا در اضافه کردن این قسمت نماند مقصود چه بوده است؟
برای اینکه صاحب امتیاز تصفیه و صادرات بوده است و تجارت هم در مملکت ما آزاد است اگر میخواهد نفت وارد کند و در مملکت ما بفروشد چه لزومی دارد که در این ماده قید شود میخواستم به بین که مغیر محترم کمیسیون راجع باین قسمت چه نظری دارند و از روی چه نظر در اینجا درج شده؟
مغیر - عرض میکنم گدایی دو قسم حقوق و مزایایی دارد یک قسم حقوق انحصاری است که آن قسمت اولش است که ذکر کردیم یک قسم هم حق و اجازه باو داده شده است ولی غیر انحصاری است اینجا اگر ملاحظه بفرمایند مخصوصاً جلب توجه خاطر نمایند گان محترم باینکه تصفیه نفت که یکی از مسائل خیلی مهم است که در قانون ۲۳ جوزا یعنی در قانون سابق جزو حقوق انحصاری گدایی بود
در امتیازی که بین دولت و نماینده گدایی اعضاء شده بود و تبعیت از قانون حقی تصفیه جزو حقوق انحصاری باورده شده بود ولی در کمیسیون مذاکراتی کردیم با حضور آقایان وزراء و نماینده گدایی را راضی کردیم که اصلاً تصفیه را هم جزو حقوق غیر انحصاری قرار بدهند چنانکه ملاحظه میفرمایند تصفیه و به مرض تجارت رساندن و حمل خرید و فروش و صادر و وارد کردن نفت و گاز طبیعی و غیر و موم معدنی (الی آخر) این اجازه های غیر انحصاری است اگر آقای مشاور اعظم مقصودشان این است که چون تجارت در مملکت آزاد است و هر کسی میتواند تجارت کند دیگر تکرارش لزومی ندارد بنده دیگر در تکرارش هم ضروری نمی بینم
مخصوصاً برای یک کمیانی که یک حقوق انحصاری باو میدهد توضیح بکنید که یک قسمت دیگر از این حقوق یا یک قسمت دیگر از این معاملات مربوط بان حقوق انحصاری نیست و جزو اجازه آزاد است

هیچ ضروری ندارد و خیلی هم مفید است برای اینکه هیچ نوع سوء تفاهمی حاصل نشود.
رئیس - آقای حاج میرزا عبدالوهاب (اجازه)
حاج میرزا عبدالوهاب - بنده باز تجدید میکنم عرض خود را که بنده مخالف نیستم با امتیاز نفت ولی چیزی که هست بعضی از این مواد را بنده بر مصالح مملکت نمیدانم به جهت اینکه اصلاً دادن امتیاز نفت و استخراج آن خیلی خوب است ولی یک مرتبه چهار ایالت مهم را که تقریباً نصف ایران است امتیازش را بیک کمیانی بدهیم بنده یک قدری خلاف مصلحت میدانم به عقیده بنده خوب بود یکی دوتای آن را تجزیه میکردند و میدانند بعد اگر دیدند که این امتیاز موافق مصلحت شد آن وقت یکی دوتای دیگرش را هم ضمیمه میکردند و الا با این ترتیب بنده نمیتوانم رأی بدهم.
رئیس - آقای ضیاء الملک (اجازه)
ضیاء الملک - تصور میکنم با وجود قانون ۲۳ جوزا مخالفتی که امروز می کنیم و به دربار شومیم در اینکه این ایالات سه تا باشد یا چهارتا و تصور میکنم در موقعی که این راپورت کمیسیون را تطبیق میکنند با مواد قانون ۲۳ جوزا باید مقام ریاست اجازه بحث در تغییر آن را ندهند مگر اینکه در تقییش آن اجازه بدهند.
رئیس - آقای یاسائی (اجازه)
یاسائی - بنده موافق باشم با مخالف . . . (خنده بین نمایندگان) بنده اساساً با گذشتن امتیاز نفت موافق و همان طوری که شاهزاده مغیر فرمودند از صمیم قلب مشتاقه مایلم که امتیاز نفت هر چه زودتر از مجلس بگذرد و همچنین رفقایم.
ولی اینکه بنده اجازه خواستم برای این بود که عرض کنم که معتقد هستم امروز دخول در شور کلیات برخلاف معمول بود زیرا نظر همه ماها و شاید همه مجلس بقرضه هست که ضمیمه این است بنده که نشستم و رأی ندادم شاید بعضی از آقایان خیال کردند مخالف در صورتیکه مخالف نبودم و منتقم بودم نمیدانم چه بکنم زیرا آن ماده منقضی شده و هنوز تکلیفش در کمیسیون معلوم نشده و ضمیمه این راپورت نشده است و همان طوری که آقای مشاور اعظم فرمودند ما تکلیفمان را نمیدانیم . . .
رئیس - حالا راجع باین ماده اگر مخالف بفرمایند.
یاسائی - مقصودم این است که شور در کلیات با در نظر گرفتن مجموعیست و هفت ماده باید باشد حالا که نشد گذشت ولی یک چیزی است . . .
یاسائی - در ماده اول نوشته شده است (و همه متفرقات آن را در تمام آذربایجان

بانتظام اردبیل و خراسان و استرآباد و مازندران به ضمیمه تنکابن) بنده میخواستم از مغیر محترم سؤال کنم که آیا مقتضی نبود حدود این ایالات و ولایات را در این ماده تذکر بدهند که فرادین دولت و کمیانی یک اختلافاتی راجع به تعیین حدود ایجاد نشود این سؤال را میخواستم بکنم)
رئیس - آقای تدین (اجازه)
تدین - راجع به قسمت اول سئوالات ایشان میخواهم عرض کنم همان طوریکه مقام ریاست هم فرمودند یک مرتبه دیگر هم در کلیات این لایحه شود خواهد شد و هر ماده را که آقایان مخالف باشند میتوانند در موقتش رأی بدهند و در آخر هم اگر با تماشای مخالف باشند میتوانند در کلیاتش هم رأی ندهند و علاوه میکنم است که در یک لایحه قانونی مواد العاقبه هم اضافه شود بنا بر این این اعتراض وارد نیست .
آری راجع به تعیین حدود اگر مقصود اینست که از نقطه نظر جغرافیائی میز شود که حدود آذربایجان از شمال و شرق و غرب بکجا است من تصور میکنم که محتاج باین نیابیم چون حدود هر یک از این چهار ایالت ولایت همین حدود فعلی است که محرز و معین است و محتاج هم نیست که ما در قسمت جغرافیائی داخل بشویم و حدود معین بکنیم و علاوه اختلافی هم تولید نخواهد شد مقصود از آذربایجان حدود فعلی آنست نه حدودی که سیصد سال قبل داشته است .
رئیس - آقای شیروانی مخالفید؟
شیروانی - بلی
رئیس - بفرمایند
شیروانی - اساساً چون این مسئله یک مسئله مهمی است وقتی بکنیم میگوید من مخالف تمام چشمها بطرف او متوجه میشود که چرا مخالف است چیز عجیبی شده است ممکن است بکنیم موافق با یک اساسی باشد و در یک کلمه اش مخالف باشد بنا بر این افکار و عقیده مردم را ترور کردن هیچ معنی ندارد اینکه آقای مغیر در قسمت متفرقات و مشتقات توضیح دادند و فرمودند ما در فارس این اصطلاح را نداریم بنده به نسخه فرانسه مراجعه کردم و دیدم این کلمه در فرانسه اش هم نیست و بنده عقیده دارم که اسم برده شود مقصود از متفرقات و مشتقات چیست؟
اما اینکه در ماده اول میگوید (صادر و وارد کردن نفت و گاز طبیعی و غیر و موم معدنی) بنده با وارد کردن نفت مخالفم برای اینکه ما اینجا اجازه تجارت ولو غیر انحصاری باشد باو داده ایم که نفت به مملکت ما وارد کند و از حقوق گمرکی معاف باشد و اگر اجازه بدهیم که نفت را خراسان هم بین طور گامی اوقات خراسان فقط اطلاق بشهر مشهد و اطراف مشهد می کنیم مخالف سرافه باشم بنا بر این بنده با جمله وارد کردن مخالفم

مغیر - در موضوع قسمت اول گمان میکنم آقای شیروانی درست توضیح بنده بر نهاده اند اگر درست بر خورده بودند میدانند که خودشان تایید کرده اند هرایش بنده را بنده عرض کردم که در نسخه فرانسه اصطلاحات متفرقات و مشتقات نیست برای اینکه همین قدر موادی را که اسم برده اند و به تقییش نوشتند (و سایر مواد هیدروکاربور متجانس نفت) از نقطه نظر آن زبان کافی است و متفرقات و مشتقات را برساند ولی ما برای اینکه بیشتر توضیح داده باشیم که هیدروکاربور متجانس نفت یعنی چیست؟
این متفرقات و مشتقات را آوردیم و اضافه کردیم حالا اگر آقای شیروانی آنجمله فرانسه را که خودشان مراجعه کرده اند اگر آنرا کافی میدانند چون نسخه اصل نسخه فرانسه است البته دیگر نسخه اصلی توضیح ندهم که ما می خواهیم به غیریم یا به فروشیم در ثبت اسناد نقشه آن برداشته می شود و از روی آن حدود خرید و فروش می شود و تا پنجاه سال صد سال دیگر آن حدود از برای خرید و فروش مدرک است همین طور نفت هم که یک موضوع مهمی است اگر نقشه برداری نشود اسباب اشکال میشود چون معلوم نیست که عرف امروز پنجاه سال دیگر هم همین طور تشخیص میدهد یا نه اسباب مزاحمت بین دولت و صاحب امتیاز میشود بنا بر این بنده پیشنهاد میکنم که کمیسیون حدود این ایالات و ولایات را تعیین بفرمایند که بعد از این تولید اختلاف نشود چون ممکن است چند سال بعد یک مجلس بیاید و اتفاقاً مذاکرات این مجلس هم سوخته باشد و در آن وقت تولید اشکال شود و بخواهند مراجعه بنما کرات امروزه بکنند و صورت نطقاً هم که در دست نیست آنوقت چه چیز مزاحمه بکنند و صاحب امتیازها با دولت چگونه میتوانند اقامه یک دعوائی بکنند بنا بر این را باید معین نمایند تا بعد اسباب اختلاف نشود
مغیر - توضیحی را که آقای آقا شیخ محمدعلی علاوه بفرمایشات آقای یاسائی دادند کار کمیسیون را سهل تر کرد چون فرمایش ایشان خیلی کلی بود و جوابش را هم آقای تدین بطور کلی دادند و بعقیده بنده صحیح هم بود
اما آن اشکالی که خود ایشان کردند آن را مودبانه رقع میکند و بنده خیلی متأسفم که مذاکرات امروزی ما طوری پیش آمده است که آقایان هنوز فرصت نکرده اند مواجبعی را درست مطالعه کنند و اعتراضاتی را که میفرمایند در مواد بعد جوابش داده شده
ولی حالا ما مجبوریم یک مدتی وقت صرف کنیم که جواب بدهیم و آیا راجع به این اشکالی هم که آقای آقا شیخ محمدعلی فرمودند یکی از الزامات و تمهد کمیانی این است که فقط در یک مدت معینی قسمت ها می در این ایالات و ولایات در دست داشته باشد و در مواد بعد ملاحظه خواهید فرمود که بعد از مدت های معینه همه اراضی در

میکوبند یعنی بعضی ما میامی را داخل و بعضیها خارج از خراسان میدانند همچنین استرآباد بعضی ها ستانرا داخل استرآباد میدانند و بعضی ها خارج میدانند و حال آنکه ستان خودش دارای نفت است و شاید فردا در موقع مذاکره صاحب امتیاز یک اشکالی سکود و دامنه امتیاز خودش را توسعه داد و در موقع محاکمه و مذاکره هم یک جماعتی از حرف شهادت می دهند که ستان جزو استرآباد است بعضی میگویند خبر بنابر این باید حدود این ایالات و ولایات معلوم شود و الا باعث گرفتاری خود ایرانی هاو کمیانی میشود
یک خانه که ما می خواهیم به غیریم یا به فروشیم در ثبت اسناد نقشه آن برداشته می شود و از روی آن حدود خرید و فروش می شود و تا پنجاه سال صد سال دیگر آن حدود از برای خرید و فروش مدرک است همین طور نفت هم که یک موضوع مهمی است اگر نقشه برداری نشود اسباب اشکال میشود چون معلوم نیست که عرف امروز پنجاه سال دیگر هم همین طور تشخیص میدهد یا نه اسباب مزاحمت بین دولت و صاحب امتیاز میشود بنا بر این بنده پیشنهاد میکنم که کمیسیون حدود این ایالات و ولایات را تعیین بفرمایند که بعد از این تولید اختلاف نشود چون ممکن است چند سال بعد یک مجلس بیاید و اتفاقاً مذاکرات این مجلس هم سوخته باشد و در آن وقت تولید اشکال شود و بخواهند مراجعه بنما کرات امروزه بکنند و صورت نطقاً هم که در دست نیست آنوقت چه چیز مزاحمه بکنند و صاحب امتیازها با دولت چگونه میتوانند اقامه یک دعوائی بکنند بنا بر این را باید معین نمایند تا بعد اسباب اختلاف نشود
مغیر - توضیحی را که آقای آقا شیخ محمدعلی علاوه بفرمایشات آقای یاسائی دادند کار کمیسیون را سهل تر کرد چون فرمایش ایشان خیلی کلی بود و جوابش را هم آقای تدین بطور کلی دادند و بعقیده بنده صحیح هم بود
اما آن اشکالی که خود ایشان کردند آن را مودبانه رقع میکند و بنده خیلی متأسفم که مذاکرات امروزی ما طوری پیش آمده است که آقایان هنوز فرصت نکرده اند مواجبعی را درست مطالعه کنند و اعتراضاتی را که میفرمایند در مواد بعد جوابش داده شده
ولی حالا ما مجبوریم یک مدتی وقت صرف کنیم که جواب بدهیم و آیا راجع به این اشکالی هم که آقای آقا شیخ محمدعلی فرمودند یکی از الزامات و تمهد کمیانی این است که فقط در یک مدت معینی قسمت ها می در این ایالات و ولایات در دست داشته باشد و در مواد بعد ملاحظه خواهید فرمود که بعد از مدت های معینه همه اراضی در

دست کمیانی نخواهد ماند و بیشتر از هندی یا زنده اراضی را حق نخواهند داشت نگاه داری کند و این صدی بانزده از اراضی را که کمیانی در دست معینه نگاه میدارد به اسم اراضی منتخبه خوانده میشود و صاحب امتیاز مجبور و مقید است که هر روز هر قسمتی از این اراضی را که انتخاب میکند نقشه آن را به وزارت فراید عامه تسلیم کند و تا این نقشه را تسلیم نکند و اراضی منتخبه در آن نقشه بارنگ ترسیم نشده باشد و شکل هندسی و حدود جغرافیائی آن معین نشده باشد ابتدا صورت خارجی پیدا نمی کند و اگر این کار را نکنند نسبت ب الزامات خودش قصور کرده است و بوجوب ماده دیگر همین امتیاز این کارش موجب القاه این امتیاز می شود پس آقای آقا شیخ علی زکرائی برای آتیه نخواهند داشت و برور اینکه عملیات این امتیاز درست میشود نقشه اراضی خیلی صحیح و خیلی کامل به مراکز رسمی دولت ایران داده خواهد شد
رئیس - شاهزاده شیخ الرئیس مخالفید
شیخ الرئیس - بلی
رئیس - بفرمایند
شاهزاده شیخ الرئیس - عرض میکنم اگر چه بان ترتیبی که آقای آقا شیخ محمد علی فرمودند بان ترتیب حدود ایالات و ولایات مامعین نیست ولی در بعضی جاها اختلاف هست چنانکه بین کرمان و خراسان در نای بند قریب چهل فرسخ زمین هست که غالباً در وزارت داخله در این خصوص اختلاف تولید میشود
ایالت کرمان میگویند جزو کرمان است ایالت خراسان میگوید جزو خراسان است اینگونه اختلافات در بعضی موارد تولید میشود و فرمایش آقای مغیر هم رفع اشکال را نکرد چون چه فرق میکند ممکن است همان صد یا نوزده از اراضی منتخبه از اراضی باشد که محل اختلاف واقع شده است
آن وقت چه طور خواهد شد و آن صد فرسخ پنجاه فرسخ را که محل اشکال است چه خواهند کرد
بنا بر این باید نقشه اش معین شود و اگر در دو جلسه این کار معین بشود یک نقشه معینی باشد و رأی بدهیم بهتر خواهد بود و همچنین جوابی را که بفرمایش آقای آقا سید یعقوب راجع بمتفرقات و مشتقات هم لایه در دنیا یک اسمی دارد یا از نقطه نظر شبی یا از نقطه نظر مدنی در فرانسه یک اصطلاحی دارند منتهی ما اگر در فارسی نداریم در زبانهای خارجه دارند و خوب است آنها را هم همان طوری که مبتلا بنزین در فارسی مینویسیم آنها را هم هیناً بنویسیم و خوب نیست عبارت را مجمل بکناریم و باید متفرقات و مشتقات معلوم بشود چیست علاوه در یک جای دیگر می نویسند نسخه فرانسه معتبر خواهد بود

نسخه فرانسه را هم که ما نمیتوانیم تشخیص بدهیم پس بهتر است که اینها توضیح داده شود همین طور هم پیشنهادی داده ام
رئیس - آقای سلیمان میرزا موافقید؟
سلیمان میرزا - بلی
رئیس - بفرمایند
سلیمان میرزا اینچا اشکالی که حضرت والا فرمودند اگر در موضوع وارد کردن است که همان طوری که آقای مغیر فرمودند چیزهایی که از کمرک آزاد هستند در موارد بعد معین است و اشکال دیگر هم اگر از نقطه نظر نقشه جغرافیائی است که در امتیاز نامه مصرح است
باید نقشه اش را معین کنند که آن قسمت چه اندازه وجه قسمت است و اگر تولید اختلافی هم بشود معلوم است بچه قسم باید عمل سکود بنا بر این اشکالی نمی بینم
رئیس - آقای حاج عزالمالک موافقید؟
حاج عزالمالک - بلی
رئیس - آقای مشاور اعظم چه طور؟
مشاور اعظم - بنده مخالفم
رئیس - بفرمایند
مشاور اعظم - بنده خیال میکنم یک قسمت از مشکلاتی که در این موضوع پیش آمده بواسطه این است که در کلیات یک توضیحات کافی نشده اگر در کلیات بقدر کافی حرف میزدیم نسبت به بعضی مسائل در مواد محتاج نبودیم تکرار مطالب بکنیم و جوابهای بی موضوع داده شود اما یکی از توضیحاتی که مغیر محترم کمیسیون دادند نسبت به صدی بانزده بود
دادند تعارضات نکرده چون مواد نفتی همه یک اسامی دارند و متفرقات و مشتقات باید دانست که صدی بانزده از کلیه سطح هر ایالتی است یا فقط صدی بانزده از اراضی معدنی
اگر صدی بانزده از کلیه سطح ایالت باشد که ممکن است اصلاً از بانزده در صد بیشتر در آن ایالت معدن نفت وجود نداشته باشد و این یک حد اعلائی است که صاحب امتیاز منظور کرده است در هیچ ایالت ممکن نیست بیش از صدی بانزده از سطح آن از این معدن باشد
بنا بر این بنده اساساً موافق نیستم بل آن نظری که آقای حاج میرزا عبدالوهاب و دیگران داشتند که حدود را تعیین بکنیم برای اینکه این غیر عملی است زیرا کمیانی در موقع خودش باید اراضی نفتی را معین بکند و نقشه را بدهد و بگوید اینجا را می خواهم حفر کنم و از حال آن میشود آن حدی را که می خواهد در آنجا حفر کند کجا است پس این ایراد وارد نیست ولی حالا می خواهم برگردم به آن ایرادی که اشته کرده ام
حضرت والا مغیر محترم جواب دادند که وارد کردن نفت برای ما ضرر

نیست چون ممکن است تجارت ما اضافه شود
گمان میکنم نظر صاحب امتیاز (چون متن این امتیازها هم خودش تهیه کرده است) البته از نقطه نظر تخصص و توجه بدقایق آنها بیشتر متوجه این قبیل مسائل است و ما باید ناچار اقرار کنیم که بقدر آنها اطلاعات و تخصص در این مسئله نداریم و این شرحی را که او در ذیل این ماده اضافه کرده و نوشته است که اجازه دارد ایسن مواد را وارد کند این تقریباً تاسیس یک نوع تجارتخانه است یعنی در ضمن امتیاز موفق شده است که یک تجارتخانه در اینجا تاسیس کند
بنده این را هیچ ضروری درش نمی بینم البته تجارتی هم بشود خوب است ولی چیزی که هست توضیح این مسائل در این جا بعنوان اجازه غیر انحصاری باعث میشود اگر وقتی برایت یاز مسائل دولت بخواهد منع از ورود یک مال التجاری بکنند البته دیگر نمیتواند برای اینکه در اینجا باو اجازه غیر انحصاری داده شده
این مطلب خیلی روشن است و جوابی را که آقای مغیر دادند کافی نبود
مطلب دیگر که با آقایان نمایندگان میخواهم عرض کنم این است که همه اینها باید در ضمن شور در کلیات گفته شود و ما مذاکره در کلیات معرور شدیم و حالا ناچاریم در سر هر ماده تطویل کلام بکنیم
اینجا اساساً یک مسئله قابل توجه است و آن این است که ما نظر شور و تقییش که این مملکت بقویض این امتیاز و جلب سرمایه و ثروت داره خیلی عجله دارند که به سهولت در مجلس شورای ملی انجام بشود و همه متوجهند که مواد این امتیاز بایک چشم بهم زدن انجام بشود این طور که نمیشود اگر یک موادی را برای تقویض یک امتیازی بیک کمیانی خارجه که یک منافع عمده دارد باید تنظیم کرد البته باید در او خیلی دقت کرد چون قضیه نفت در دنیا جلب توجه تمام ملل را کرده است کسیکه نفت دارد پادشاهی دارد
هر کس که نفتش زیاد بود در دو یا آسمان زمین مزیتش بر تمام ملل دنیا بیشتر است
این یک مسئله خیلی روشن است اما اساساً اگر در اینجا ما یک مشاوره ای میکنیم بالاخره با این توجه کلی که جامعه مملکت در حوزه خودمان نمایندگان محترم دارند آیا اساساً قابل توجه خواهد شد؟
بر فرض اگر من در اینجا یک ایرادی در بعضی مواد داشتم و مجلس شورای ملی هم خواست آن ماده را تغییر بدهد آیا کمیسیون مبادله نظر با کمیانی و غیره خواهد کرد یا نه؟

اگر نخواهد کرد که ممکن است ما همان ماده واحده را رأی بدهیم و تصویب کنیم که قضیه یک مرتبه حل بشود. اجازه دخول در شور و موافقت برای اینست که کاملاً در اطراف قضیه شور بشود والا چه لزومی داشت و ممکن بود همان مواد سابقه انجام یابد و ما یک ماده واحد را تصویب کنیم و اساساً این امتیاز نامه هم که در دوره پیش تنظیم شده (زیرا در دوره پیش هم یک مردمان فکور بودماند و نشسته اند و یکواد تنظیم کرده اند که یک کبیانی آمریکائی داده شود) بسیار صحیح است و ما هم حالا در مجلس پنجم این قضیه را تصدیق و تنفیذ میکنیم دیگر لزوم ندارد حرف بزنیم ولی اگر ما را برای شور جلب مینمایند باید عقیده را که اظهار میکنیم نافذ باشد و باید بنگرانند حرفهای ما را بزنیم اگر نافذ نیست دیگر بحث در مواد چه لزومی دارد که ما در این خصوص شور بکنیم و تصدیق کنیم و بی خود در این مواد صرف وقت بکنیم و خوب است همان ماده واحد را تصویب کنیم که این مسئله انجام یابد این ازمه عملی تر است حرف هم بزنیم که در پیش مردم هم هر کسی یک تغییراتی بکنند و حرف زدن بی خود هیچ معنی ندارد و باید بطور کلی همه را یک مرتبه تصدیق کنیم. این خیلی حساسی است بنده هم تصدیق دارم باینکه در هر قسمت که عقیده اظهار می شود حتماً باید نافذ باشد و نظرمان باین نباشد که چون یک امتیازی گذشته است دیگر نباید حرف زده و زودتر این کار را گذرانند و موافقت فوراً باین قیام و نمود تصدیق کرد. اگر اینطور است پس بنده چرا حرف میزنم و مقصود از شور چیست؟ و شور کردن ضرورتی ندارد. مغیر عرض کنم اعتراضی را که آقای مشار اعظم فرمودند آنرا بعد از اینکه جواب قسمت های آخر فرمایشاتشان را دادم عرض میکنم. اولاً بنده هیچ ندیدم که موافقین فریاد مذاکرات کافی است زده باشند و نگذاشته باشند آقایان مخالفین اظهارات خودشان را بکنند برعکس ما اینجا حاضر و آماده هستیم در تمام مواد هر توضیحی که آقایان میخوانند بنده و بنده در ضمن شور در کلیات عریضی عرض کردم و همانجا اشاره کردم که عملاً بدون یک شتاب زده کبها و دست پاچه گهای ظاهری باید اینکار را انجام بدهیم حالاً هم همان عقیده هستم اما اینکه میفرمایند باید اظهارات مخالفین حتماً نافذ باشد...

مغیر - اینجا گمان میکنم در کلام نافذ بین حضرت عالی و ماها یک سوء تفاهمی است اگر مقصودتان این است که باید طرف مذاقه و مطالبه واقع شود البته عمل تردید نیست ولی اگر مقصود این است که حتماً یعنی تمبداً ما قبول کنیم آنوقت تازه آن چیزی را که شما از آن شکایت کردید ما از شما شکایت خواهیم کرد برای اینکه تمبیدی که نمیشود و اما برای اینکه معلوم شود آقایان اعضاء کمیسیون و موافقین امتیاز نفت تا چه اندازه حاضرند این امتیاز تحت مطالعه در آید راجع به اعتراضاتیکه در موضوع ماده اول شده است. چون نقطه نظر تطبیق فرانسه و فارسی است بنده یک تحقیقاتی از بعضی از اعضاء کمیسیون کردم و اعضاء کمیسیون حاضر شدند که یک مذاقه در این موضوع بشود بنابر این بنده از مقام محترم ریاست تقاضا میکنم که در این نزدیکی دقیقاً تفصیل داده شود تا اعضاء کمیسیون جمع شده این ماده اول را با ماده ۵ قانون سابق و با نسخه فرانسه و نسخ مختلفی که داریم تطبیق کنیم آنوقت که بر گشتیم توضیحات قانع کننده نری برای آقایان مخالفین راجع به موضوع یکی تصدیق حدود و یکی هم راجع بوارد کردن میدهم. و ممکن است در موقع تفصیل آقای آقای اشیر محمد علی و شاهزاده شیخ رئیس هم تشریف بیاورند در کمیسیون و راجع به مورد توضیحات بخواهند بلکه قانع بشوند. مشار اعظم - بنده توضیح دارم رئیس بفرمائید مشار اعظم - بنده اولاً آن قدر اعتراف میکنم که رأی من ما فوق رأی صدویست نفر دیگر نیست این مسلم است اما اینکه من میگویم که عقیده نمایندگان باید نافذ باشد یعنی دیگران بیک قضایا تسخیر نشده باشند که از نقطه نظر تسخیر بآن قضایا توجه نکنند و الا من میدانم وقتی که من میگویم حرف من باید نافذ باشد یعنی صرف هم باید نافذ باشد نه اینکه عقیده من فوق عقاید باشد و تبداه قبول کنند. مثل اینکه راجع به همین مسئله چند روز قبل برای آقای رئیس سوء تفاهمی شده بود و به بنده یک اعتراضی فرمودند و حال آنکه آن وقت هم منظورم این بود که اینطور عرض کنم بلکه عرضم این بوده است که از نقطه نظر قانون باید این ترتیب شود و اینکه میگویم رأی نماینده باید نافذ باشد نه این است که همه باید در مقابل آن تسکین نمایم رئیس - پیشنهاد آقای کازرونی قرائت میشود. (بشرح ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم که چون اکثر نمایندگان بواسطه سبق وقت نتوانسته اند

لايه رامطالعه و در آن مذاقه کتبه مذاکرات بماند برای جلسه آتی. مغیر - برای جلسه دیگر بنده نمی بینم ولی ممکن است بماند برای بعد از تفصیل رئیس - توضیحی هم دارم کازرونی - راجع باین امتیاز مجلس یک وجه توافق نشان داده است که معلوم میشود همه آقایان نمایندگان موافقند باین رابرت لیکن همچو معلوم میشود (شاید آقایان نمایندگان هم تصدیق داشته باشند) که یک مذاقه و مطالبه تام و تمامی در این لایحه نشده است و موافقت هم موافقت ندارد. ما میخوانیم ده هزار فرسخ مربع اراضی بعنوان امتیاز بیک کمیانی خارجی بدهیم البته بایستی با کمالات وقت و مطالعه (نه بطور شتاب زدگی) این امتیاز را بدهیم که فردا یک ندامتی پیش نیاید و این اندازه عجله را بنده واجب نمی بینم. یک مقدار زیادی مذاکره شد بقیه بماند برای جلسه بعد آنوقت کمیسیون معتزم برود و آن تقاضای را که دارد نسبتاً تکمیل بکنند و در جلسه آتی بطور کامل تقدیم مجلس نموده تمام کنند. رئیس - آقای حاج عزالملك (اجازه) حاج عزالملك - بنده متأسفم از اینکه یک موضوعی که قریب دو سال است مطرح مذاکره است حالا تازه وقتی که مجلس شورای ملی میخواند در آن شور بکنند میگویند مطالعه بکرده ایم. گرچه دوره سابق بنده افتخار عضویت مجلس را نداشتم لیکن در جراید میخوانم که در سال در مجلس شورای ملی ما باین موافق و مخالف (که یک مرتبه اکثریت با این دسته بود و بنده دیگر بادمه دیگر) هر دو طرف از این قانون تنقید نموده و باین تنقیدات مفصلی این قانون را تصویب کرده اند دولت هم البته پس از مطالعات بیش نهادی بر طبق آن قانون بپس مجلس شورای ملی آورده کمیسیون هم چند ماه است مطالعه کرده است. حالا هم که موقع رأی دادن است می گویم که میخوانم مطالعه بکنیم. ما هر چیزی را که میخوانیم رأی بدهیم در اینجا مطرح میکنم و در اطراف آن یک تذکرات مفصلی می نمایم و البته اگر کسی مخالف است بدون احتیاط بگوید مخالفم یا اصلاح عبارتی دارم پیشنهاد میکنم اگر مغیر قبول کرد چه بهتر و اگر قبول نشد شاید مجلس رأی بدهد اگر مجلس هم رأی نداد که مغلوب میشویم و این دیگر مسئله مهمی نیست که حالا رأی ندهیم و برویم در منزل و یک مطالعه نمایم. غیر این لازم نیست اگر حرفی داریم پیشنهاد میکنم مجلس شورای ملی بخواهد رأی میدهد نمیخواهد رأی نمی دهد و بالاخره بنده معتقد نیستم یک مسئله که دو

سال در اطراف آن مطالعه شده با لازم به مطالعه باشد. رئیس - رأی میکنیم آقایان که پیش نهاد آقای کازرونی را تصویب میکنند قیام فرمایند. (صده قلیلی قیام نمودند) رئیس - رددش با تنفسی که کسی مخالف نیست. (جمعی گفتند خیر) (در این موقع جاسه برای تنفس تعطیل و پس از نیم ساعت مجدداً تشکیل گردید) رئیس - آقای عدل الملك نیستند آقای آقا سید یعقوب (اجازه) آقا سید یعقوب - بنده در دوره چهارم وارد کردن نفت را معتقد بودم که... (دوشور هم شد آقای سلیمان میرزا و آقای محمد هاشم میرزا و آقای تعین هم بودند) ولی مراد از وارد کردن نه این بود که از خارج وارد ملک بکنند برای اینکه اگر از خارج وارد کنند همانطور که آقای مشار اعظم فرمودند یک ضروری نیست بگردد که ما وارد میشود نظر این بود که از این شهر بآن شهر برود مثلاً از استرآباد بستانان از سمنان برای سازی از سازی بشیراز که فرض از این شهر بشهر دیگر بودند از خارج حالا آقای اشیر فرج الله فرمودند که مغیر گفتند وارد کردن هم است از این که از خارج ملک وارد کنند بداخل بازار این شهر بآن شهر بنده از خارج ملک اگر بخواهند وارد کنند مخالف هستم برای اینکه ضرر ماست از حیث گمرک مگر اینکه مطابق همان چیزی که در دوره چهارم گذشت کوارد کردن از شهری بشهر دیگر کاملاً آزاد باشد برای تجارت نه اینکه از خارج بایران وارد کنند. رئیس - آقای سهام السلطان (اجازه) یک نفر از نمایندگان کان نیستند رئیس - آقای داور (اجازه) (حاضر نبودند) رئیس - آقای اشکر که مخالفند اشکر - بلی رئیس - آقای شیروانی هم مخالفند شیروانی - بلی رئیس - آقای تین هم که صحبت کردند - آقای باستانی مخالفند یاسانی - راجع به مورد عرض دارم رئیس - آقای دولت آبادی مخالفند دولت آبادی - بنده این طور مخالفم که میخوانم یک قدری در ماده صحبت کنم رئیس - این مذاکرات که آقای ضیاء الملك کردند راجع بکلیات بود آقای رئیس التاجار (اجازه)

رئیس - آقای طهرانی موافقت یا مخالف؟ آقای اشیر محمد علی طهرانی - بنده بر حسب صورت ظاهر مخالف بودم لیکن همانطور که آقایان اعضاء کمیسیون نفت فرمودند در خارج مذاکره کردیم بر حسب ظاهر اعتراضات بنده وارد است لیکن بیک ملاحظه مانعی که البته آقایان در کمیسیون هستند و متخصص هستند در امور سیاست بنده را کاملاً اقناع کردند لهذا آن مواد یعنی آن موضوعات که همین کردند آذربایجان و خراسان و مازندران همین آذربایجان و مازندران و خراسان فعلی است و بنا بر این بنده اقناع شدم و موافقم رئیس - آقای دست غیب (اجازه) دست غیب - بنده با یک کلمه مخالفم رئیس - آقای حائری زاده (اجازه) حائری زاده - بنده مخالفم رئیس - آقای ضیاء الملك (اجازه) ضیاء الملك - بفرمائید ضیاء الملك - بنده از این نقطه نظر موافق هستم که الساعه توضیح می دهم: بنده نظرم اینست که این را بپورنی که از کمیسیون آمده است اگر مطابق نماید با قانون نیست و جزوای هزار سیصد و دو که از مجلس چهارم گذشته است و دولت هم موافق اجازه که داشته است امتیازی بکمیانی دیگر ما نمی توانیم یک مداخلات اساسی در این موضوع بکنیم مگر اینکه آن قانون لغو بشود... بعضی از نمایندگان - این طور نیست ضیاء الملك - بنده تصور میکنم که هر قانونی که از مجلس شورای ملی بگذرد و دولت در آن داخل عملی شود مجلس دیگری با آن مجلس نمیتواند در آن دخالت بکند چند نفر از نمایندگان - میتواند ضیاء الملك - مگر اینکه اوز داخل شود در مباحثه انای آن قانون و پس از نوشتن بجای آن قانون جدیدی وضع کند ولی قبل از اینکه... رئیس - آقای باستانی راجع به کلیات نیست ضیاء الملك - بنده از این نقطه نظر موافق با این ماده هستم که کاملاً موافق با مواد یک و پنج قانون نیست و سوم جزوا است رئیس - این مذاکرات که آقای ضیاء الملك کردند راجع بکلیات بود آقای رئیس التاجار (اجازه)

مغیر - در این قسمت در کمیسیون همان طور که قبل از تنفس به عرض رسید يك مطالباتی شد و آقایان که نظریاتی داشتند نظرشان را اناز شد و شد آقایان وزیر امور خارجه و وزیر مالیه را هم زحمت دادیم تشریف آوردند. برای اینکه با آقایان هم مشورتی کرده باشم لهذا کمیسیون اینطور صلاح دید و حالا بنده هم بنام کمیسیون این طور تقاضا میکنم که ماده اول را تجزیه کنیم بنده ماده و بدو جزء که در ذیل دو ماده است. ماده اول که امروز تقدیم میکنم و تقاضا میکنم رأی داده شود و تمام بشود. همان قسمت ماده است که چاپ شده است تا عبارت ((و هم چنین)) حالا بنده میخوانم. و بعد از آن قسمت ثانی ماده از هم چنین بید راجع به قسمت صادر و وارد کردن ما خودمان را محتاج دانستیم که یک مذاکره ای بماندند کبیانی بکنیم و برای جلسه دیگر آن را تهیه و به عنوان ماده دوم تقدیم میکنم تا استر ضای خاطر همه مترضین بعمل آمده و اقناع بشوند. یک اصلاح کوچکی هم بر طبق تقاضای آقایان مترضین به عمل آمده است که به جای ((مترغرات یا مشتقات آنرا)) چون برای بعضی از آقایان سوء تفاهمی شده بود این بود که نوشتیم ((مترغرات یا مشتقات مواد مذکور در)) حالا بنده از اول ماده يك تشریحی که حالا میخوانم از مجلس رأی بگیریم میخوانم و آقایان در نسخی که خدمتشان هست این قسمت را اصلاح فریاند. قسمت دیگر ماده اول پس از مذاکره که بعمل میآید بعنوان ماده دوم مجدداً پیش نهاد میشود و در ضمن به آقایانی هم که در خصوص حدود صحبت میکردند در کمیسیون تشریف آوردند و توضیحات لازمه داده شد و اغلب قانع شدند لیکن برای اینکه بیشتر توضیح داده شده باشد کمیسیون در نظر گرفته است در موقعی که ماده واحده را در مجلس رأی خواهیم داد یعنی در موقعی که به تمام این مواد رأی دادیم و ماده واحده که رسیدیم و قرار شد رأی بدهیم در آنجا تشریح میدهم و معین میکنم که قلمرو فعلی حکومتی فعلی این ایالات و ولایات را ما امتیاز داده ایم و این اصلاح باید در ماده واحده بشود و از حالا تا وقتیکه ماده واحده برسم آقایان فرصت دادند که در اطراف این عرض بنده فکر و مطالعه بکنند و با خود ما صحبت کنند آنوقت باز اگر مطالباتی لازم شد در خود مجلس میکنم و اگر نظر دیگری هم در کمیسیون اتخاذ شد آنگاه به عرض آقایان میرسانم لهذا ماده اول با اصلاحی که

شده میخوانم آقایان در نسخ خودشان تصحیح بفرمایند: ماده اول - بموجب این امتیاز نامه دولت به صاحب امتیاز حق مخصوص و مانع لغیر برای ماینه و استکشاف و حفر چاهها و استخراج و بدست آوردن و تحصیل کردن و عمل کردن نشتها و گاز های طبیعی و موم طبیعی (اوز کریت) و قیر و مازوت و سایر مواد هیدرو کربور متجانس نفت و همه مترغرات یا مشتقات مواد مذکور در تمام آذربایجان به انضمام اردبیل و خراسان و استرآباد و مازندران به ضمیمه تنگابن که ذیلا تحت عنوان قطعات چهار گانه نامبرده میشود اعطاء می نماید. حالا تقاضای کمیسیون این است که در مجلس به این قسمت رأی بگیرد و مسئله راجع به ماده دوم در ماده واحد اصلاح میشود. رئیس - در واقع ماده اول را مسترد داشتید و ماده جدیدی پیشنهاد کردید؟ مغیر - بلی. حائری زاده - کسی اجازه نمیخواهد آقای حائری زاده - بنده در کلیات عریضی داشتم موقع رسیدن من آن کرات خیلی زود کافی شد و بنده مطالبی که در آن عرض کردم در این ماده هم نمی شود تمام مطالبی که میخوانم به عرض برسانم ولی يك تنگه که این ماده دارد استدعا میکنم به عرض بنده آقایان گوش بدهند بعد از ختم عریضی من آنوقت در مقام جواب برآیند نه اینکه نشنیده بنده راهو کنند یعنی برای فهمیدن عریضی بنده حاضر نباشند این ماده اول ضمیمه ماده واحده متبوسد بموجب این امتیاز نامه دولت به صاحب امتیاز حق مخصوص و مانع لغیر برای چه وجه میدهد. بنده ای است که اهمیت و آبروی نفت امروزه در دنیا بیش از بیست سال پیش است در موقعی که داری آمد در دربار مظفری و اجازه استخراج نفت را در بعضی از قطعات ما گرفت دولت وقت انحصار لوله کشی دو طرف دریای جنوب را باو داد این اعتبار و آبروی که امروزه نفت در دنیا دارد آن روز نداشته است آنروز چرخهای صنعتی جنگی بیشتر بوسیله نفت بدگردش است حقیقه قدری که زندگانی نفتش را نتواند وسعت بدهد و دایره اقتدارش برای بدست آوردن نفت های دنیا بیشتر باشد نسبت بسایر دولتها مقام سیادت را دارا خواهد بود و حالیه که نفت ما مرقوب تر از چند سال پیش شده امید دارم که فکر مردم این مملکت هم یکسره قهقرائی نکرده باشد و برزگوارشان بیش از دوره استبداد نشه باشد که خواور... پیشنهاد